



# СРПСКА ВОЈСКА

ЛИСТ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ГОДИНА II БРОЈ 10 15. ЈУЛИ 1993. 1.200.000 ДИН.


## ПАТРИЈАРХ СРПСКИ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Прослава Видовдана

## ОРДЕЊЕ ЗА ЈУНАКЕ

Др Станко Нишић

## ТЕМЕЉИ УЈЕДИЊЕЊА СРБА

**Издаје Центар за информисање Главног штаба Војске Републике Српске**

**За издавача:**
Саво Сокановић, пуковник

**Лист уређује редакцијски колегијум**

**Замјеник главног и одговорног уредника:**
Борислав Ђурђевић, потпоручник

**Редакција:**
Ристо Мотика (војска, ратиште), Александар Петрановић (привреда, документа, свједочења), Драгољуб Јекнић (култура) и Дејан Гутаљ (репортажа).

**Дописници:**
Милан Пантовић, Даворин Рељић и Миленко Шукало (Бањалука), Радмила Жигић (Бијељина), Вук Ковачевић (Власеница), Обрен Жерајић (Билећа), Шћепан Алексић (Требиње) и Ненад Цвјетковић (Добој)

**Лектор:**
Сузана Боровина

**Технички уредник:**
Лазо Сикимић

**Дактилограф:**
Слободанка Радовић

**Адреса редакције:**
ВП 7572 САРАЈЕВО
Телефони: 071 868-324 и 011 657-148
**Локали:** 395 и 191
**Телефакс:** 011 657-148
**Жиро рачун:** 10500-637-2624 ВРЦ Бања Лука (За лист "Српска војска")

Лист "Српска Војска" уписан је у регистар јавних гласила Министарства за информације Републике Српске под бројем 01-284/93 од 08.05.1993. године и ослобођен је плаћања пореза на промет.

Рукописи и фотографије се не враћају

Насловна страна:

***Соколац, 4. јула 1993. год.***

Фото: *Љубо Бартула*






## ДОБИТНИЦИ ОРДЕНА НЕМАЊИЋА





## ТЕМЕЉИ УЈЕДИЊЕЊА СРБА



ПОДРИЊЕ



## "ЕНКЛАВЕ" НЕ МИРУЈУ



## САДРЖАЈ

ПРВА ПОСЈЕТА ПАТРИЈАРХА ПАВЛА РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

# У држави српске слоге

**Трећег јула, његова светост патријарх српски господин Павле, тачно у 12 часова и 5 минута у Зворнику је прешао границу Републике Српске. Дочекали су га његово преосвештенство митрополит дабробосански господин Николај, Драган Давидовић, министар за вјере у Влади Републике Српске и генерал-мајор Милан Гверо, помоћник команданта Главног штаба ВРС**



На бројна новинарска питања о разлозима прве посјете Републици Српској, патријарх Павле је рекао:

"Дошао сам ради васпостављања мира и обуставе крвопролића на овим просторима. Али мира који неће бити узроком новог пролијевања крви, него оног који је по правди Божијој и људској. Ако не можемо бити браћа, онда нека Бог благослови да живимо као људи. Наше православно насљеђе не дозвољава нам да чинимо оно што други чине нама. Требамо се владати онако како је говорила мајка Јевросима и све друге српске мајке: 'Боље сине изгубити главу, него своју огрјешити душу'."

Његову светост, патријарха Павла у привременој престоници Републике Српске - Палама дочекали су др Радован Караџић, предсједник Републике др Никола Кољевић, потпредсједник РС, као и мр Момчило Крајишник, предсједник Народне скупштине др Владимир Лукић, предсједник Владе РС, а почасти врховном поглавару Српске православне цркве приликом дочека указали су и највиши црквени високодостојници.

У једночасовном разговору др Караџић је упознао високог госта о актуелним збивањима у РС, нагласивши при томе да се српски народ вратио својој цркви, својим цивилизацијским коријенима у најсветијем и најсвијетлијем смислу те ријечи. С друге стране, истакао је Караџић:

"Српска православна црква је у пресудним тренуцима борбе српског народа за своју самобитност, опстанак и самоопредјељење, слала позитивне сигнале и давала снагу да се истраје и постигне оно што многи у свијету данас називају - 'српским чудом'."



Патријарх српски господин Павле у посјети рањеницима у ратној болници на Сокоцу

Истог дана у вечерњим часовима патријарх је водио богослужење у храму светог пророка Илије, у Сокоцу.

Сутрадан, 4. јула по новом, или 25. јуна по старом календару, у храму Романијска Лазарица у Сокоцу (од тога дана декретом митрополита дабробосанског његовог преосвештенства господина Николаја храм светог пророка Илије зове се Романијска Лазарица, а романијска област, на приједлог др Радована Караџића, зове се Романијско Косово) одржана је света архијерејска литургија, којој је чинодејствовао патријарх Павле. Након литургије којој су присуствовали највиши представници цивилне и војне власти Републике Српске, учињен је трократни опход око Храма и ломљење крсног колача.

Умјетници из свих српских земаља, међу којима Рада Ђуричин, Свјетлана Стевић, Милош Жутић и Предраг Ејдус, након литургије, пред неколико хиљада људи сарајевско-романијског краја, извели су духовну академију посвећену завршним видовданским свечаностима.

Осим канонског карактера, посјете, обиласка дабробосанске митрополије и присуства завршним Видовданским свечаностима, први долазак патријарха Павла у Републику Српску у овом времену, има вишеструк значај. Присуство његове светости својеврсно је признање надљудским напорима српског народа у стварању своје државе, као и Војсци РС у праведној борби за заштиту његових интереса и историјског насљеђа на просторима бивше Босне и Херцеговине. □

Слободан КОВАЧЕВИЋ

# Свилен гајтан за Алију

Мр Милан ГВЕРО, генерал-мајор

Одбрамбени и национално-ослободилачки рат српског народа на просторима бивше Босне и Херцеговине траје већ шеснаести месец. Свима је познато да Срби овај рат нису желели, да су чинили све што су могли да до њега не дође.

Срби веома добро знају ужасе рата, знају ратни пакао. У прошлости су учествовали у свим ратовима на овим просторима и увек највише страдали. Били су победници и на страни победника, а у миру доживљавали судбину поражених. Да се не испољавају као Срби, да не "повреде" понос "малобројнијих" око себе.

Али у овом нежељеном и наметнутом рату Срби нису имали избора. Борба или нестанак. Борба или масовна смрт у понижењу и мукама. Борба или пристанак преживелих на (сада) осветнички мрачњачки азијатски турски зулум и сталне претње усташком јамом и камом.

Изразито миролубиви, трпељиви и толерантни, али достојанствени, витешки и часни Српски народ изабрао је пут самоспасења, одбране себе и свега што га чини народом вредним поштовања. Народ мира и толеранције прихватио је наметнути рат у интересу мира, решен да одбаци заблуде прошлости и једном за свагда буде свој на своме, одговоран за своју судбину и своју будућност. Да са поносом негује своје традиционалне вредности, веру и обичаје. Да живи и сарађује с онима са којима жели и има онолико колико је способан. То није на штету никога, али не дозвољава да неко њему наноси зло и неправду. За шеснаест месеци Срби су показали одлучност и успешност у праведној борби за одбрану части и достојанства.

Међутим, планови дојучерашњих српских суграђана били су сасвим супротни. Хрвати и муслимани на овим просторима, бивши, такорећи дојучерашњи Срби, морају непрекидно да се доказују: једни пред Хрватима и католичанством, други пред исламом. У миру и рату. Отуда бар део објашњења њиховог екстремног, нецивилизованог, често дивљачког понашања према Србима и фанатизоване србомржње. Србомржње до истребљења Срба свим, најчешће зверским поступцима.

Заједничко Хрватима и муслиманима, као бившим Србима, у овом рату је србомржња. Отуда њихово ратно савезништво против Срба. Али то је "брак из рачуна", привремени спој неспојивог. Хрвати су планирали да, пошто с муслиманима униште и понизе Србе, што већи део територије бивше Бих припоје Великој Хрватској. Држава Хрватска им ставља на ратну употребу сав свој потенцијал (и људски). Иза њих су Ватикан и католичанство, немачки блок држава и интереса и други.

Муслимани, верска исламска секта бивших Срба, протурски политички орјентисани, у плановима сањају своје снове. Хоће оно што никад није било и неће бити - јединствену исламску државу у бившој БиХ. Помоћу џихада да наметну шеријатски закон и учврсте европски бедем ислама. Одскорашњи исламски верници хоће да се докажу као његова тврда узданица. Иза њих су милијарде петродолара и изукрштани интереси моћних којима је интерес критериј вредности.

У таквом вртлогу несрећних и најтежих услова Срби су принуђени да се бране и ослобађају. Да се боре за своје право, признање, егзистенцију. Сламка међу вихоровима. Усамљени у својој праведности, али одлучни у достојанству историјског испита. Несаломиви у борби за мир.

Од почетка овог рата Срби предлажу његов прекид - муслимани објављују рат. Срби предлажу преговоре о миру и мир - муслимани изводе нове и шире офанзиве. А мирољубиви свет оптужује Србе за почетак и трајање рата. Држава Хрватска шаље легије против Срба - државу Србију кажњавају као "агресора". А она забављена својим мукама и казнама.

Срби су препуштени себи и својој судбини. Чекају почетак буђења савести човечанства. Желе мир, а морају ратовати. Ратују, а желе мир. Ратују јер не очекују да то ради неко уместо њих.

Ових месеци, праведност циљева и витештво борбе српског народа почиње да се признаје и у свету. Атрибути сатанизације Срба све су блеђи и ређи и све чешће се стављају онима којима припадају. Изазивачима овог рата, нашим непријатељима. Српски предлози се уважавају као мирољубиви и реални. Полако, али сигурно.

Хрвати у бившој БиХ брже схватају нове реалности. Принуђени су на то и скупо их то кошта. Балансирају. Муслимани са овим и оваквим руководством нису способни за то. Спречава их исламска догма - обавеза џихада. Спречава их несрећно изабрани вођа Алија и његови екстремисти. Цео свет о миру, а Алија хоће рат. Али хтео би да за њега ратује свет, сви. Зато лута по свету, кука и проси помоћ и милостињу. Претвара се и баца прашину у очи. Пушта магле. Али све провидније.

Тај несрећни верски фанатик, фундаменталиста ислама, вођа верске секте, највеће је зло за његове верске следбенике. Он је њихов крвник. Тај тврди исламски верник, несрећа својих следбеника, постао је конфузни политичар, превртљиви преговарач и очито неспособан вођа наоружаних верника. Изгубио је све овоземаљске компасе. Али свако зло за времена. Све већи број следбеника окреће му леђа. Освешћује се.

Алији и његовој анахроној средњовековној џихадској догми нема више тла под ногама. Све је извесније да ће његове газде и следбеници применити један обичајни поступак из турског времена, примењиван према неуспешним и непожељним властодршцима. Свилен гајтан за Алију је већ спреман, на путу је - питање је само кад ће и ко ће да га стегне. Од помети и политичке реалности оних који рукују тим свиленим загрљајем склањања Алије зависиће судбина муслимана, али и мира на овим просторима. Зависиће да ли ће свилен гајтан за Алију - значити мирну или још крвавију Босну. □

### У ОКВИРУ ПРОСЛАВЕ ВИДОВДАНА ДОДИЈЕЉЕНА НАЈВИША ДРЖАВНА ОДЛИКОВАЊА

# Ордени и медаље најхрабријим

Поводом државног празника Видовдана и славе Војске Републике Српске, предсједник Републике др Радован Караџић, додијелио је најбољим јединицама Војске, предузећима, установама, болницама и појединцима највиша одликовања Републике Српске.

**Највеће одликовање, Орден Републике Српске додијељен је Војномедицинској академији из Београда чији су љекари у току трајања ослободилачког рата, не само у Републици Српској, већ широм српских земаља натчовјечанским напорима успјели помоћи и спасити животе великом броју рањених бораца.**

**Орден Немањића** додијељен је команданту Главног штаба Војске Републике Српске **генерал-потпуковнику Ратку Младићу** и начелнику Главног штаба **генерал-мајору Манојлу Миловановићу**. Поред тога, Орден Немањића, који се додјељује јединицама и појединцима који су се истакли јуначким подвизима у борби, и представљају нарочити примјер јунаштва додијељен је посмртно **пуковнику Миодрагу Совиљу, пуковнику Тривуну Вујићу** и **пуковнику Милану Јовићу.**

За изванредно руковођење и командовање јединицама у оружаној борби **Орденом Карађорђеве звијезде I реда** одликовани су **генерал-потпуковник Момир Талић, генерал-мајор Милан Гверо, генерал-мајор Живомир Нинковић и генерал-мајор Радован Грубач**. Орден Карађорђеве звијезде I реда посмртно је додијељен **пуковнику Милану Стевиловићу** и **пуковнику Зорану Боровини.**

Испред свечаних стројева широм Републике Српске за славу Војске, Видовдан, прочитано је још много имена одликованих припадника Војске, који су највиша ордења и медаље заслужили храброшћу, одважношћу и витештвом које је увијек пратило српског војника.

Указом предсједника Републике, **митрополиту дабро-босанском господину Николи Мрђи** додијељен је **Орден Његоша I реда, а владики бањалучком господину Јефрему Милутиновићу и владики зворничко-тузланском господину Василију Качавенди Орден Његоша II реда.**

За свој допринос борби српског народа и за изванредне заслуге у привредној изградњи земље висока одликовања су додијељена и већем броју предузећа, међу којима су **Орден Његоша I реда добили: хидро-електране "Бочац", "Јајце I" и "Јајце II"**, затим **"Трудбеник"** из Добоја и **"Претис"** из Вогошће. Између осталих, **Крст милосрђа** је додијељен **Клиничком болничком центру из Бања Луке.** □

---

**ВИДОВДАНСКА ЧЕСТИТКА ДР РАДОВАНА КАРАЏИЋА ВОЈСЦИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

Господо војници и старјешине Војске Републике Српске! Јунаци!

Честитам Вам свима војничку славу Српске војске, велики српски празник Видовдан.

Славећи ове године Видовдан у знаку великих побједа у борби за заштиту, српског народа - обрадовали сте душе свих српских родољуба, од светога кнеза Лазара и косовских јунака. Милоша Обилића и многих знаних и незнаних Обилића, Гаврила Принципа, до душа наших јунака палих у овом рату. Њих више не боле "косовске ране", Ваша јунаштва и витештва су најбољи лијек за наше вјековне патње.

Нека Бог да да ово буде посљедњи српски рат за слободу, и нека Бог да да га завршите брзо и блиставо, да будуће Видовдане славимо у миру и слободи.

ПРЕДСЈЕДНИК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

---

За подвиге у борби који представљају најсвјетлије примјере у рату за слободу српског народа Предсједник Републике др Радован Караџић одликовао је осам јединица Војске Републике Српске, а то су:

**Прва оклопна "А" бригада**
1. Крајишког корпуса,

**16. Крајишка бригада**
1. Крајишког корпуса,

**11. Крупска бригада**
2. Крајишког корпуса,

**3. Мајевичка бригада**
Источнобосанског корпуса,

**1. Илијашка бригада** Сарајевско-романијског корпуса,

**8. Херцеговачка бригада**
Херцеговачког корпуса,

**1. Подрињска бригада**
Дринског корпуса и

**92. мјешовита авијацијска бригада "А"**
Ваздухопловства и противваздушне одбране. □

---

На основу Закона о одликовањима и признањима Републике Српске установљени су ордени и медаље које су по први пут додјељиване за овај Видовдан.

Највиши орден у Републици је Орден Републике Српске, затим Орден Немањића, Орден Карађорђеве звијезде I, II и III реда, Орден Милоша Обилића, Орден Његоша I, II и III реда и Крст милосрђа.

За Видовдан, славу Војске, по први пута су за храброст, подвиге у борби и заслуге за развитак и изградњу земље појединцима и јединицама додијељене Медаље Петра Мркоњића, Медаље мајора Милана Тепића, Медаље заслуга за народ, Златне и сребрне медаље за храброст, Медаље за војне заслуге и Медаље за војничке врлине. □

Припремио Б. Ђурђевић

ШЕСНАЕСТА КРАЈИШКА БРИГАДА

# Јунаци равне Посавине



Група бораца послије извршеног задатка

Фото: Д. РЕЉИЋ

**На Орашју је било најтеже. Борци Шеснаесте су били живи штит, о који су се сламали сумануто јуриши хрватских бојовника**

Шеснаеста крајишка моторизована бригада стигла је у Посавину прије осам мјесеци, кад се ваљак хрватско-муслиманска офанзива на коридор већ био захуктао, а борци који су до тада бранили српски пут живота, исцрпљени свакодневним борбама, почели посустајати, и када су линије одбране пред најездом непријатељских фаланги већ почеле попуштати. На највручи дио ратишта према Видовицама и Матићима стају Ранкови и Пајини момци, батаљони капетана Драгићевића и мајора Павловића, ускачући директно у девети круг пакла који се тада надвио над Посавином. Њихов ратни пут започео је много раније, када је бригада, кренула на обрачун са зенгама и хосовцима.

## Као једна породица

- Да ли је, потпуковниче - питамо Владу Топића - Орден Немањића, стигао неочекивано?

- Признање је некако природна посљедица пређеног пута ове јединице и није нас много изненадило - одговара начелник. - Није изненадило ни оне који боље познају ову јединицу и борбе у којима је учествовала.

Потпуковник Топић начелник је Шеснаесте од 22. септембра 92. године. Дошао је у Бригаду након другог рањавања у овоме рату, у који је отишао још кад су започеле борбе у Источној Славонији као командант батаљона Ваљевачке бригаде тадашње ЈНА. Рођен је 1956. године и врло је млад за чин који носи. Питамо о његовом ратном путу.

- Не бих ја пуно причао о томе, довољно је ово што сам рекао, радије бих да се прича о бригади, о борцима, о официрима и командантима батаљона, има их много који су од почетка у Шеснаестој.

Новинари воле долазити у Шеснаесту. И то не само због чињенице да су јединице ове бригаде биле увијек на најжешћим ратиштима него и због топлог дочека, шољице кафе, чашице домаће шљиве и порције војничког граха, који се увијек нађу за сваког посјетиоца или новинарску екипу, и увијек присутне спремности за сарадњу. Колико год било "густо на фронту", увијек ће неко од дежурних официра, командант или начелник, наћи времена да прими новинара и омогући му да обави свој дио посла. Јединство и другарство осјећа се на сваком мјесту гдје су борци Шеснаесте бригаде.

- Шта је то што ову јединицу чини посебном? - питамо начелника.

- Давно смо се одвојили од кућа, отишли из касарни, по правилу смо увијек ратовали двјеста и више километара од матичних градова и то заиста на најтежим ратиштима, тамо гдје су биле акције, гдје се морало ићи напријед. У таквим условима, радећи самостално, у бригади се створило јединство и оно је заиста присутно у сваком батаљону, чети, одјељењу. Ми живимо као једна породица.

## Битка за Брод и новембар на Орашју

Дио бригаде прикључио се Тактичкој групи један која је преко Требаве ослобађала Посавину и пут Крајина - Србија. У периоду од првог до 17. јула прошле године ослобођена су села Буковица Велика и Мала, Вишњик, Врела Горња и Доња, Клакар, Доњани, Дубоковац и Брусница Велика и Мала. Након изласка на Саву, највећи дио јединица Шеснаесте учествује у борбама за Брод, Костреш, Колибе и Бијело Брдо. Операцију ослобађања Брода, за коју је бригада добила похвалу Главног штаба и команданта Првог крајишког корпуса, Драго Николић, артиљерац, никада неће заборавити:

- Будили су нас ујутро, у четири или пет часова, потмулом тутњавом из вишецијевног бацача ракета, тукли свим врстама артиљерије. На дан кад је Брод ослобођен лила је киша, као да је небо плакало - каже Драго, војник Шеснаесте од првог дана.

Тенкиста Владо истиче, да су у борбама на Кострешу изгубили 50 посто посаде из четири тенка, са којима су пошли у операцију.

Сваки борац, командир чете или командант батаљона има своју причу, тренутак суочења са смрћу, или свијетли тренутак, када је један погодак рјешавао битку.

Али када крене прича о ратном путу бригаде, највећи дио бораца,

начелник Топић и командант, пуковник Вукадин Макрагић, који је команду бригаде преузео у августу прошле године, ипак се слажу у једном на Орашју је било најтеже. Та раскаљана и блатњава линија раздвајања, са рововима пуним воде, која иде од Јањића преко Лепнице до Човић Поља и према Обудовцу, удаљена седам километара од Орашја, а два километра од путног правца према Србији је простор, гдје се потврдило, зашто је ова бригада велика и зашто је Орден Немањића, додијељен Шеснаестој, заблистао пуним сјајем.

Сви су били на висини задатка: пјешадинци мајора Павловића, Ранка Драгичевића и Први батаљон којим командовање у пакленој Лепници преузима мајор Зоран Штрбац, артиљерци мајора Михаљчића, тенкисти и оклопњаци којима је тада командовао капетан Билак и сви остали људи у бригади, међу којима су оружје некада узимали и кувари.

Борци Шеснаесте били су живи штит, о који су се сламали даноноћни сумануми јуриши хрватских бојовника.

- Ратовали смо против свих оних које смо отјерали из Оџака, Брода, Дервенте, Свилаја, Модриче и још су ту биле регуларне јединице Хрватске војске, пребачене из Хрватске са задатком да се споје са муслиманским снагама код Брчког. Ми смо на Орашје кренули и не знајући да ударамо директно на њихову офанзиву - прича потпуковник Топић. - Очајнички смо жељели само један дан да нас не нападају, а они су кретали одмах у зору и сваки дан је био све тежи. Поносан сам на моје борце који су то издржали.

### Карађорђева звијезда потпуковника Лукића

Командант, пуковник Макрагић, официр је господственог и одмјереног држања. Говорећи о бригади, напомиње:

- Треба да идете код пјешадије, оклопњака или хаубичара, али и у друге јединице, војну полицију капетана Мирошљевића, код Пајиних извиђача, Југиних инжињераца, који су прокрчили бројне путеве и минска поља, или код везиста, који су крпили жицу да би успоставили везу. Своје заслуге има и команда стана која је успијевала обезбиједити смјештај у свим условима.

Ових видовданских дана у бригаду је стигло још једно признање - Карађорђева звијезда трећег реда, за начелника артиљерије потпуковника Илију Лукића, скромног, одговорног и надасве стручног официра. Његова је заслуга, што се у овом рату артиљерија Шеснаесте, прославила својим прецизним погоцима. □

Радмила ЖИГИЋ

11. КРУПСКА ЛАКА ПЈЕШАДИЈСКА БРИГАДА

# Ордење на крајишким прсима

**Поводом Видовдана, славе ВРС, предсједник Републике Српске др Радован Караџић је одликовао 11. крупску лаку пјешадијску бригаду 2. крајишког корпуса Орденом Немањића. Одликован је и командант бригаде, потпуковник Јован Остојић, Карађорђевом звијездом 3. реда, а помоћник команданта за морал, вјерске и правне послове, капетан I класе, Мирослав Вјештица, Орденом Милоша Обилића**

Команду над бригадом потпуковник Остојић је преузео 14. јула 1992. године. "Била је велика обавеза ступити на ову дужност, а ја сам је преузео од свог наставника, пред којим сам својевремено полагао мајорски испит, пуковника Вукашина Даничића."

Капетан I класе Мирослав Вјештица, из подгрмечког села Хашани, активни учесник предратних и ратних догађаја, човјек је који бескрајно воли свој родни Подгрмеч.

### Од "грмечке" до 11. лаке бригаде

"Још прије рата ми смо по упутствима СДС формирали бригаду. Званични назив је био Српска територијална одбрана, звали смо је Грмечка бригада. Била је под командом кризног штаба и предсједника СДС. Многи наши борци су стекли ратна искуства на хрватском ратишту. Припремали смо се за одбрану, јер је било очигледно да је рат неизбјежан. Муслимани су се односили крајње непријатељски према Србима. Припремали су репризу 1941. године, процијенивши да је дошао тренутак коначног уништења Срба на овим просторима. Право је чудо да до ратног сукоба није дошло раније, када су муслимани порушили темељ споменика Бранку Ћопићу, или када су у Оточцу ухватили Милу Мартића. Рат су муслимани започели 21. априла 1992. године", каже Вијештица.

Тога 21. априла су бројне снаге како из Крупе, тако пристигле и из Цазинске крајине, блокирале прилазе Крупи и нешто прије 18 часова отвориле ватру. Жељели су репризу 41. када су само у току јула и августа на подручју Крупског среза убили више од 10000 Срба. Муслимани су били занесени својим планом о лакој побједи. Говорили су да ће доручковати у Крупи, ручати у Јасеници, вечерати у Санском Мосту. Циљ је био овладати Крупом, затим преко српског Подгрмеча спојити се са муслиманским енклавама у Санском Мосту, Приједору, Новом. Срби Крупе и подгрмечких села пружили су жесток отпор и већ у току другог дана борби муслиманске снаге претрпјеле су велике губитке и дале се у бјекство на лијеву обалу Уне. Била је то прва значајна побједа.

У току седмодневних борби неутралисане су све непријатељске снаге на десној обали Уне и јако утврђење на Црквини.

"Ми смо бригаду стварали у рату, онако у ходу. До 15. маја војни командант је био Миле Штрбац - Бијели, а онда долази (по одлуци Главног штаба Војске Републике Српске), пуковник Вукашин Даничић."

Много пута је непријатељ покушао да угрози линију фронта као и позадину 11. крупске бригаде. Тако на примјер, крајем јула 1992. јаке непријатељске снаге из правца Отоке напале су српске положаје на Црквини и Стражбеници са циљем продора према Бадићу и Острожници. Непријатељ је тада претрпио пораз и имао више од педесет погинулих. 3. августа непријатељ је поновио напад и поново доживио пораз. Непријатељски извори тада су признали 28 погинулих. И 11. бригада имала је тада 4 погинула борца.

У току јула и августа прошле године у дубину територије у зони одговорности бригаде убачено је више диверзантско-терористичких група. Захваљујући доброј организованости одбране по дубини, све групе су откривене и у борбама уништене. (Између осталог тако је ликвидирана и група "Јокс" на подручју Калина.)

Борци 11. бригаде одлазили су у више наврата на простор сточне Босне и својом борбом дали велики допринос у заокружењу територије Републике Српске на том простору. Борили смо се на подручјима око Рогатице, Власенице, Милића, Хан-Пијеска. Станко Обрадовић из села Војевца погибе пред Илијиним Брдом код Милића, Драган Узелац - Легија, дошао је као добровољац из Аустралије, погибе код Рогатице (мјесто Цвијетњак, село Пљеско), пошто је уништио два усташка бункера - а паде пред трећим..., сахрањен у родним Хашанима под Грмечом. Борци се сјећају тешких дана на Бихаћком ратишту.

"У децембру смо провели 18 дана на Алибегића коси у дубоком снијегу, по хладноћи, без икаквог заклона пред усташким бункерима... Јели смо само конзерве... Погинуше нам три борца", каже мајор Душко Стоисав-[illegible], тада командант Трећег пор[illegible]а, одличан ратник, шкрт на ве[illegible] то[illegible]

### [illegible]род и војска - једно

11. крупска бригада добро је попуњена људством, добро наоружана, располаже одговарајућим бројем моћних артиљеријских оруђа, покретних средстава и друге технике; а борбена готовост је на високом нивоу.

Народ и борци овдје су једно, јер борци бригаде су из Подгрмечких села и Крупе. Народ у позадини чини много за оне на фронту. Коло српских сестара и друге хуманитарне организације обилазе борце, доносе храну и другу помоћ.

Бригада је у досадашњим борбама имала више десетина погинулих и рањених бораца се до сада опоравило и вратило у бригаду. □

Никола ЗОРИЋ

92. МЈЕШОВИТА АВИО БРИГАДА В и ПВО

# Небески орден за небеске хероје

**У историји ће остати записано: међу првим носиоцима Ордена Немањића је и 92. мешовита авио-бригада Ваздухопловства и противваздушне одбране Војске Републике Српске**

У историји запис, у борцима и народу Републике Српске и Републике Српска Крајина неизбрисиво сећање на пилоте, који су од првог дана на бранику слободе. Горе на небу, јер слобода се и са неба брани.

Орден за "чету малу, али одабрану", а разлога за овај "небески орден", који носи име родоначелника српске државности, и више него довољно.

Сувопарне бројке би рекле: за четири месеца пилоти су налетели својих седам летачких година, спашено неколико хиљада рањеника у хуманитарним летовима, отварање када су сви путеви били затворени, непроцењива помоћ и подршка у пробијању пута за СРЈ, подршка свим корпусима у извршавању њихових задатака.

Сувопарне бројке иза којих стоје стотине и стотине неиспричаних прича, стотине и стотине судбина, тренутака када је живот зависио од једног делића секунде и једног покрета... све оно што ће се тек у данима коначне слободе и државе српског народа моћи испричати и записати.

- За мене као команданта - каже потпуковник Слободан Кустурић (и сам носилац високог одликовања Карађорђева звезда III реда), највећи успех је, да од момента формирања наше јединице, нисмо имали ниједног погинулог пилота, а по броју летова смо превазишли све армије света. Уз ово и податак, да су припадници ове јединице показали такву прецизност, која није забележена у свету. Јер, никада нам се није десило, да дејствујемо по својим положајима (што се могло десити, због веома мале линије раздвајања наших и непријатељских снага) што се догађало припадницима најсавременијих авијација свијета.

И, не на крају, већ у истој равни са пилотима, о доприносу техничког и осталог особља. - Њиховим радом, па често и иновацијама, авиони никада нису били исправнији него у овом рату - каже, шкрт на речима као и сви пилоти, потпуковник Слободан Кустурић.

О томе, да пилоти и данас (истина у нешто отежаним условима због несхватљиве одлуке, да се лет најављује шест сати пре полетања) лете, да би се брзом лекарском интервенцијом спасли животи рањеника, и о томе, да пилоти присилно приземљење користе за усавршавање свог знања - неком другом приликом, кажу.

Јер, авијација није престала и неће престати да лети. Не само због оне старе истине, да је држава слободна онда када је слободно и небо над њом, већ и због тога што су сви до једног дошли да се боре за свој народ, да створе државу.

Јер, људи чине онолико колико могу.

Људи чине колико могу, а пилоти и изнад онога што могу.

Остало је то, за сада само у ратним извештајима, анализама, сећањима, ретким записима.

Али и у високом ордену који су добили. Колективно, како увек раде. □

Милан ПАНТОВИЋ



"Летови за живот", како пилоти зову евакуацију рањеника са бојишта

Фото: Д. ВЕЈНОВИЋ

1. ИЛИЈАШКА ЛАКА ПЈЕШАДИЈСКА БРИГАДА

# Штит према централној Босни

**● У нападима на илијашку општину непријатељ је надирао снагама и до 8000 људи уз јаку подршку хаубица, топова, минобацача, тенкова и ВБР-ова ● Борци Илијашке бригаде зауставили су све нападе и успјели ослободити деведесет посто територије ове општине**



Борци 4. батаљона

Илијаш, индустријски градић смјештен у долини ријеке Босне на аутопуту Сарајево - Зеница, због свог изузетно важног положаја од почетка рата је изложен жестоким нападима муслиманских снага са подручја готово цијеле централне Босне. Муслиманске снаге су непрестано покушавале пробој на овом дијелу сарајевског ратишта како би успоставиле коридор према Сарајеву и извршиле спајање са својим јединицама у том граду.

### Заустављене све офанзиве

Први масовни напад на илијашку општину изведен је већ 3. маја 1992, када су муслиманске снаге из правца Високог покушале пробој на линију Чекрчића. Ти први мјесеци рата били су изузетно тешки. Илијашка бригада бранила је положаје према Високом и Брези и истовремено трпила јаку ватру из добро утврђених муслиманских села унутар саме општине. Окружени готово са свих страна, држећи положаје у облику потковице, борци Илијашке бригаде у чији састав су ушли и Срби протјерани из Високог, Брезе, Какња и Зенице, ушли су у борбу на живот или смрт против далеко бројнијег и добро опремљеног непријатеља. Према подацима до којих је дошла команда Илијашке бригаде у нападима на положаје илијашких бранилаца учествовале су: 7. травничка бригада, њен 1. батаљон, Спречански батаљон Тузланског корпуса, Жепачко-маглајски батаљон, 303. и 304. бригада Зеничког корпуса, јединице из Бусоваче, Новог Травника итд. У састав ових јединица био је укључен и велики број муџахедина из исламских земаља. У нападима на илијашку општину непријатељ је надирао са снагама и до 8000 људи уз јаку подршку хаубица, топова, минобацача, тенкова и ВБР-ова. Тешко је и набројати све офанзиве које је издржала Илијашка бригада - 3. мај, 4. јуни, 28. јуни, 28. децембар, 5. март...

Борци Илијашке бригаде не само да су успјели зауставити све ове нападе, већ су у добро испланираним акцијама, на челу са већ прослављеним командантом сада потпуковником Драганом Јосиповићем, успјели и знатно поправити свој, у почетку врло тежак положај.

### Ослобођено деведесет посто територије

26. октобра прошле године ослобођена је Мисоча, јако муслиманско упориште које се готово ослања на сам град. У фебруару мјесецу у року од петнаест дана ослобођена је врло значајна комуникација Семизовац - Средње. Тада је ослобођено шеснаест села на планинском дијелу општине. Средином марта мјесеца у садејству са Игманском бригадом ослобођене су врло значајне коте на западном дијелу илијашког бојишта према Кралупима: Комин, Спасовница, Стијене и Ратковци. Положаји на лијевој страни потковице тада су помјерени за 4 км, а акција је трајала само два дана. У априлу мјесецу је ослобођен рејон Равног Набожића, простор који доминира илијашком општином. На овом простору муслимани су имали изузетно јака утврђења и прави логор са полигоном за вјежбање. Положаје на овој линији држале су специјалне јединице из Брезе, Зенице и Какња. Од цјелокупне територије илијашке општине која износи 332 км$^2$, Илијашка бригада сада контролише више од 90 посто. Рачуна се да је у досадашњим борбама на илијашком бојишту избачено из строја више од 3500 припадника муслиманских јединица. Само у једном дану, наваљујући на Чекрчиће, у офанзиви за пробијање коридора према Сарајеву, избачено је из строја близу 800 муслимана. Због изузетних успјеха постигнутих у досадашњим борбама 1. илијашка лака пјешадијска бригада Указом предсједника Републике Српске одликована је Орденом Немањића. За изузетне заслуге и показано јунаштво одликовани су и Драган Јосиповић, потпуковник, Танић Витомир, капетан 1. класе, Мацановић Драгослав, поручник, Копања Марко, капетан 1. класе (посмртно), Мирић Зоран, водник (посмртно), Мотика Млађо, водник (посмртно)..., укупно 121 припадник ове бригаде, док их је 77 похваљено.

Ратни пут 1. илијашке лаке пјешадијске бригаде од времена њеног формирања, 25. маја 92. године био је трновит и тежак. На том путу многи борци и грађани илијашке општине од Биоче, Луке, преко Кадарића, Балибеговића, Чекрчића до Мракова, Соврла према Нишићима и Средњем, положили су животе бранећи своја огњишта и животе својих најближих. Сви они исписали су најупечатљивије странице новије историје Срба на овим просторима. □

Александар ПЕТРАНОВИЋ

ПРВА ОКЛОПНА БРИГАДА 1. КРАЈИШКОГ КОРПУСА

# Без изгубљене битке

● Ратни пут Прва оклопна започела је на Плитвицама ● Бригада је дала седам командананата бригада и једног команданта Корпуса ● Орден Немањића признање је свим борцима, рањеницима и погинулим друговима

У команди Прве оклопне бригаде Првог крајишког корпуса стање је, без обзира на стабилност и мир савске границе, мобилно. Командант, пуковник Ратомир Симић је у обиласку јединица на добојском ратишту, а остали чланови команде, као командант прослављеног другог батаљона поручник Небојша Кесер, дежурају на вези и поред телефона. Разлог су жестоке борбе које су почетком јула отпочеле у Посавини, код Орашја, Брчког и Градачца, гдје је ангажован велики дио јединица Прве оклопне:

- Нисмо навикли да једни сједе а други ратују - каже поручник Кесер, не кријући да све вријеме размишља о својим четама које од јутрос трпе напад непријатеља. Нисмо имали ни дана одмора од почетка рата, али момци су заиста прави, никада не постављају питања када треба да иду на извршење неког задатка.

Већина припадника оклопне бригаде је прва од свих јединица Бањалучког корпуса доживјела ватрено крштење, за које ће пуковник Новица Симић, некада начелник штаба Прве оклопне, увијек рећи да је било изузетно тешко, али јединство, полет и елан су баш тада изграђени.

## Бригада о којој се мало зна

Почетком јуна 92. године бригада прелази у најблиставије операције заби-љежене у овом рату. Нижу се битке: за Цер, Модричу, Плехан, Дервенту, Оџак, Бијело Брдо, Брод. Дијелови Оклопне бригаде учествовали су и на ратиштима Јајца, Турбета, Влашића, Новиграда, Градачца, Орашја, Брчог (гдје су и сада), одбрани Добоја...

Борцима Прве оклопне, као и већини Крајишника, који су славних јунско-јулских дана 92. године, ратовали за крајишки пут живота, незаборавна по вољи колико и по тешким тренуцима, остат ће операција "Коридор":

- По начину на који смо ишли напријед знало се да ратујемо за живот - каже Небојша Кесер. - Војнички, то је била фантастична акција, незапамћена у историји ратовања, јер је толико територије ослобођено са тако мало губитака.

А поручник Слободан Вучковић, као најтежи, памти тренутак, када је тенком прошао, идући према Кречанама код Градачца, између пет тенковских мина а његови другови на транспортеру иза њега, нису успјели избјећи мину, и то "шестицу".

Други батаљон Оклопне бригаде којом је тада командовао Бранко Сузић, први је ушао у Модричу, први избио на Саву код Новог Града, али једнако блиставе тренутке биљеже и друге јединице бригаде. На брчанском ратишту о Вуковићевим тенкистима, како називају јединицу капетана Драгана Вуковића, одавно се испредају приче.

- Јединице наше бригаде су на свим ратиштима давале стабилност фронту - истиче пуковник Ратомир Симић. - Драго ми је што пишете о Првој оклопној као цјелини јер многи и не знају да бригада као таква постоји. Увијек смо расути по разним ратиштима. И сами сте се увјерили да је тако. Многима од нас је жао што се нисмо чешће окупљали, што нам дијелови бригаде нису више здружени али није се ни могло другачије. Да је цијела бригада кренула у борбу, шта би било? Па стигли би до Загреба и то давно - смије се командант Симић, један од ријетких команданата који је остао вјеран својој бригади од почетка рата.

- Драго ми, као и сваком борцу због признања које смо добили - наставља причу пуковник Ратомир Симић. - "Орден Немањића" одликовање је сваком борцу, нашим рањеним и погинулим војницима и оним момцима, који и данас изводе борбена дејства у одбрани Републике Српске, а не једном човјеку или некој команди. Ову бригаду признање није требало да изненади јер смо свјесни да чинимо окосницу Војске Републике Српске и ни један дио бригаде никада није требало убјеђивати да изврши неки задатак. Код нас се само разговара како онај дио "посла", који је наша обавеза, најефикасније обавити. Нисмо никада одустали од борбе, никада напустити достигнуту линију а било је и рањених и мртвих, и запаљених возила, што је неминовни пратилац рата.

Иако распарчана по бројним ратиштима, Прва оклопна ипак дјелује као једна цјелина. Потврђују то приче о солидарности у борбама у којима су учествовали као и онај други дио заједништва који влада у јединици:

## Чувај ми људе и машине...

- Урадили смо социјалне карте свих наших бораца, направили спискове дјеце наших погинулих војника и однијели у Удружење Срба у Београду како би обезбиједили стипендије за њихово школовање. Један борац је сам подигао споменике за петорицу својих погинулих другова - истиче потпуковник Бубић, моралиста у бригади.

- Можда је најдирљивија прича о мајору Бранку Сузићу, који, док се љекари боре за његов очни вид, нађе времена и снаге да назове свој батаљон и пита: "Је ли, молим вас, све у реду у јединици".

- Знам да имате мало простора али молим вас немојте пропустити да ми поменете и ове људе: Зорана Девића, Милана Бабића, Драгу Мајсторовића, Сивца, Јаворића, Бамбурића, Вељића, Кнежевића, Зубца, Бајића Баришу, Рада Вујичића... и све друге борце чија имена и не могу да стану у новински чланак, а који су изнијели на својим плећима многе борбе и заслужни су што се бригада окитила "Орденом Немањића" - истиче командант Ратомир, додајући да је из Прве оклопне стасало седам команданата бригада и један командант корпуса, његов презимењак Новица Симић.

Посјету Првој оклопној завршавам одласком у брчанску болницу, гдје је довежен капетан Зоран Девић, командир чете и човјек који је први на тенку ушао у Модричу.

- Молим те - каже Зоран свом претпостављеном, Небојши Кесеру, који је у ситне ноћне часове превалио 60 км да обиђе друга - иди код момака, пази ми на људе и машине, не дај да јуришају напријед без пјешадије, како то они знају...

Прекида га бол у леђима изрешетаним гелерима, од "осе", која је пала одмах поред тенка.

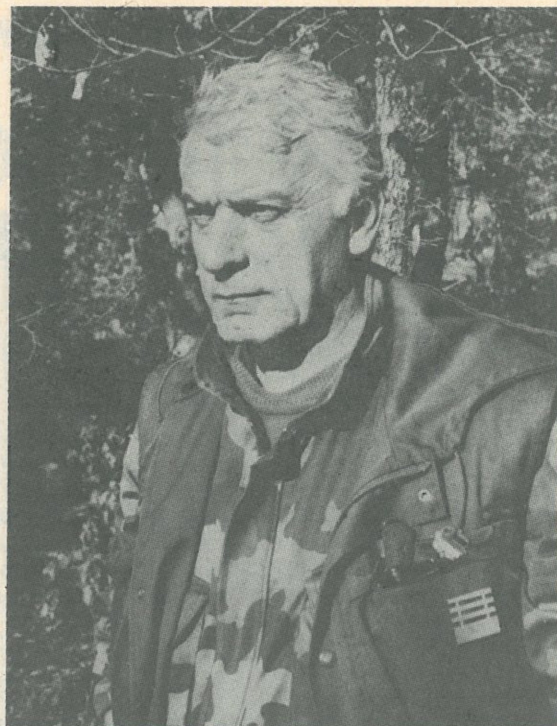
И у овом призору из болничке собе, налази се дио одговора зашто је Прва оклопна бригада легенда која траје. И зашто ниједну битку није изгубила. □

Радмила ЖИГИЋ

НЕВЕСИЊСКА БРИГАДА

# На бранику српских огњишта

**Када је изгледало да ће хрватско-муслиманске снаге искористити расуло бивше ЈНА и остварити свој вјековни циљ да овладају Невесињем - симболом српства, на Чобановом пољу, висоравни између Мостара и Невесиња, пуковник Новица Гушић са групом младих српских официра, успијева да улије снагу деморалисаној војсци да стане на браник својих огњишта.**



Командант Новица Гушић

Невесињској бригади и њеном команданту пуковнику Новици Гушићу ових дана стижу многобројне честитке, поводом годишњице формирања ове бригаде (16. јуни 1992. године) и "Ордена Немањића", којим ју је одликовао др Радован Караџић, предсједник Републике Српске на Видовдан - велики празник српског народа и Војске Републике Српске.

У тренуцима славља евоцирају се успомене о стасању ове, већ славне бригаде, Херцеговачког корпуса.

Изненадни напад муслимана на команду Десете херцеговачке бригаде ЈНА, у селу Подвележје код Мостара, у зору 16. јуна прошле године, када је мучки убијен њен командант пуковник Томо Пушара са сарадницима, означио је почетак ратног сукоба између Срба и муслимана на простору Херцеговине, гдје је рат са Хрватима увелико трајао.

Овај догађај истовремено представља и престанак активности бивше ЈНА на просторима источне Херцеговине, чије су се јединице под доста неразјашњеним околностима почела повлачити из долине Неретве, заједно с цивилним становништвом коме је пријетила опасност да се понови геноцид из 1941. године.

Када је изгледало да ће хрватско-муслиманске снаге искористити расуло бивше ЈНА и остварити свој вјековни циљ да овладају Невесињем - симболом српства, на Чобановом пољу, висоравни између Мостара и Невесиња, пуковник Новица Гушић са групом младих српских официра, успијева да улије снагу деморалисаној војсци да стане на браник својих огњишта.

Био је то почетак формирања Невесињске бригаде која је из битке постајала све бројнија и снажнија.

"Невесињска бригада, чију годишњицу формирања смо обиљежили без посебних манифестација и помпе, данас представља снажну војну формацију, способну да изврши све задатке који се пред њу поставе и заштити свој народ", каже пуковник Гушић.

У саставу ове бригаде, која држи фронт према долини Неретве у дужини од око стотињак километара, поред Невесињаца, налазе се борци из долине Неретве - Билећани, Гачани, Требињци, као и српски добровољци из осталих крајева, пристигли да помогну својој браћи.

Прве значајније успјехе Невесињска бригада извојевала је на Видовдан прошле године када су хрватско-муслиманске снаге из долине Неретве кренуле у општу офанзиву према српским положајима. За десет дана жестоких борби борци ове бригаде успјели су да ослободе Подвележје и планину Вележ, на којој се налазе значајна релејна постројења.

У историју српске војске у Херцеговини свакако ће ући и Митровданска битка, када је непријатељ у зору - 8. новембра прошле године, кренуо у општи напад на српске положаје.

"У размаку од пет до десет часова тога јутра на наше положаје пало је преко 15.000 граната, мина и других убојитих средстава", прича пуковник Гушић. "Услиједио је и општи пјешадијски напад. Борбе су се водиле прса у прса. По пет пута дневно поједини важни објекти прелазили су из руке у руку", присјећа се пуковник.

Само у овој бици Невесињска бригада изгубила је 41 борца, док су губици непријатеља, према његовом признању, били много већи, око 700 бораца.

Од свог формирања до данас Невесињска бригада је изгубила више десетина својих бораца, најбољих синова херцеговачког краја. Овим губицима треба додати и 134 борца овог краја који су живот изгубили у саставу бивше ЈНА. Иза погинулих бораца остала су малољетна дјеца о којима бригада и њена команда данас воде бригу.

"Од првог дана формирања бригаде имали смо велику помоћ становништва невесињске општине. Од старца до дјетета, све је било у функцији борбе српског народа. Наравно, не треба заборавити ни избјеглице из долине Неретве, које су нам се прикључиле", истиче командант Невесињске бригаде.

Пуковник Гушић одаје признање и органима цивилне власти у Невесињу и свештенству Српске православне цркве, који су у најодсутнијим тренуцима борбе били уз српске борце. Заслугом цркве цивилном становништву стигла је и значајна хуманитарна помоћ из земље и свијета.

У предаху борби јединице Невесињске бригаде су помагале свом народу. Готово сва села у овом сиромашном крају су електрифицирана, а инжињеријске јединице, ове бригаде, пробиле су путеве до сваког насељеног мјеста у овој општини. □

О. ЖЕРАЈИЋ

ПРВА ПОДРИЊСКА БРИГАДА

# Сачували српску земљу

**Много је истинских војничких подвига којима се ова јединица може похвалити, а најзначајнији су везани за Жепу и Горажде, подручја која никада нису мировала**



Мајор Рајко Кушић са заробљеним бацачем граната белгијске производње

За непуних мјесец дана, на Илиндан другог августа, народ Рогатице обиљежиће прву годишњицу ослобођења од муслиманских аскера и успостављање српске власти. Међутим, врло лако могло је да се догоди исто што и четрдесет и прве, да опет дође до геноцида над српским становништвом и нове велике сеобе. Што то, ипак, није тако - заслуга је прије свега бораца и старјешина Прве подрињске лаке пјешадијске бригаде, која је поводом видовданских празника одликована "Орденом Немањића". Командант ове јединице мајор Рајко Кушић такође је добио значајно признање - "Орден Милоша Обилића".

- Ми смо лака бригада само по називу, а радили смо и борили се у најтежим условима - каже командант Кушић. Довољно је рећи само то да је Странка демократске акције у бившој БиХ своју другу оснивачку скупштину, одмах након Сарајева, одржала у Рогатици. Осим тога, Рогатица је уклињена између Горажда и Жепе, гдје су концентрисани најекстремнији муслимани...

Када је СДА дошла на власт, за Србе је живот постао неподношљив. Станица милиције је ојачана, приспјели су окорјели криминалци и "зенговци", а одјељења милиције, која су чинили углавном муслимани, ничу по српским селима. Почињу малтретирања Срба, отворени сукоби са војницима, пљување генерала Ђурђевца. Срби су све више у страху, па почиње њихова тиха сеоба из Рогатице на српска подручја...

Свакако ваља напоменути да су се Срби из Рогатице редовно одазивали позивима бивше ЈНА. Тако је у Рогатици формиран један батаљон, чија чета, по избијању рата у Хрватској, одлази за Вуковар и Борово.

## Повратак у завичај

Када је почело да "ври" и у бившој Босни и Херцеговини, ова јединица, предвођена капетаном Радомиром Фуртулом и резервним официрима Јадранком Вуковићем, Зораном Чаркићем и Милијом Ђерићем, враћа се у завичај. У ноћи између 3. и 4. марта прошле године обављено је постројавање ове јединице и малобројних Срба - мјештана који су имали лично наоружање. То је, у ствари, и био зачетак данашње Подрињске бригаде, која је, већ се сада може рећи, имала заиста славан, али и изузетно тежак ратни пут. Одмах по формирању, један дио јединице одлази у Сарајево, на Враца и Јеврејско гробље, док други заузима одбрамбене положаје на српским подручјима у општини Рогатица.

- Прије почетка рата, ми смо у више наврата покушали да се договоримо са муслиманима о заједничком животу. Међутим, сви наши позиви ове врсте остајали су без одговора, а тортуре над Србима постају јож жешће. Када је шестог маја пала прва српска глава (Бранко Балчак, кога су убиле комшије из Жепе) људи су били дубоко забринути, а десетак дана касније, на мучки начин уморен је и војник Драженко Михајловић. Свима је било јасно да шале више нема - каже Кушић, кога у Рогатици сви зову "Војводом" и који је, без сумње, најзаслужнији што Рогатица није остала у муслиманским рукама.

Прва озбиљнија акција Рогатичана било је успостављање одбрамбене линије према Жепи. Међутим, муслимани из Округлице и Шаторовића чине још један звјерски злочин: масакрирају комплетну породицу Обрадовић, а прије тога малољетну дјевојчицу Данијелу пред родитељима силују. Била је то кап која је прелила чашу. Српски војници започињу ослобађање српских села, које су муслимани мјесецима држали у блокади. Започињу велике и жестоке борбе, у којима борци Прве подрињске нижу успјех за успјехом. Српски плато Борика постаје слободан, потом и подручје Сјемећа. Муслимански екстремисти из Жепе и Горажда свакодневно јуришају на храбре Рогатичане, али им ни једном не успијева да се састану на Сјемећу и да запосједну комуникацију Рогатица - Вишеград. Иако су бројчано слабији, али и слабије наоружани (поготову од Алијиних фанатика из Горажда), српски борци из Рогатице одолијевају свим атацима и истовремено ослобађају комплетно сеоско подручје општине. Остаје само Рогатица. Овдје ваља рећи да су борци Прве подрињске и овог пута показали добру вољу за сарадњу. Сви муслимани, који нису окрвавили руке, остали су да живе у овој општини. Тако и данас у Шаторовићима живи око 300 муслимана, који редовно добијају

хуманитарну и другу помоћ као и Срби.

### Битка за Рогатицу

Пратећи ратни пут бригаде, долазимо до једне од најжешћих борби, велике и тешке битке за Рогатицу. Сви Срби су већ били избјегли, а у граду су остале изузетно јаке муслиманске снаге. Након дводневних уличних борби, жестоких окршаја прса у прса, борци Прве подрињске улазе другог августа у свој град. Истина, том приликом погинуло је 12 бораца ове бригаде, али су губици на противничкој страни били вишеструко већи.

- Муслимани из Рогатице су у општој бјежанији иза себе оставили све - и оружје, и муницију, али и своје родитеље, жене, дјецу. Тако смо имали задатак да бринемо о 1.000 муслиманске нејачи. Након мјесец дана, по њиховој жељи, српске власти из Рогатице обезбиједиле су им превоз за Сарајево - каже Кушић.

Крајем августа прошле године, бригада има још један тежак задатак: евакуацију српске нејачи из Горажда, преко Јабуке. Упркос сталној ватри муслимана, бројним засједама и диверзантским групама, борци из Рогатице и овај задатак успјешно обављају. Муслимани у својој немоћи још једном искаљују бијес над цивилима: пуцају у аутобусе с женама и дјецом. Том приликом погинуло је петнаест Срба, а двоструко више их је рањено.

Много, врло много је истинских војничких подвига којима се ова јединица може похвалити. Свакако, најзначајнији су везани за подручја Жепе и Горажда, која никада нису мировала, али која Рогатичани, у садејству са другим јединицама Војске Републике Српске, држе под контролом. Вијековна српска огњишта, ето, сачувана су и у Рогатици, захваљујући прије свега храбрим јунацима Прве подрињске, којима су недавно уручена признања, као дио захвалности српског народа у Републици Српској.

Рогатичани ће на прву годишњицу ослобођења додијелити признања најзаслужнијим борцима. Међутим, већ сада се може рећи да ће међу најбољима бити јединице којима командују старјешине Стојан Перковић, Драгомир Абазовић и Ненад Планинчић, те интервентни вод којег је доскора, до своје погибије, водио Жељко Стјепановић, да би његову улогу потом преузео Драгомир Ивановић. □

Вук КОВАЧЕВИЋ

ТРЕЋА МАЈЕВИЧКА БРИГАДА

# Ни за стопу назад

## Вијест о одликовању затекла борце на прослави Видовдана код православне цркве у селу Мачковцу

Мајевичка линија фронта готово ниједног дана не мирује. Сљедбеници Алије Изетбеговића посљедњих мјесеци кидишу на српске положаје на сјеверном дијелу Мајевице, како би овладали комуникацијом Тузла - Посавина. Српска насеља Пипери, Лукавица, Брњик, Пирковци и Миросавци стално су на мети муслиманске артиљерије, а само у посљедњих мјесец дана откривене су и уништене три муслиманске диверзантско-терористичке групе.

Борци Треће мајевичке бригаде свјесни су да ће се на овом подручју водити још многе битке, јер све што је од муслиманске војске поражено на просторима бивше Босне и Херцеговине, слило се у тузланску регију.

Према процјенама пуковника Момира Зеца, команданта бригаде, у околини Тузле концентрисано је преко четрдесет хиљада наоружаних Алијиних бојовника сврстаних у 28 бригада.

- Наши борци су свјесни да се овдје брани и Посавина и Семберија, те да ми једноставно резервних положаја немамо. Наша бригада покрива линију фронта дугу 85 километара. Положаји су утврђени, а борци имају богато ратничко искуство. Ови положаји су одбрањени и поред неколико великих операција које је предузимала хрватско-муслиманска војска у прошлој години - каже пуковник Зец.

Пресудни су били први мјесеци рата. Тек након напада "зелених беретки" на војну колону у Тузли, народ је схватио да се мора ратовати. Уз то, већина официра из Тузланског корпуса побјегла је преко Дрине, остављајући народ. Пуковник Момир Зец тврди да је од пет стотина старјешина колико је овај корпус имао по формацији, са народом Мајевице остало њих петнаестак. Прво посједање положаја и ватрено крштење бригада је имала шеснаестог маја на подручју Ковачице, Кадијине чесме, Површнице и Коњиковића. Ранко Митровић - Жути са својим батаљоном учествује у прихвату војника из нападнуте колоне у Тузли, а седамнаестог маја са комплетираном јединицом запосједа положаје које и сада држи.

- Било је - ми или они. Муслимански планери су се по сваку цијену жељели дочепати стратешки важне тачке, Површнице. За остварење тог циља у смрт су гурнули на стотине својих младића. Руку на срце, да им је то пошло за руком, нама испод не би било живота. Мјесец дана сумануто су јуришали и гинули - каже капетан Митровић.

Остаће за историју забиљежено да је другог јуна, бранећи родну груду, планину Мајевицу, живот изгубио Драгиша Спасојевић - Гаго, први борац Треће мајевичке. Према ријечима капетана Миће Стојшића, помоћника команданта, прва три мјесеца рата била су пресудна за одбрану Мајевице, када су непријатељу нанесени губици од којих се дуго није опоравио.

У једном рову на брду Јаштерик затекли смо тројицу браће Томић: Љуба, Neђа и Милана. Остала два брата чекају смјену код куће.

- Све што имамо ту је, неколико стотина метара иза нас. Е, онда, шта је ту имао неко да нас зове у борбу кад и сами знамо да би село зачас плануло да нисмо ту. Код нас овдје што је за пушку прирасло, пушке се и латило. Хвала ти, Боже, што нас Томића има оволико. Да је свака српска кућа била пуна чељади као наша, одавно би се овдје друга пјесма пјевала - прича нам најмлађи од браће Томића, двадесетогодишњи Љубо.

Борци Треће мајевичке превалили су преко леђа четрнаест мјесеци рата, издржали сурову зиму, "прегрмили" многе офанзиве не узмакнувши ни стопу назад. Знају да ће их непријатељ опет напасти. Чекају их... На бранику Мајевице. □

М. ЦВЈЕТИНОВИЋ

ХРОНИКА БОРБЕНИХ ДЕЈСТАВА

# Задњи трзаји поражених

● Сломљене муслиманске офанзиве према Озрену, Сарајеву, Влашићу, Брчком, Мајевици, Горажду и Калиновику ● Фрањи Туђману никако не паше мир између Војске Републике Српске и ХВО, па наређује својим јединицама у Дубровнику и Орашју да отварају ватру према српским положајима

Ситуација на ратишту и свеукупна кретања на међународној политичкој сцени, као и у свјетској јавности све више говоре да од јединствене Босне и Херцеговине нема више ништа. Сасвим је извјесно, на помолу је стварање три нове државе на простору бивше БиХ. Недавни споразум предсједника Републике Српске и предсједника Херцег-Босне о конфедералном уређењу бивше БиХ присилило је муслиманску страну да се са ХВО бори за територије како би могла опстати као једна од три будуће државе. Муслиманско руководство по сваку цијену жели да сачува доминацију и контролу над централном Босном и по могућности обезбиједи излаз на море (ушће Неретве). У том циљу офанзивним дејствима и против ХВО, и против наших снага настоје повезати у једну цјелину регионе Тузле, Зенице и Сарајева. Обзиром да шире просторе Тузле и Зенице већ контролишу, муслимани намјеравају након овладавања територијом Вареша коју за сада држи ХВО, да предузму широка офанзивна дејства према Сарајеву и на тај начин га споје са централном Босном, као и да успоставе широк коридор између Сарајева и Горажда, а накнадно са Гораждом споје "енклаве" Жепе и Сребренице.

### "Хладан туш" на прилазима Озрену

Дио ових планова муслимани већ одавно, али без успјеха покушавају остварити. У посљедњи мјесец дана они су непрекидно изводили борбена дејства различитог интензитета од Горажда, Калиновика, па до Бихаћа и Крупе на Уни на сјеверозападу, гдје је непријатељ убацивао диверзантско-терористичке групе које су успјешно ликвидиране. Најјача дејства непријатељ је испољавао према слободној територији Озрена (на правцу Тузла - Завидовићи), око Добоја, јужно од Брчког, према Влашићу и из Сарајева, као и споља према српским територијама у цијелом региону Сарајева.

Уз велику концентрацију јединица у ширем троуглу Добој - Озрен - Возућа, и уз максималну артиљеријску подршку, муслимани, занесени успјесима против Хрвата у централној Босни, покушали су да освоје овај дио српске територије. Међутим, дочекао их је "хладан туш" јер су борци 1. Крајишког корпуса били спремни. Они су успјели у потпуности да сломе непријатељску офанзиву, и након тога да пређу у противнапад на свим правцима и постигну велике успјехе. Тако је и ова офанзива непријатеља завршила као и све раније.

Ништа мање "вруће" није било ни око Сарајева, нарочито према индустријским зонама српског Сарајева, Вогошће, Илијаша, Раковице и Илиџе. Циљ је био, као и много пута раније - координираним дејствима из Сарајева и из правца Високог, Вареша и Трнова заузети српски дио Сарајева и тако обезбиједити територијално спајање са централном Босном. Борци, народ и старјешине Сарајевско-романијског корпуса су уз крајње напоре и пожртвовање, не само зауставили, већ и потпуно сломили муслиманску офанзиву, при чему су поправили своје тактичке положаје и даље наставили са активним дејствима "да Турцима такве глупости више не падну на памет".

У периоду од излажења задњег броја нашег листа мира није било ни на линијама фронта јужно и сјеверно од Брчког и на простору Мајевице. Но, офанзива непријатеља ни тамо није успјела, а јединице Источнобосанског корпуса такођер су поправиле свој тактички положај. На том простору непријатељ наше борце није могао изненадити ни на Видовдан, дан када је са ових дијелова српске земље, протјеран.

У моменту пред закључивање листа најжешћа муслиманска офанзива кренула је у рејонима Горажда, Калиновика и Коњица. Но, изгледа да је муслиманско руководство са својим муџахединима кратког памћења, да су заборавили све поразе које су доживљавали на овом простору, како док су садејствовали са својим дојучерашњим савезницима, тако и сада. У сљедећем броју сигурно ћемо имати прилике да пишемо о још једној катастрофи муслиманске војске.

### Туђману не паше мир

Задњих дана нису мировале ни усташке снаге, које су на Видовдан из рејона Дубровника из свих расположивих оруђа гађали српска села на ободу Поповог поља као и сама предграђа Требиња. Изгледа да је ствар у томе да Туђману и његовој волументи никако не одговара примирје између Војске Републике Српске и ХВО, па на све начине покушавају да испровоцирају сукобе и прекрше примирје - што значи наставак рата. У том циљу јединице које су из Хрватске пребачене у Орашје такођер врше интензивне провокације према српским положајима и насељима у Посавини.

Сама чињеница да непријатељ није, и поред дуго припреманих офанзива, имао успјеха и да је Војска у потпуности успјела да сачува територију, а у неким подручјима и битно да поправи свој положај и непријатељске аспирације врати у оквире реалног, говори да је Република Српска способна да живи и да се одбрани, што је главни ослонац руководству земље да може водити даље преговоре о будућности српског народа. □

пуковник
Миладин ПРСТОЈЕВИЋ

ДА ЛИ ЋЕ МУСЛИМАНИ ПОНОВО МИНИРАТИ МИРОВНИ ПРОЦЕС

# Свијет прихвата реалност

**Позната Алијина тактика сталног избјегавања, напуштања и одуговлачења преговора, чекања и призивања рјешења са стране, може сада бити кобна по муслимане и може их довести у позицију да изгубе и оно што им се сада нуди**

Крвави грађански, етнички и вјерски рат, што на просторима бивше Босне и Херцеговине траје већ шеснаести мјесец, донио је бројне жртве, трагедије и људска страдања, те материјална рушења и пустошења. Рат за Србе нежељени али изнуђени, одбрамбени и ослободилачки. Рат у који су Хрвати ушли са амбицијама успостављања "историјских" граница на Дрини, а муслимани ријешени да успоставе унитарну и цјеловиту муслиманску Босну, односно исламску државу, због чега су на антисрпској основи успоставили коалицију. Рат у коме се тестирају замишљени модели прекрајања свијета од стране идеолога и твораца "новог свјетског поретка". Рат у коме су се свјетски фактори, међународне организације и институције и свјетски медији очигледно искомпромитовали непринципијелним и једностраним држањем (на штету Срба), незапамћеним политичким, економским и војним притиском и невиђеном медијском сатанизацијом Срба.

Мировни процес, који се одвијао паралелно и, углавном, на иницијативу српске стране, није дао жељене и очекиване резултате. То, дијелом због чињенице да свјетски фактори нису могли (или нису хтјели) да схвате суштину проблема и сукоба у бившој БиХ, а дијелом због континуираног минирања мировног процеса од стране муслиманског руководства. Због тога су бројни покушаји, попут Венс-Овеновог плана, пропадали као нереални, јер нису нудили праведна рјешења, као услов за трајан и стабилан мир на овим просторима.

Да је пут до истине и правде тежак, понекад трновит, крвав и дуг, али ипак достижан, потврђује и примјер односа свјетских фактора према рјешењу кризе у бившој БиХ. Колико до јуче, за актуелни овдашњи рат искључиво су окривљивани Срби, а свака њихова иницијатива је игнорисана и одбацивана. Међутим, најновија догађања на свјетској политичкој сцени, укључујући и контраверзни Самит седморице у Токију, указују да се стање битно мијења.

Очигледно је у свијету кренуо процес прихватања реалности да су Срби од избијања кризе на овим просторима досљедно заступали становиште да се, не територијалним смицалицама и махинацијама, већ вољом народа одлучује о његовом праву с киме ће, гдје и како живјети, да се легално и међународно признато право народа на самоопредјељење (које нису они измислили), не примјењује селективно, него да важи подједнако за све народе.

Реалност је и то да Срби из свих српских земаља и цијелог свијета имају, не само националну, него и моралну и људску обавезу и право да подржавају и помажу борбу својих сународника за очување голих живота, кућног прага и својих националних и духовних права. Испуњавање те обавезе не само да се не смије кажњавати, него се не може ничим оспоравати, ако се истински жели да "нови свјетски поредак" буде заснован на правди и узајамном повјерењу међу народима који живе на овој планети.

И на крају, у свијету се све више прихвата реалност да се крвави рат у бившој БиХ не може зауставити ако се инсистира на унитарној држави, односно да је једино рјешење које води успостави мира, трајна подјела те бивше југословенске републике, онако како се о томе договоре три зараћене стране, што је од почетка конфликта у бившој Босни био став српског народа. У овом моменту прави основ за мировни план представља српско-хрватска иницијатива која је управо на томе заснована. Иначе, ова иницијатива је у добром дијелу свијета наишла на висок степен разумијевања и оцијењена као реалистичан приступ за успостављање мира.

Да ли то значи да се ближимо успостави мира у бившој БиХ?

Несумњиво, да! Али, под условом да то рјешење прихвате све три стране у сукобу. Оне се крећу, иако споро, ка миру и рјешењу које би, по општој оцјени, морало да буде донијето једногласно.

Срби и Хрвати су своје рекли. Посебно је јасан став Срба да су истински за праведан и трајан мир, да не желе рјешења на било чију штету и све што траже за себе гарантују и другима.

На потезу је муслиманско руководство које за сада нуди сумњиву иницијативу о федеративном уређењу будуће БиХ државе. Ова иницијатива, међутим, не ужива подршку ни свих чланова органа који себе назива Предсједништвом Босне и Херцеговине и, извјесно, требала би да буде један од посљедњих адута који би блокирао већ трасирани пут о конфедералном уређењу бивше БиХ.

Иначе, укључивање у преговоре већ заборављеног Предсједништва БиХ, чији чланови не уживају подржку ни својих етничких заједница, ублажава радикализам А. Изетбеговића и Е. Ганића. С друге стране, увођење овог органа у многоме успорава и разводњава преговоре, а њихове међусобне разлике уносе нове неспоразуме и одуговлаче преговарачки процес. Нажалост, то је још један производ буквално сулуде и крајње авантуристичке политике А. Изетбеговића да се у борби за очување унитарне БиХ користе сва расположива средства.

Реално, без политичких преговора нема краја рата. Због тога сви који озбиљно, реално и добронамјерно мисле залажу се за неодложан наставак преговарачког процеса и указују на опасности које би донио крах најновијих преговора. Ако се блокирају преговори, опет ће се разбуктати рат са ужасним последицама. Хуманитарне организације већ упозоравају да су залихе артикала

хуманитарне помоћи на измаку, а мировне снаге Уједињених нација ће, у случају ескалације ратног пожара, морати да напусте ужарено босанско тло. Позната Алијина тактика сталног избјегавања, напуштања и одуговлачења преговора, чекања и призивања рјешења са стране, може сада бити кобна по муслимане и може их довести у позицију да изгубе и оно што им се сада нуди.

У сваком случају, сигурно је да побједничкој еуфорији још нема мјеста и да нас на путу до успостављања трајног мира чекају још многа искушења. Сложена је етно-географија нашег простора, а карактер сукоба је такав да не улијева наду у лако и брзо њихово обустављање. Још увијек су у свијету, а нажалост и код нас, присутне јаке снаге које би да нас задрже у подређеном положају. Још увијек су изражени бројни и различити економски, политички и други интереси за наш простор.

Међутим, још је сигурније да није далеко вријеме када ће морати да се одустане од каприциозне политике према Србима, од политике задатих циљева, чији су заговорници још увијек Вашингтон, Бон и исламски свијет. Стварност, из дана у дан, све дубље оповргава такву политику.

До тада, нама борцима Војске Републике Српске остаје да, заједно са народом, обезбедимо очување остварених резултата борбе, да не доведемо у питање већ плаћено животима и крвљу српског народа и да створимо претпоставке за достојанствен завршетак рата и успостављање праведног и трајног мира.

Часна борба за праведне циљеве и остварено јединство народа, цркве, органа власти и Војске су гарант нашег успјеха. ☐

Саво СОКАНОВИЋ

**У додатку нашег 9. броја "Етничка карта Сарајева", због оштећења дискете, поткрало се неколико грешака. Нажалост, због скучених могућности нисмо у прилици да поново штампамо овај прилог. Уз извињење читаоцима и аутору, напомињемо да тачну "Етничку карту Сарајева" доноси лист "Војска" у 58. броју.**

ЗАПАД ПЕРЕ РУКЕ

# Од лава - лисица

Др Драган ПАНТИЋ

Најновије саопштење лидера седам најразвијенијих земаља света, у коме се тражи уважавање муслиманских интереса, говори о "нечистој савести" Запада. Политичка декларација истина опомиње Србе и Хрвате да не намећу решење мењањем граница - применом силе или етничким чишћењем, али претња новим санкцијама седморке из Токија личи углавном на закаснелу и формалну подршку пропалој политици Алије Изетбеговића.

Муслимански лидер није ушао у рат због уверења у властиту снагу, него због убеђења да Запад стоји иза њега. Изетбеговићеве заблуде одвеле су Босну и Херцеговину у рат, у коме је, досад, највећи губитак муслимански народ, коме је обећао доминацију у "унитарној и грађанској републици".

Тајну западних обећања Изетбеговићу крију сефови дипломатских центара. Алија је највише веровао америчкој прагматичности и зависности од арапске нафте. Муслимански пропагандисти су убеђивали успаљене муслиманске масе да ће "Арапи дати паре, а Америка војнике" да би се учврстила "граница на Дрини". Муслиманске вође су веровале да им игра на немачко-ватиканску карту осигурава и подршку Европе. Исламски лоби је заборавио да Запад није монолит и да, поред настојања да се успостави "нови светски поредак", постоје различити интереси и притајени спорови у борби за престиж.

Енглеска и Француска су послале највише војника у Босну и Херцеговине, не ради спашавања граница унитарне БиХ, него да спрече забијање америчко-исламског клина на домак Алпа и Подунавља. Старе европске силе више нису моћне као некад, али су у својој стратегији и тактици у босанској кризи показале далеко више мудрости и сналажљивости од препотентног америчког џина.

Јапан је од почетка посматрао развој босанског грађанског рата са рационалним сагледавањем да све три стране сносе одговорност и да не постоји "изворни српски грех". Први пробој чињеница о српским страдањима у рату направили су баш јапански медији.

Главни проблем Алијине политике била је утопијска конструкција да ће САД као мултиетничка и мултирелигијска држава, подржати по сваку цијену опстанак БиХ, засноване на формалном прихватању "америчке формуле". Хенри Кисинџер је први, у име америчке интелектуалне и политичке елите, разорио муслиманске пројекте, истичући да није логично да се након пропасти велике југословенске државе, вештачки у Босни покушава направити "мала Југославија". Венс-Овенов план био је последњи покушај Запада да осигура муслиманску доминацију, уз обилне територијалне поклоне хрватској страни. Српско "НЕ" са пала срушило је Венс-Овенове "куле од карата".

Русија је спорим, али неумитним увиђањем - да југословенска прича говори о њој самој - заузела активнију позицију. Вашингтонски договор петорице и изјава седморице из Токија прихватају "праведну поделу", али је најважније одустајање од ратне опције, укидања ембарга на испоруку оружја муслиманима, односно бомбардовања српских положаја.

Запад је схватио да није мудро по босанским гудурама изигравати лава, па је своју улогу трансформисао у лик лисице, уместо "фантома" и "миража" главну реч добили су интелектуални тешитељи и миротворци, Запад, истина, још није рекао последњу реч, али је необично важан коначни пораз германске агресивности. Немачка би, притом, лако могла бити највећи губитник од великих сила укључених у расплет босанске кризе, јер се показало да страх од њеног реванжизма није неоснован. Показало се да ни Ватикан није свемоћан у светским пословима, јер папина подршка Изетбеговићу није била довољна да се заустави Мате Бобан.

Босанска криза показала је да су се великих светских послова и покушаја компоновања нове светске констелације прихватили људи са нејасним полу-идејама и са нејасном визијом будућности. Лако је било срушити оронулог комунистичког џина на истоку. Али, то ипак није било довољно да "историја стане и да Запад оствари хармонију у доминацији". ☐

(Вечерње новости)

ПЕРСПЕКТИВЕ РЕШЕЊА СРПСКОГ ПИТАЊА

# Темељи уједињења Срба

**● Запад максимално користи дезинтеграцију социјалистичког Истока ● Русија, као и увек, са закашњењем отвара врата своме присуству на Балкану ● Мале балканске државе губе оријентацију у вихору балканске ветрометине ● Србима на Балкану преостаје само једно решење - да се коначно уједине ● Историјски, језички, културолошки и религијски темељи уједињења Срба**

Др Станко НИШИЋ, пуковник

За историју развоја народа и држава и у садашњој историјској епохи не догађа се ништа необично што већ није бивало у прошлости. Увек су велики нападали мање, јачи тлачили слабије, развијенији експлоатисали неразвијене, мудрији искоришћавали наивне. У периоду експанзије капиталистичких и социјалистичких друштвених односа сличне промене су означаване револуционарним превратима. Садашње поремећаје у односима међу државама и коалицијама држава нико више не назива револуционарним. Означавају се као тектонски потреси због којих настају расеклине и пукотине у које једноставно пропадају слаби и изоловани народи и државе. Ранија империјална освајања простора и поробљавања држава чиниле су најјаче царевине, империјалистичке државе или коалиције држава. Савремени империјалисти своја освајања и доминације "покривају" ОУН, које су задужене за безбедност свих држава и народа.

Дакле, све је исто само мало другачије. За нас је битно шта је, и да ли је српски народ и његови политички прваци, извукао одговарајуће поуке из своје историје и из укупних збивања на, и око Балкана, у његовој даљој и ближој прошлости. Минули векови су сведоци да су углавном спољни фактори раздвајали српски народ на Балкану. Чинили су то различитим средствима и методама: физичким разбијањем и уништавањем, принудним и изнуђеним расељавањем, класним раслојавањем, верским раздвајањем (покатоличењем, исламизацијом, унијаћењем), идеолошком индоктринацијом.

## Снага православља

Упркос томе српски народ је сачувао своју изворну духовност и непрекидно водио борбу у свим српским крајевима против истих непријатеља и завојевача. И у периодима највеће разбијености, најужасније голготе и тлачења које је подносио, није га напуштала идеја водиља - идеја уједињења. То је природна тежња за самоодржањем, јер само јаки и одлучни могу да опстају у свету прождрљиваца. Снага уједињених Срба одавно је уочена од свих оних који су посезали за српским земљама и просторима. Отуда је као пропагандни материјал употребљена и пословична изрека да је код Срба основна слабост - неслога. А ту неслогу покушавали су, и данас покушавају, да стварају они којима је до неслоге као ефикасног средства самоуништавања и самопобеђивања Срба, стало. Међутим, неслога међу Србима није, нити се ичим може доказати или објаснити, већа него што је то случај код других људи и народа. Отуда је нужно да се и Срби ослободе те злокобне флоскуле и да трезвено и без предрасуда са оптимизмом гледају на своју перспективу, нарочито у овом историјском тренутку.

**Синдром неслоге убациван је међу Србе злонамерно, са циљем сејања страха и гашења самопоуздања у своје снаге пред насртајем освајача и поробљивача, којима је јединствена државна заједница Срба на простору Балкана увек била непрелазна препрека, како онима (османлијама) са југа у Европу, тако и империјалним освајачима са севера на путу ка енергетским изворима на Блиском истоку. При томе су се и једни и други подуже задржавали на просторима српских земаља до мере да тај простор нису намеравали никад да напусте. Нешто им се допало, па и данас не одустају да закораче и запоседну српску земљу и цео Балкан. У томе им српски народ и данас, као и у прошлости, квари рачуне, упркос прокажене "неслоге".**

Оно у чему Срби треба да се мењају јесте однос према себи. Треба прекинути са инсистирањем на недостацима и разликама међу појединим српским етничким групама. У свакој земљи која се карактерише разноликошћу географског простора и климатског поднебља нормално је да се и менталне, па и физичке особине људи разликују, односно да је психофизичка конституција људи и средински условљена. Нормално је дакле, да горштаци, као физички робуснији, имају примерен томе и ментални склоп који се карактерише енергичношћу, оштрином и ригидношћу ставова, нормална је и еластичност примораца, сталоженост Војвођана, нестасталност понашања људи из крашких предела који су природно упућени на селења ради егзистенцијалних потреба итд.

Природни, географски и историјски услови живота Срба у различитим пределима Балкана формирали су цео мозаик карактеролошких типова људи истог етничког рода. Енергичност Крајишника, емотивна стабилност и темељитост Војвођана ("широки" и тихи као Дунав), духовитост босанско-херцеговачких Срба, марљивост и веселост Шумадинаца и Мораваца, поноситост Црногораца и тако редом, набрајајући само неке од битних особина Срба са различитог географског простора, уочава се цео мозаик комплементарних духовних и карактерних квалитета који красе српску етничку популацију. Разлике те врсте, када се уједине, дају управо склоп комплементарних позитивних особина једног народа који је тим виталнији, што је веће богатство разлика међу људима условљених природним животним амбијентом.

Сваки човек па и свака етничка група, природно има и својих мана. Али инсистирајући на недостацима никад се не иде у прогрес. Разлике условљене идеолошким поделама, социјалним условима живљења, политичком опредељеношћу и укупним продукционим односима јесу вештачке, механичке и привремене. На жалост, разлике међу Србима условљене идеолошким поделама начиниле су кобни раздор међу српском интелигенцијом па и српском црквом у новијој српској историји. Усмереном атеистичком идеолошком индоктринацијом затроване су генерације људи у периоду успона њихове интелектуалне снаге. Тиме је неколико генерација српске омладине одвојено од духовног изворишта српског народа - од православне вере као темељне вредности, аутентичности и аутохтоности српства.

У целом православљу па и целом хришћанском свету Срби су се препознавали по крсној слави - прастаром паганском обичају који је вековима одржао српски род ма где да се нађе. Гашењем славске свеће препаметни српски "комунисти" су и несвесно (а неки католици и свесно) прекинули везну нит и међу Србима, и Срба са својим кореном. Та кобна подела, свесно унета међу Србе страним фактором, а наивно прихваћена и од поштених Срба, нанела је највећу штету српском народу у новијој историји. Колика је разорна снага такве поделе види се и по томе што се и српска црква још није измирила, а она је била и остала колевка српског православља. У душама и срцима наших поштених сељака, грађана и интелектуалаца још живи подела на четнике и партизане упркос трећем свеопштем рату против истих верских противника! Да ли такав луксуз

може себи да дозволи иједан народ, поготово српски, у условима таквог спољњег притиска, да је принуђен на борбу за голу егзистенцију?

Трајнији опстанак једног народа у окружењу супротстављених религија и историјских циљева, могућ је само под условом да се обезбеди континуитет и целовитост његовог културно-историјског бића. Наша основна идеологија сада и убудуће мора да буде српство и српско јединство. То нимало неће сметати да идемо у интеграције са другим народима и државама. Али, то морамо чинити са својим имиџом, својом културом, својим достојанством. Само тако ће нам и други омогућити да заузмемо место достојно овог историјског народа.

## Култура и развој

Други битан темељ јединства Срба јесте јединствен језик, култура и обичаји. Минорне језичке разлике између говорног језика код Срба који настањују различите географске средине српског етничког простора, су нормална појава. Оне у неким елементима одражавају и утицаје турцизма, или германизма или пак пограничног мешања становништва различитих националности. Ипак, у свим српским крајевима, захваљујућим српским културним посланицима, очуван је јединствен књижевни језик који је залог јединства српске књижевности и укупне српске духовности.

**Најугроженије културно јединство и културни идентитет Срба био је у рубним српским крајинама. Отуда се тамо и најчешће и најжешће јављао отпор покушајима асимилације и тираније у области културе и образовања Срба. Растакање културног идентитета значило је рушење темељних вредности српског етноса. Отуда су увек и најснажнији отпори путем буна, устанака и ратова вођени поводом одбране српског духовног бића. А оно је најугроженије било у пограничним српским пределима, због чега је у њима и у прошлости и данас најизраженија тежња и борба за коначно уједињење српских земаља, и тиме очување културне аутономије српског народа.**

Српска култура и духовност нису окоштале и догматизоване категорије. Она је отворена за сва прогресивна кретања. Нарочито је пријемчива за достигнућа у образовању, науци и техници. Светска књижевност, техника и све области науке обогаћени су прилозима врсних српских интелектуалаца. То показује здраву основу стваралаштва српског народа и способност за прихватање најсавременијих достигнућа науке и технологије, које карактеришу информатичку епоху као дејствујућу технолошку револуцију.

Уједно високоразвијена свест Срба о примату човекове природне над сваком вештачком интелигенцијом, помаже да не постајемо робови роботике, да не подлежемо примитивном прагматизму без духовног смисла човековог живота. Речју, снага духовности српског народа је претпоставка да човек остане човеком и у роботизованој производњи која нас запљускује заједно са експанзиом западне цивилизације. На тај начин српска држава у Европи може да буде пример успешне интеграције две цивилизације, и тиме стварања модерне ци-вилизације са људским ликом.

Следећи битан услов развоја јединствене српске државе јесте окретање ка будућности развијеног света, које нема без организоване производње материјалних добара, без рађања и образовања подмлатка. Друштво без подмлатка осуђено је на изумирање. Тамо где се не стварају услови за рађање и развој младих остаје само брига о пензионерима што је поражавајуће. У том погледу се мора постићи консензус у свести свих Срба. Без тога не вреди борба ни за државу ни нацију.

## Систем власти

Садашњим генерацијама Срба додељен је задатак, да једновремено са одлучном борбом за стварање јединствене државне заједнице, изграђују и вишестраначки систем власти. Неки би хтели да и на систему владавине праве раскол међу Србима, иако је облик власти па и друштвени систем, форма организовања живота и рада и не би требало ни маргинално да се коси са појмом српства, као темељне вредности, око које се Срби уједињују и јачају. Ипак, с обзиром да су Срби у својој историји и на својој кожи искусили и вишепартијски и једнопартијски - тоталитарни систем власти, они могу најбоље да процене како у овом времену и простору да организују власт. У сваком случају конкуренција је природна појава и нема прогреса ни у природни, ни друштву без здраве конкуренције. Отуда за способне и вредне људе конкурентски систем власти је шанса и за личну и друштвену афирмацију, што је основни духовни мотив рада и друштвеног живота човека.

Далеко већу пажњу српска држава мора да посвети развоју српске дипломатије која ће нас свестрано спајати са светом и истински представљати свету. У тој сфери не могу да раде шиџарције и профитери. То морају бити истински амбасадори српске државе и народа, макар се радило о трговачким представницима културним, или другим посланицима. Свест и сазнање наших бројних радника у иностранству о јединству Срба у земљи и истинској окренутости ка прогресу и међународној сарадњи, пробудиће савест и национални понос и код оног мањег броја заблуделих синова, да се окрену у помоћ свом народу. У условима сложног живота, рада и напретка српска држава заиста може да рачуна на огромни капитал који ће улагати многи Срби у дијаспори који до сада нису могли да препознају вредности у које треба да улажу свој капитал. Наравно, да је и за то претпоставка темељита правна реформа досадашњег система и укупна дебирократизација друштва које ће гарантовати сигурност приватне својине.



Православни пријатељи: Председник Караџић дочекује премијера Грчке Мицотакиса на Палама
Фото: М. ЂУЛАПОВИЋ

## Српска федерација и фазе интеграције

**Држава не може имати ауторитет у народу нити може имати стратегију свог развоја ако се на челу њених институција налазе и смењују људи који то раде само ради власти, људи којима је владавина главни мотив да се прихвате државне функције. Тиме се држава само компромитује и не може да проспери без обзира на систем власти. Правно и системско организовање и уређење свих институција и сфера делатности залог је ауторитативном систему власти и ослонац смиреном и систематичном раду и животу свих грађана српске државе. То је и најбоља одбрана од могућих деформација које су пропратна појава сваког система.**

И сам назив будуће српске државе као израз суштине њеног организационог устројства, није формално питање. Називи као што су: Савез српских држава, Сједињене српске државе, Западна Србија и СРЈ и сл., садрже у себи синдром поделе власти међу правцима саставних елемената такве државе. Свака подела подразумева и борбу за власт из које затим ничу нове поделе и лабави савези, чега се српски народ довољно заситио у прошлости. Шта је то што би спречавало да се коначно формира јединствена српска

(Наставак на страни 38)

ПОДРИЊЕ

# "Енклаве" не мирују

● У Сребреници, Жепи и Горажду не влада глад, напротив, хране има у изобиљу
● Долазак УНПРОФОР-а их спасио катастрофалног пораза
● Ноћ љубави за 100 грама кафе ● Заробљене велике количине оружја код Горажда које је тамо долазило и преко УНПРОФОР-а

Три муслиманске енклаве - Сребреница, Жепа и Горажде - које су под заштитом Уједињених нација, још увијек су далеко од мира. Наравно, заслугом муслиманских фанатика и њихових наредбодаваца из Сарајева, којима договорни расплет кризе и рата очигледно уопште не одговара. Иако је српска страна испоштовала све оно што је договорено с УНПРОФОР-ом, припадници Алијине армије упорно покушавају да испровоцирају веће сукобе, не би ли још једном свјетској јавности презентирали "четничку агресију". Нажалост, у њихове приче и јадиковке и свијет све мање вјерује.

На Жутом мосту, граничном подручју између Братунца и Сребренице, посљедњих дана је релативно мирно. Међутим, примијећено је да су се канадски војници српским рововима приближили на једва стотињак метара, па се претпоставља да су и муслимани своје линије помјерили напријед. А то већ није договорено. Иначе, муслимани из Сребренице провоцирају супротну страну. Готово свакодневно пуцају у Зеленом Јадру, куда, води њихов "коридор" ка Жепи.

## Ноћ љубави за 100 грама кафе

Иначе, у самом граду, по изјавама самих муслимана, влада прави хаос. Цвјета проституција, криминал, шверц хуманитарном помоћи. Гостољубиве Сребреничанке канадским војницима нуде ноћ љубави за - 100 грама кафе! Истина, све се мора радити у потпуној дискрецији, јер су власти у овом граду ошишале на ћелаво 26 дјевојака и притвориле их под оптужбом да су - водиле љубав с "хришћанима"! У посљедње вријеме учестали су оружани сукоби око хуманитарне помоћи, јер је стигла информација да ће будуће пошиљке бити знатно мање. Добро се зна да добар дио помоћи завршава у приватним магацинима, одакле иде на пијацу. Тргује се искључиво за њемачке марке, па је јавна тајна да Насер Орић и његови сарадници, који су починили огромна злодјела у Подрињу, имају код себе на стотине хиљада марака и да им је једини циљ како да се с девизама избуку у иностранство. Муслимани из Сребренице нису предали оружје, нити то имају у плану. Српски борци свакодневно примјећују њихове наоружане групе, а УНПРОФОР је, наводно, немоћан, пошто се муслимани, чим примијете плаве шљемове, одмах разбјеже по шумама. Њихов посљедњи "рекламни трик" било је паљење шуме на врелу Губер, за шта су оптужили Србе. Међутим, и лаику је било јасно да наши војници нису могли напустити своје ровове, проћи поред УНПРОФОР-а, па поред муслиманских ровова и креснути шибицу. Оваквим провидним лажима није повјеровао чак ни УНПРОФОР.

Иначе, већина муслимана из Сребренице вољни су да напусте овај град, али им то власти не дозвољавају. Док дио муслимана живи заиста на ивици биједе, њихови локални моћници имају праве хареме, обиље ића и пића! Сваке вечери праве теревенке, а УНПРОФОР им је дошао у најбоље вријеме.

## "Град" - велика подвала

Жепа је готово идентична Сребреници. Ни овдје демилитари-зација није извршена. Муслимани су предали 115 цијеви, углавном старих и неупотребљивих, већином из "оног" рата. Посматрачи УНПРОФОР-а и овдје су дошли у прави час, наравно за муслимане. Жепа је била пред правим војничким крахом, па је долазак "мировњака" локални командант Авдо Палић једва дочекао да одмори и освјежи своје снаге, те да их припреми за нове нападе на српске положаје. Иначе, и посматрачи, али и многи страни новинари, увјерили су се да Жепа није никакав град са 50-60.000 становника, већ пар села с десетоструко мањим бројем житеља. У војничком погледу, овдје је стационирана једна ојачана бригада, али им почесто пристиже и помоћ из Сребренице. Хране у Жепи има у изобиљу. Уједињене нације су насјеле на трик да је ово град, па су из авиона, и на друге начине, допремане огромне количине хране. Вјерује се да у Жепи има сасвим довољно залиха хране за најмање шест мјесеци живота. Уз то тамошњи мјештани обрадили су своје њиве, па пристиже и овогодишњи род. Дакле, ни изблиза не стоји тврдња да тамо влада глад, а још мање да је било појава и - канибализма!

У првих десетак дана јула муслимани из Жепе три-четири пута су атаковали на српске положаје. Један наш борац је лакше рањен. У подручје према Дрини Алијини фанатици су мучки уморили и двојицу сточара. Посматрачи УН обећали су српској страни



Подриње

да ће све ово, али и друге чињенице, изнијети свјетској јавности. Остаје да видимо хоће ли, и када, ово обећање извршити.

### Арсенал оружја као заштићена зона

Мира нема ни у Горажду. Тамошњих пет бригада и два батаљона специјалне намјене готово свакодневно провоцирају српске борце са својих утврђења на Иловачи, Копачима, Барама, Врановини, Борак Брду... Као и у Сребреници и Жепи, и овдје су муслиманске јединице биле пред војничким поразом, када се у сукоб умијешала свјетска политичка јавност. Срби су поново пристали на разговоре и покушај политичког договора. Међутим, солдати, којима командује бивши потпуковник ЈНА Ферид Буљубашић, командант такозване источнобосанске оперативне групе Алијине војске, не мари за примирја. Његова десна рука, Абдулселам Сирчић, командант 31. дринске ударне бригаде, који се прочуо по прикивању српске дјеце на сплавове и њиховом бацању у Дрину, и даље свакодневно провоцира српске положаје. Муслиманске јединице у Горажду имају најсавременије наоружање, за шта се дјелимично побринуо и УНПРОФОР. Наши борци су били запањени када су на Ћанкићима открили магацин оружја и муниције муслиманске војске. Било је ту свега и свачега, од метака калибра 7,62 мм до "маљутки", а количине би биле сасвим довољне да подмире најмање три бригаде за шест мјесеци рата! Иначе, у Горажду увелико производе муницију за пјешадијско и противавионско оружје, потом бомбе и експлозивна средства. Положај Срба у Горажду је стравичан. Тек они ријетки сретници, који су успјели да побјегну, говоре да муслимански војници убијају Србе пред очима хиљаду људи! Чине ли то и сада пред посматрачима УН - не знамо, али ипак треба очекивати да ће "мировњаци" смоћи храбрости да свијету кажу да се и у Горажду ради о једној великој обмани. Тамошњи муслимани нису ни гладни, ни жедни, ни голи, ни боси... Напротив, жељни су рата и српске крви, па немилице троше муницију са својих упоришта. Припадници Војске Републике Српске, свјесни сопствене одговорности, чврсто држе своје положаје очекујући да ће се на противничкој страни неко ипак уразумити и наредити да се прекине с оружаним провокацијама.

За разговор и договор потребно је двоје. Када је ријеч о муслиманским енклавама у Подрињу, које су под заштитом УН, српска страна за сада нема саговорнике жељне мира. Напротив! □

Вук КОВАЧЕВИЋ

ХЕРЦЕГОВЦИ КОЈИ СУ СЕБЕ УЗИДАЛИ У СРПСКУ СЛОБОДУ

# Дан у коме је плакала Зенова чета

**Капетан Зено листа своје биљежнице. На једној страници стоји записано: Драган Звијер, дошао у јединицу 17. јуна '92. године. Финим рукописом испод тога исписује - погинуо 17. јуна '93. године**

"Нека остану сви јединци и по један од браће у случајевима гдје их је два", чује се оштар глас капетана Чедомира Зена Поповића док се испред касарне у Билећи његова јединица спрема да пође на сјеверни дио херцеговачког ратишта, гдје су муслимани кренули у жесток напад настојећи да, спајањем јединица из правца Игмана и варошице Трново са горажданским формацијама, заузму то подручје.

Војска пјева и размахује српским заставама. Возила за транспорт се пуне. Одјекне и по који пуцањ, јер такав је обичај у Херцеговини кад се у бој полази. Са једног од возила смијеше се и машу браћа Драган и Миниша Звијер. Од првог су дана заједно.

Колона креће. На платоу испред билећке касарне остају само уплакане мајке, супруге, сестре које су дошле на испраћај и по које знатижељно и зачуђено дијете. Наређење капетана Поповића није извршено.

У команди Херцеговачког корпуса кажу - борили су се храбро, заслужују све похвале. Прича о стравичним и непрекидним борбама, о окршајима какви се не памте је напретек.

Али борци из јединице којом командује капетан Зено су одлучни и јединствени: "Ако ће се писати, онда првенствено треба о нашим друговима, Драгану Звијеру и Зорану Хрњезу, који су тамо пали. За нас који преживимо биће времена."

"Пуних 11 дана и још толико ноћи скоро да нисмо спавали. Стално, одбрана - напад, напад - одбрана. У предаху између двије борбе заспали би највише по сат-два дневно испод стољетних букових стабала", прича митраљезац Миливоје Вучковић - Срга.

Коту 1071, звану Градина, на правцу према Горажду, муслимани су напали касно поподне. Навалили су као мрави са свих страна кроз густу букову шуму призивајући Аллаха и вичући ура. Пришли су на свега тридесетак метара. На таквој раздаљини, у густој буковој шуми главно оружје су постале бомбе. Летјеле су на једну и на другу страну, експлодирале, а све се сливало у непрекидни тресак и тутњаву. Било се прса у прса, хватало за грло.

"Драган и Зоран су се сваког часа пребацивали иза букава са краја на крај положаја које смо држали. Помагали су тамо гдје је било најпотребније, гдје се најжешће тукло. Зоран тај дан није престајао пјевати. Туче се, бори, пуца, а не престаје пјевати. Увијек је он тако бодрио све нас, уносио весеље, разгонио страх и малодушност", каже капетан Поповић.

А онда, усред љутог боја, од борца до борца, од бункера до бункера, с краја на крај прострујала је вијест да су погинули Драган и Зоран. Читава чета је заплакала. Стегле су се чврсће бомбе, пушке, зоље... А непријатељ, много бројнији, је јуришао. Али и да је пет бригада тада упало не би прошли све док би и посљедњи борац Зенове чете био у животу.

"Напад је трајао више од три сата. Осам бораца нам је ту још рањено. А усред битке на вис стиже и командант наше бригаде пуковник Обрад Вучковић. Свака му част. Били смо већ на измаку снаге, бомби је понестајало. Пуковник је довео и појачање од тридесетак људи, обишао све борце од бункера до бункера. И тако одбранисмо Градину", са уздахом и погледом упртим у даљину каже капетан Поповић, додајући да су им од велике помоћи биле и минобацачлије Милорада Вучинића Шаћира.

Муслимани су по густој помрчини извлачили своје мртве и рањене. А ујутру - букве попрскане крвљу, по разореној земљи дијелови тијела, велике загаситоцрвене мрље на влажном тлу...

Борци ћуте. Погледи лутају по даљини, траже Драгана и Зорана. Сјећања на борбу, и њих, су још сасвим свјежа.

"Били су изузетни другови и људи, страшни борци, прави јунаци и јуначки су пали", кажу сви. А имали су скупа тек нешто више од 40 година, Драган 25, а Зоран 23.

Капетан Зено листа своје биљежнице. На једној страници стоји записано: Драган Звијер, дошао у јединицу 17. јуна 92. године. Финим рукописом испод тога исписује - погинуо 17. јуна 93. године. □

Шћепан АЛЕКСИЋ

ОФАНЗИВА МУСЛИМАНСКИХ СНАГА У ШИРЕМ РЕГИОНУ ДОБОЈА

# Пропали "рандеву" Расима Делића

**Циљ опште муслиманске офанзиве је био да се ставе под контролу територије које држе јединице ХВО, протјеривање Хрвата, затим наставак пробоја кроз српска подручја на Озрену, ради преузимања комуникације Завидовићи - Тузла и спајање са јединицама Тузланског и Зеничког базена**



Српски борци на Озрену
Фото: М. ШУКАЛО

Основни циљ нове, опште муслиманске офанзиве гласи: - Стављање под контролу територија које контролишу јединице ХВО и протјеривање Хрвата са тих простора, затим наставак пробоја ка српским подручјима на Озрену ради преузимања комуникације Завидовићи - Тузла, преко Озрена (Стог - Возућа - Рибница - Бановићи) и спајања са муслиманским јединицама тузланског и зеничког базена. Остваривањем повољних тактичких услова кренуло би се у потпуно освајање Озрена, Добоја и Теслића.

Не марећи за договорено примирје и генерални споразум о прекиду ватре и "замрзавању" свих војних активности, од 18. јуна, тачно у подне, чији је потписник и њихов главнокомандујући, Расим Делић, у поподневним часовима истог дана, креће "зелена војска" у остваривање постављених циљева. Наравно, на удару је град Добој, чија се насеља непрестано гађају из правца Клокотнице, тенковским и минобацачким пројектилима, од којих играјући се у свом дворишту, смртно страда десетогодишњи Данијел Цвијановић. Даноноћно се нападају српски положаји у рејону Свјетличе, надомак овог града, као и насеља у источном дијелу града - Текућица, Суво Поље, Јошава, Липац, Придјел и Шеварлије. Под жестоком ватром су положаји на источном дијелу теслићког ратишта, уз помоћ свих расположивих снага и борбених средстава из правца Тешња. Међутим, и ови покушаји муслимана остају без икаквих резултата.

## Обрачун бивших савезника

Посебну агресивност тзв. Армија БиХ испољила је према јединицама ХВО, дојучерашњим савезницима на простору између Новог Шехера и Жепча, због чега у посљедња четири дана прошлог мјесеца, долази до жестоких међусобних обрачуна уз велике губитке на обје стране. Да не би доживјели судбину "пучанства из Травника", што потврђује пронађена документација на командним мјестима тзв. Армије БиХ, јединице ХВО крећу у одлучан обрачун са муслиманима. У крвавим борбама стављају под контролу Нови Шехер и Жепче, као и сва насеља са већинским хрватским становништвом. На сјеверу Новог Шехера, учврстили су достигнуту линију: Лијешница - Чусто Брдо - Радојчићи - Струпина - Брезови Дани - Црни врх, чиме затварају излаз из Маглаја према југу, изузев правца према Тешњу, споредним путем. Тако се Маглај нашао у потпуном окружењу од стране снага ВРС и јединица ХВО. Муслиманске снаге из Завидовића немоћне су да било шта предузму, јер је западно од овог града, успостављена одбрамбена линија јединица ХВО, на правцу: Долина - Дебело Брдо - Биљачићи - Дубравица - Виниште.

У овим међусобним обрачунима муслиманских и хрватских формација за Нови Шехер, Жепче, Маглај и Завидовиће, нису учествовале српске јединице, већ само чекале исход беспоштедних борби доскорашњих савезника, припремајући своје положаје на Озрену за потпуну и сигурну одбрану. Једино су, поштујући правило витештва и хуманости, рањене припаднике јединица ХВО смјештали у медицинске установе Добоја, Теслића и Бања Луке.

Да би оствариле бар дио постављених задатака, муслиманске формације ојачане новим снагама из Какња, Лукавца, Бановића и Тузле, усмјеравају сва своја артиљеријско-пјешадијска дејства на освајање јужног дијела Озрена, нападајући ово подручје истовремено из више праваца. Главни удар изведен је с југа, правцем Крст - Врановина, чији је резултат дјелимичан продор кроз српске положаје и упад у српска насеља: Липа, Јеличићи, Бучје и Баре. Куће у засеоку Цвијановићи потпуно су спаљене, док је убијено осам недужних цивила. Нешто касније, српски борци су успјели да поврате ове територије.

## "Шприцер" из Лукавца

Нападна дејства извођена су и са запада, са муслиманским снагама из Завидовића, правцем Хајдаревићи - Махоје - Градац, према српском насељу Стог, као и са истока, правцем Прибитковићи - Црњево - Мрган према насељу Возућа, снагама пристиглим из Бановића, али безуспјешно, пошто су одлучном и прецизном ватром српских бораца, сви ови напади одбијени.

Револтиран исходом ових акција, непријатељ у знак одмазде користи гранате са калцинираном содом и стаклом, за масовно уништавање цивилног становништва, највјероватније пуњене у Лукавцу. То и практично остварује, непрекидно гађајући српска насеља на сјевероистоку завидовићког ратишта, као што су: Кртова, Сижје, Борице, Милино Село, Росуље, Пањик и Тумаре. Овим пројектилима гађана су српска насеља углавном из правца Добошнице, Деветака, Пурачића и Турија, али, на срећу, без већих људских жртава, изузев што је на стамбеним и другим објектима причињена знатна материјална штета.

Што је најважније, српски браниоци Озрена, иако су се даноноћно налазили под разорним дејствима муслиманске артиљерије, пјешадије и диверзантско-терористичких група, одржали су и поправили своје одбрамбене линије, наносећи противничкој страни знатне губитке у живој сили и техници. □

Ненад ТОДОСИЋ

ГРЧКИ ДОБРОВОЉАЦ НА ДОБОЈСКОМ РАТИШТУ

# Будите као Срби!

**Некадашњи грчки предсједник Елефтериос Ванизелос рекао је грчким војницима 1917. године, прије пробоја Солунског фронта: - Будите као, Срби и слиједите примјер српског војника, који је надмашио славу и саме Спарте**

Коста Казопулос, тридесетдвогодишњак, из грчког града Аридеје, удаљеног стотињак километара од Солуна, од половине јуна је српски борац, за сада први грчки добровољац у саставу јединица Оперативне групе Добој, Војске Републике Српске. Код сваког представљања, вади папирић из џепа и прилично јасно на српском језику, изговара:

- Ја сам Коста Казопулос, добровољац. Дошао сам из града Аридеје, из пријатељске Грчке, да се са Србима борим против муслимана и муџахедина, које предводи Алија Изетбеговић, фанатик. Наша је побједа!

Висок и кршан младић, црне и коврџаве косе, коме изузетно лијепо пристаје униформа српског војника, сада на енглеском језику, наставља:

- Срби и Грци су браћа и због тога желим да дам свој допринос у праведној борби коју Срби воде. О Србима, добровољцима, који су се храбро и јуначки борили на солунском фронту, причала ми је бака. Због тих прича и посебних симпатија нас Грка према Србима, одлучио сам да ступим у редове Војске Републике Српске. У мојој одлуци ме нико није спријечавао, чак ни моја бака, док су ми пријатељи рекли да сам добро поступио и сви су ми при одласку пожељели срећу.

Тако је "наш" Коста, како га из милоште српски борци ословљавају од првих дана сусрета, оставио у Грчкој посао професионалног возача камиона и возом из Солуна кренуо пут Београда, а затим аутобусом до Бање Луке и Добоја. У Добоју је, на кратко, задржан ради припреме и учења српског језика, у чему му је посебно помогао његов "брат" Новак Лукић, да би затим као тенкиста по специјалности (у грчкој војсци служио двије и по године) и сопственој жељи био распоређен у одговарајућу јединицу.

Након стручне дообуке, коју је изврсно "укопчао", како истичу његове претпостављене старјешине, креће као возач тенка у извршавање првих борбених задатака на првим линијама одбране српских територија. На њима ће се Кости остварити сан, јер ће се на бојном пољу по први пут суочити са "највећим непријатељима православља - Алијиним муџахединима", како их најчешће назива.

Ријечи предсједника Ванизелоса

Са посебним задовољством наглашава, да се одлично осјећа међу припадницима Српске војске, јер су му сви они - браћа. Међутим, никако му није јасно, зашто су страни медији, посебно амерички, на страни "Алијиних муџахедина". И додаје:

- Имао сам прилике да у Грчкој, путем стране штампе и телевизије, пратим оптужбе на рачун Срба, посебно да су они агресори. У то нисам вјеровао и знао сам да то није истина, да је то само пропаганда. Јер, још давно, праву истину о Србима, а посебно о јунаштву српских бораца у одбрани својих територија, изрекао је некадашњи грчки предсједник Елефтериос Ванизелос, када је грчким војницима 1917. године, прије пробоја Солунског фронта, поручио: "Будите као Срби и слиједите примјер српског војника, који је надмашио славу и саме Спарте". У разоткривању истине о праведној борби српског народа велики допринос дао је и садашњи наш предсједник - Константин Мицотакис, праведан човјек и велики пријатељ српског народа.

У великана правдољубља убраја и др Радована Караџића, као и генерал-потпуковника Ратка Младића, команданта Главног штаба ВРС. Коста има жељу да их лично упозна, јер "њихова одважност и одлучност да воде праведну борбу мора да импонује сваком правдољубивом човјеку на свијету".

У међувремену, док читамо ове редове, тенкиста Коста дијели судбину свих српских бораца, водећи жестоке борбе у завршним операцијама са "Алијиним муџахединима" негдје на ратиштима широм добојског региона, као први грчки добровољац на српском фронту. □

Ненад ТОДОСИЋ

ЈОШ ЈЕДНА ВЕЛИКА ПОБЈЕДА СРПСКЕ ВОЈСКЕ

## Пут за Херцеговину је слободан

Уочи Петровдана је, скоро петнаест мјесеци од почетка рата у бившој Босни и Херцеговини, и више нема потребе да се провлачимо кроз шумске стазе да бисмо са Романије стигли у Херцеговину. Истовремено прекинути су сви "зелени" снови о широком коридору између Сарајева и Горажда, које су снивали муслимански војни руководиоци. За то више немају никаквих шанси.

Од почетка јула мјесеца муслимани су на све начине, након дугих припрема, кренули да направе широк коридор на правцу: Игман - превој Рогој - Трново - Јахорина - Гребак и даље према Горажду. Та њихова офанзива је на вријеме осујећена и дочекана како ваља. У супротном, пријетило је падање у непријатељске руке слободне српске територије на трновској општини. Била би угрожена села на Јахорини као и правац према Калиновику, Миљевини и Фочи.

Правовременим распоредом јединица првих дана муслиманске офанзиве, јединице Војске Републике Српске су успјеле да зауставе надирање непријатеља и потом, да на свим правцима крену у силовит противнапад, у којем је у једном даху самог Трново и околна села. Истовремено, смјелим јуришима ослобођен је превој Рогој, пресјечен муслимански коридор на правцу Игман - Гребак и на крају враћено и подручје стратешки веома важног Грепка.

Ослобођено је веома важно подручје вјековне српске земље од 301 $km^2$ и обезбијеђена комуникација између сарајевско-романијског региона и Херцеговине, као и услови за повратак протјераног српског становништва. □

Б. Ђ.

М. МУТИЋ
М. ДИЗДАР
Фото: Растко ОСТОЈИЋ



# НИ ВЕЋЕГ ДАНА НИ ЉЕПШЕГ ДОГАЂАЈА

На пространом платоу Мањаче, недалеко од Бање Луке, на централној видовданској свечаности пред неколико хиљада родитеља, родбине, пријатеља и гостију из цијеле Републике Српске најмлађа генерација младих војника положила је заклетву.

Слављеницима се прво обратио њихов командант генерал-потпуковник Момир Талић:

- Част ми је да вас данас, на Видовдан, на славу свих српских слава могу поздравити и у име живих и мртвих српских јунака од Косова па до данас. Српски јунаци су се у свим борбама одлучили на небеско царство са видовданским осјећањима и косовским поносом - а то је бити досљедан свих оних који су кроз вијекове уграђивали своје животе у слободу и достојанство српског народа. Ми, потомци српских јунака побиједили смо, побјеђујемо и побиједићемо сваког непријатеља само ако будемо и даље сложни и јединствени!

У име Главног штаба Војске Републике Српске војницима је славу и давање заклетве честитао генерал-мајор Манојло Миловановић, који је између осталог, рекао:

- У протеклих петнаест мјесеци наша војска је израсла у велику оружану силу. То су постали прави српски јунаци! Видовдан нисмо случајно узели за славу Војске јер је много тога везано баш за овај датум. Српски народ јуначки се огласио баш на Видовдан у великом боју на Косову 1389. године. Наша војска је настала из српског народа који је баш сада принуђен да брани своја огњишта и води ослободилачки рат. Она је успјела да заштити народ од геноцида, ослободи српске територије и води ослободилачки рат. Доказали смо свијету да смо храбар народ који зна да се брани, али и да смо великог срца.

- Јунаци српски, ми опет живимо историју - истакла је госпођа Биљана Плавшић, честитајући младим војницима славу и заклетву у име руководства Републике Српске. - Показали сте како се брани отаџбина. Стрпљиво и мудро бранили сте сваки педаљ наше земље. Свијет је видио и ваше витештво и вашу хуманост. Један мали народ показао је како се брани достојанство и част отаџбине.

У име грађана Бање Луке славу и заклетву младим војницима честитао је и градоначелник Предраг Радић:

- Ни љепшег дана, ни љепшег догађаја, ни љепше војске! Граду - Бањој Луци припала је част, да се централна прослава славе Војске одржи баш овдје. Честитам вам дан војничке побједе јер можемо бити поносни што имамо овакву војску.

Славски колач и кољиво освјештао је епископ бањолучки господин Јефрем.

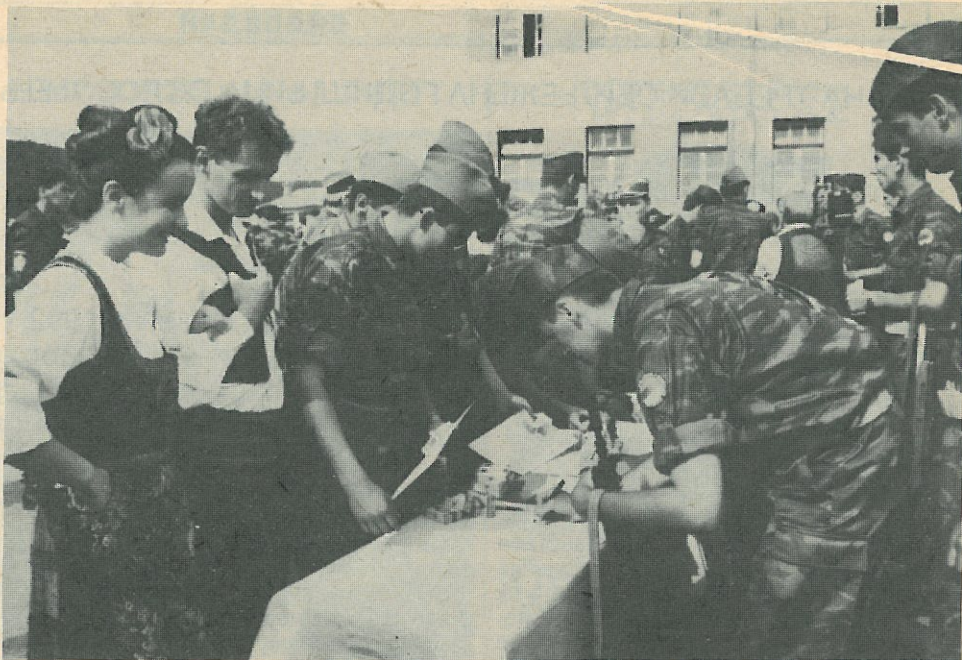


# Дан који се чекао

Ни беспарица ни несташица горива нису спријечиле родитеље, рођаке и пријатеље младих војника, њих преко двадесет хиљада да дођу на Мањачу, и својим присуством дају печат величанственој прослави.

Стојан Давидовић, из Бање Луке, након годину дана ратовања дошао је да присуствује тренутку када његов син Дарко постаје војник. Старица Деса Ђудуровић из Маховљана нема сина, али је доживјела да њен унук Дејан Зорић постане српски војник. Каже да је живела за овај дан. Сестре Свјетлану и Далиборку Влајнић из Бање Луке до сада смо сретали већ годину дана на фронту као борце 16. крајишке, а овдје су дошле да свом млађем брату Жељку честитају полагање заклетве.

На крају свечаности младим војницима и гостима приређен је богат културно-умјетнички програм у којем су наступили гости из Београда: Јова Радовановић из "Седморице младих", Маринко Роквић, Јасмина Ћировић, те Велики и Мали оркестар Првог крајишког корпуса, саставши: "Медени мјесец", КУД "Веселин Маслеша" и други.



Поводом Видовдана, славе Војске и државног празника широм Републике Српске одржавани су спортски сусрети. Спорта је било за свачије око и укус, од уличних трка у Бања Луци, кошарке, фудбала, одбојке, џуда до тромеча карате репрезентација Русије, СР Југославије и Републике Српске у Бијељини, гдје су тријумфовали наши каратисти.

На фотографији побједници фудбалског турнира на Палама, фудбалери бијељинског "Радника" са пехаром у рукама.

Фото: Миле РАЈИЋ

НА ТРЕБАВИ ОБИЉЕЖЕНА ГОДИШЊИЦА ОСЛОБОЂЕЊА СРПСКЕ ПОСАВИНЕ

# Више од побједе

● Да ли је побједоносна битка за Српску Посавину 1992. г. одредила и трасирала будућност српског народа са обје стране Дрине ● На народној прослави одржаној 27. јуна на Дугим Њивама говорили генерали Момир Талић, Милан Мартић и предсједник Владе РС Владимир Лукић ● Владика Василије Качавенда служио свету архијерејску литургију

На питомој Требави, у мјесту Дуге Њиве, на скроман и достојанствен начин обиљежена је прва годишњица ослобођења Српске Посавине, коју су војни стратези већ назвали "историјском" и "славном", док су је други по значају упоредили са Косовским бојем. Вријеме и догађаји који слиједе у наредних неколико деценија показаће колико је операција којом је ослобођена Српска Посавина и поново успостављена копнена веза између западних и источних Срба, била судбоносна, не само за српски народ.

Подсјећања ради, од 16. јуна (када је ослобођен Јоховац, десетак км удаљен од Добоја), па до 6. октобра када је ослобођен Брод, на овим просторима је у грчевитим и жестоким борбама "поломљено" двадесетак усташких и муслиманских упоришта: Которско, Плехан, Цер, Модрича, Дервента, Јакеш, Пећник, Оџак, Свилаја, Костреш, Бијело Брдо... У операцијама, којима је са Дугих Њива руководио ратни штаб у саставу: генерали Момир Талић, Милан Мартић, Бошко Келечевић и Борислав Шукић, те пуковник Миливоје Симић, учествовало је на десетине хиљада српских војника из обје Крајине распоређених у четири тактичке групе. Прва ТГ је ударала на правцу Скугрић - Чардак - Гаревац - Оџак - Свилај, под командом пуковника Новице Симића, сада команданта Источнобосанског корпуса ВРС. Другом ТГ, на правцу дејства Јакеш - Пећник - Поточани - Нови Град командовао је, тада пуковник, а сада бригадни генерал и командант Војске Републике Српске Крајине, Миле Новаковић. Његове јединице су извршиле највише јуриша прса у прса, и прве одрадиле добијене задатке.

Командант ТГ три, пуковник, однедавно генерал, Славко Лисица је добио задатак да дејствује на правцу Модран - Плехан - Дервента - Брод. Задатак је извршен 6. октобра, када је челична коњица оклопних бригада Првог крајишког корпуса ушла у Брод.

ТГ четири, под командом потпуковника Радмила Зељаје водила је борбе на правцу: Скугрић - Ждребава - Градачац, гдје се и сада налази.

Све ово показује да је битка за ослобођење Посавине најозбиљније схваћена и планирана те да ће, по свему судећи, чинити преломницу будућности свеколиког српског народа.

Није без разлога генерал Момир Талић, главнокомандујући поменуте операције, на Дугим Њивама, 27. јуна ове године, говорећи пред неколико хиљада бораца, рањеника и народа, ускликнуо: "Историја ће ову битку изравнати са Косовским бојем"! Неколико пута прекидан бурним аплаузима генерал Талић је највећи дио свог говора посветио управо значају операције операције за ослобођење Српске Посавине, не само за Крајине, већ све више и за Србију, не пропуштајући да каже како битка сваким даном добија на значају.

У сличном тону је говорио и други говорник, Милан Мартић, министар унутрашњих послова Републике Српске Крајине и ратник чији је огроман допринос за успјех операције. Њега је народ на Требави дочекао као никога до тада. Милан Мартић је на манифестацији говорио узбуђено и надахнуто, обраћајући се не само окупљеном народу већ и "мртвим Синђелићима и Обилићима који херојски падоше на Коридору". Таквих је преко 150, и њима је са Дугих Њива дат завјет да ће се на балканским просторима направити јединствена Српска држава.

Борци, који су на ову народну прославу дошли из свих крајева двије Крајине, сматрају да највећу препреку оваквој идеји стварају издајници међу Србима, који не могу да схвате да Срби поново полажу испит пред историјом и будућим нараштајима. Испит без поправног.

Дуге Њиве на Требави ће засигурно постати мјесто ходочашћа, и то из више разлога. Овуда је, у јеку најжешћих борби за слободу Посавине пробијен макадамски пут од Чивчија до Скугрића, којим је пуних мјесец дана, до ослобађања Модриче, ишао транспорт људства и роба. Са ове коте, највише на Требави, одакле се ријека Сава види као на длану, непосредно је руковођено овом великом битком. Овдје је прије годину дана освећена новосаграђена црква посвећена српским великомученицима и јунацима од Косова до данас. Црква је освећена непосредно након завршетка, 26. јуна прошле године, а њеном отварању је кумовао пуковник Миливоје Симић, тада командант Оперативне групе Добој ВРС. У овој цркви је прије почетка официјелног дијела првог обиљежавања битке за Посавину, свету архијерејску литургију служио, његово преосвештенство епископ зворничко-тузлански, Василије Качавенда. □

Ненад ЦВЈЕТКОВИЋ



"Пут живота" кроз слободну српску земљу

СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА У ДОМУ ВОЈСКЕ У БАЊА ЛУЦИ



# Крсна слава јуначка

28. јуна у Дому Војске Републике Српске у Бања Луци одржана је свечана академија поводом Видовдана, славе Војске Републике Српске. Овом свечаном скупу присуствовали су генерал-мајор Манојло Миловановић - начелник Главног штаба ВРС, генерал-потпуковник Момир Талић - командант 1. Крајишког корпуса, потпредсједник Републике др Биљана Плавшић, предсједник владе др Владимир Лукић, епископ бањалучки господин Јефрем, као и многе друге званице. "Српска православна црква је увијек била уз свој народ због чега је и данашњи празник и слава Војске Републике Српске, достојанственији и свечанији. Видовдан је светиња од Косова, Видовдан је светиња и од прошле године када смо своом народу обећали жилу куцавицу до матице српске и извршили дато обећање. Никада ово не бисмо успјели без свог народа који и пред "фантомима" игра кошарке и слободно хода улицама", рекао је, између осталог, у поздравној бесједи генерал Момир Талић.

Поздрављајући домаћине и остале званице у име Главног штаба Војске Републике Српске, начелник Главног штаба генерал-мајор Манојло Миловановић је нагласио да је Видовдан празник частољубља и родољубља српског народа, као и дан нашег поноса и непребола и коначно дан васкрсења и поновног ницања српске војске.

У име српске православне цркве, у име његове светости патријарха Павла и у своје лично име, његово преосвештенство епископ бањолучки господин Јефрем честитао је слављеницима дан светог великомученика кнеза Лазара рекавши да никада српски народ није био јединственији и никада српска војска није била поистовјећенија са народом и народ са војском.

Након поздравних говора свечаност се наставила уз пригодан културно-умјетнички програм. □

Љ. ЛАБОВИЋ

Фото: Д. РЕЉИЋ

ПОРТРЕТ ВОЈНИКА ИГОРА ПЕРЕТИЋА



# Отаџбина испред туђинског раја

Игор Перетић је напустио богату Холандију, да би се прикључио своме народу у рату за опстанак.

Двадесеттрогодишњи Игор Перетић живи од 1974. године у Холандији, у граду Арнхему. Завршио је факултет и ни по чему се не разликује од било којег образованог Холанђанина, који управо ових дана обилазе свјетска монденска љетовалишта! Осим по томе што је Србин.

Игорово срце је остало везано за родне Ламинце, код Градишке, иако је ту "само" рођен и провео тек четири прве године живота.

- По завршеном факултету у Холандији добио сам понуду за запослење и могућност да се осамосталим. Добио сам и стан. Сада, кад размишљам о својим вршњацима, о дјевојкама, о свему што сам оставио у Холандији, заиста сам напустио рајске услове. Али, жеља да браним своје, да заједно са младићима из Републике Српске чувам отаџбину и слободу, потпуно је превагнула. И када је мој отац Миле дошао по мене у Холандију, био сам најсретнији на свијету - каже Игор.

На испраћају младог регрута, који ће се по броју гостију и изузетној свечаној атмосфери задуго памтити у Ламинцима, мајка Стајка Перетић није крила сузе, али ни понос што се баш њен син, за разлику од многих, умјесто бјежаније у иностранство, управо вратио у своју отаџбину у најтежим тренуцима.

- Хтио сам показати свом народу да сам спреман бранити заједничко и свето. Уосталом, човјек без коријена, без поштовања властитог поријекла, у било каквом свијету и било каквим сјајним условима, остаје ипак само странац. Овдје, у рату, нисам сам. У Градишкој бригади су моја браћа Мирко Лисица, Ранко Коњевић, Жељко и Предраг Поповић... Са њима и друговима са војничке обуке ићи ћу свуда, гдје буде потребно - каже Игор Перетић. □

Д. РЕЉИЋ

ВИДОВДАН У ТЕСЛИЋУ

# Достојно великог празника

Видовдан, велики српски празник и слава Војске Републике Српске, обиљежен је и ове ратне 1993. године у Теслићу бројним културним, спортским и другим догађајима. Ипак, најљепше вијести, поводом овогодишњег Видовдана, Теслићанима су стизале и стижу са линија фронта. Борци Теслићке српске бригаде коначно су се спојили са српским борцима са Озрена чиме су и Тешањ и Маглај сведени у потпуно окружење и у војнички безнадежну позицију, а јужна граница Републике Српске коначно и дефинитивно трасирана. Остављајући џихадлије да се међусобно гложе и даве у својим фундаменталистичким брлозима, српски борци су још једном доказали високу свијест и одлучност у одбрани интереса свог народа, а српско оружје свој непролазни сјај.

Живот је у Теслићу, рубној крајишкој општини, поводом овогодишњег Видовдана снажније пулсирао у сваком погледу.

Чланице Кола српских сестара "Српкиње" из Теслића приредиле су богатији ручак и уз колаче, цигарете и друге поклоне обишле српске борце на првим борбеним линијама одбране општине Теслић.

Крајишко народно позориште из Бањалуке, у оквиру своје Видовданске турнеје и у мисији смисленог повезивања Крајине, представило се теслићким љубитељима позоришта представом "Јазавац пред судом" и "Ђенерал Милан Недић".

Видовдан је и празник витештва. Тим поводом је у Бањи Врућици организован XI брзопотезни шаховски турнир на којем је учествовало 18 шахиста. Побједник је фиде-мајстор Зоран Маркић из Бања Луке. □

Душан СТОЈИЧИЋ

ДАН В и ПВО ВРС ОБЕЛЕЖЕН И ИЗЛОЖБОМ

# "Српска авијатика 1912 - 1918"

Више од десет дана у фоајеу Крајишког народног позоришта у Бања Луци, летели су "јероплани" Александра Дерока, осматрали положаје "орлићи", читале се наредбе и укази, уздизали у небо балони, битке био Михаило Петровић...

А почело је све када је у организацији Музеја ваздухопловства из Београда, Команде В и ПВО ВРС, Крајишког народног позоришта и Редакције листа "Нова крила" - отворена изложба "Српска авијатика 1912-1918".

На фотографијама и у застакљеним витринама део пребогате историје српског ваздухопловства, историја која је побудила велико интересовање грађана Бања Луке и суседних места, и појединачне и организоване посете изложби, и до краја испуњена књига утисака. Записи похвале за приређивање овакве једне изложбе, речи да су ово заборављени бисери наше историје, похвале пилотима за све што су учинили за слободу српског народа и охрабрења да се истраје у свакодневним искушењима.

Рецимо и то да су на отварању изложбе говорили, у име града домаћина, мр Рајко Касагић, председник Извршног одбора Скупштине града, да је изложбу отворио мајор Миодраг Ећимовић као и да су свој допринос свечаности отварања изложбе дали бањалучки песници Миленко Стојичић и Ранко Прерадовић, као и чланови Крајишког народног позоришта Светлана Поповић и Небојша Зубовић.

М. П.

ПОВОДОМ ДАНА ВОЈИН В и ПВО

# Песма нас је одржала...

Првога дана седмог месеца ове, на жалост, још увек ратне године прошетала двором крушевачким царица Милица, у ранама залег'о Орловићу Павле, Косовка девојка разбојиштем ходи, књигу пишу црногорски сердари, добровољке ране превијају, а планине се гласом дозивају...

Све у сали Крајишког народног позоришта у Бања Луци, све поводом годишњице ВОЈИН-а.

А прослава необична. Обележили је чланови певачких група са целе територије Републике Српске.

Сјединили гласове група из Приједора, придружили им се кршни момци из ноголомног херцеговачког крша - Невесињци, натпевавали се момци са Романије. Сложили гласове, па у препуној дворани Позоришта (прекидани и подржавани честим аплаузима) запевали оне старе песме о љубави и беһарлуку, али и ове у крви створене - како у једном моменту своје надахнуте и општеприхваћене конферансе рече водитељ програма Ристо Ђого.

Одјекивали гласови салом, а струне гусала, под вештим прстима, извијале мелодије. Сјединиле се са гласом, па се Лазарева клетва онима који не пођу у бој опет чула, Косово у Крајину стигло, а у ред старих јунака стали и ови који широм Републике Српске бране прадедовска огњишта...

Све у Крајишком народном позоришту у Бања Луци на свечаности ВОЈИН-а коју, кратком и примереном беседом, отвори мајор Бошко Кулић, командант батаљона ВОЈИН.

На свечаности у Бања Луци, док су припадници ВОЈИН-а широм целе Републике Српске и овога дана, као и увек до сада, били "очи и уши" ваздухопловства. ☐

М. ПАНТОВИЋ

# "Геноцид над Србима"

Свој значајан допринос обележавању Дана В и ПВО дао је један од наших највећих сликара Милић од Мачве.

По први пут на овим просторима Милић од Мачве је изложио своја монументална платна, платна на којима су крваво коло и мртвачки плес одсечених глава, плес који је створио геноцид против једног слободарског народа који није никада хтео да прихвати ропство - мотиве сажео у циклус "Геноцид над Србима".

Тако је Уметничка галерија у Бања Луци, која је била са Командом Ваздухопловства и противваздушне одбране Војске Републике Српске суорганизатор ове изложбе, данима била "сведок" сликаревих виђења страдања српског народа.

Уметник јасно дефинисаног народа, како на отварању изложбе рече командант В и ПВО генерал-мајор Живомир Нинковић, или "емисар светог Саве" како у надахнутом говору рече професор Предраг Лазаревић, и сам је на изложби говорио о својим делима. Али, највише о историји српског народа "коју пабирчимо по сећањима" како лепо и сликовито каза у својеврсној исповести пред запаженим бројем гостију и љубитеља уметности Милић од Мачве.

Изложба "Геноцид над Србима", проглашена од стране ликовних критичара за "хит" културних збивања у Бања Луци, побудила је велико интересовање међу грађанима Бања Луке и суседних места, па је изложбени простор данима био "мета" појединачних и колективних посета.

М. П.

ЗАПИС СА ХАЏИЋКОГ БОЈИШТА

# Испод топовских цијеви

Радмила Самарџића, возача тенка, човјека који је оформио прву тенковску посаду у Хаџићима, овде сви знају. Седам пута је његов тенк погађан зољом и четири пута директно погођен гранатом од 120 мм. Од таквог једног поготка испало му је пет зуба

Хаџићка општина због изузетно значајних привредних потенцијала који се налазе на њеној територији увијек је била и остаће од изузетног интереса како за Републику Српску, тако и за муслимански дио БиХ, чија је војска већ на самом почетку рата настојала овладати овим дијелом сарајевског ратишта. Опште је познато и да је Ремонтни завод у Хаџићима једина установа тог типа у Југославији, и да се на територији ове општине налази и велико складиште бивше ЈНА.

Сам положај хаџићке општине је врло специфичан и тежак. Борци Игманске бригаде држе веома осјетљив дио фронта према Високом, Кисељаку, Тарчину, Пазарићу и Игману. Присуство муслиманске артиљерије на овој планини омогућава муслиманским снагама апсолутан преглед овог дијела ратишта, и даље према Сарајевском пољу. Овако уклијештен, под сталним притиском муслиманских снага из правца Пазарића и Тарчина и под готово непрекидним дејством муслиманске артиљерије са Ормања и Игмана, народ са овог подручја и борци Игманске бригаде, у чији састав су ушле и многе избјеглице протјеране из Зенице, Какња и других мјеста централне Босне, ушли су у дуготрајну борбу за одбрану својих огњишта.

Први напад, 10. маја, муслиманске снаге су извеле на брдо Тиново, коту која доминира над читавим градом. Од тада, готово сваки други дан, у току маја мјесеца смјењивали су се напади из села Гривићи на Ремонтни завод и Жуновницу. 16. јуна изведен је најмасовнији напад на Хаџиће у коме је учествовало преко 5000 непријатељских војника од Кошћана преко Ормања, Тинова, Касетића до Ушивака. Напад подржан јаким артиљеријским дјеловањем трајао је, од 4 h ујутро до 17 h. Након жестоке борбе муслимани су враћени на почетне положаје.

Радмила Самарџић, возача тенка чији ратни пут води од Вуковара, Борова Села преко Пакраца и Липика, овдје сви познају. Овај врсни тенкиста оформио је прву тенковску посаду у Хаџићима са Настасом Пушаром - 62 године, нишанџијом и Милисавом Гутић, послужиоцем. У досадашњим борбама Радмилов тенк је седам пута погађан зољом и четири пута директно погођен гранатом од 120 мм. Од једног таквог поготка испало му је пет зуба. Учествовао је у свим борбама око Сарајева, од Отеса преко Сокоља, до Илијаша.

"Као човјеку, борцу најтеже ми је било када ми је изгорјела посада на Отесу", каже Радмило. "На Сокољу ми је тенк три пута погађала зоља. У једној акцији, на Сокољу, сам пропао у ров. Муниције на митраљезу и топу није било. Кроз перископ сам видио да се муслимани већ приближавају тенку. Мислио сам да је све готово. Дохватио сам бомбу у намјери да сам себи одузмем живот. У том критичном тренутку пред очима ми се појавила слика мојих кћери. Из тог чудног транса пренуо ме нишанџија Куртеш који ми је довикнуо да му добацујем бомбе, које је он кроз лук избацивао вани. На тај начин смо успјели одбити напад. Ускоро је пристигла друга посада у којој је био и Драган Кешељ. Они су нас успјели извући."

Тако прича Радмило Самарџић, човјек са седам живота, још увијек насмијан и ведар и спреман за нове акције. С обзиром на специфичност сарајевског ратишта и непрекидног настојања муслимана да обезбиједе коридор према Сарајеву, жестоких борби ће још бити. Радмило то зна. □

Александар ПЕТРАНОВИЋ



Радмило Самарџић (у средини, без капе) са тенкистима Светомиром Чабаком, Драганом Кешељом и Вељком Видовићем

## ПРВА ГАРДИЈСКА РАТНА СВАДБА

Јуни 1993. године, Зоран Ђукић, двадесеттрогодишњак из Котор Вароши, припадник Војне полиције Прве гардијске моторизоване бригаде ВРС, памтиће се двоструко - по још једној успјешно извршеној акцији, и женидби. Наиме, у Чајничу гдје је са јединицом боравио и борио се, упознао је Бобану Папић, и након петнаестодневног дружења одлучио да се њоме ожени. Бобана је наравно пристала, и заједно са младожењом и осталим гардистима, након завршених борбених дејстава напустила Чајниче и отишла у Бања Луку, код Зорановних. Ово је прва ратна женидба једног припадника ове елитне јединице, и зато је прослављена како и доликује - весело, у другарској атмосфери. Кум је такође саборац из јединице, Поп (надимак), из Бихаћа. И тако и у овим ратним временима дешавају се лијепе ствари, људи се срећу, воле, заснивају породице. Зато Бобани и Зорану и свима онима који крену њиховим путем желимо пуно среће. □

М. МИЋИЋ

ИЗВИЂАЧИ ИЗ БРАТУНЦА

# Само срце од челика

И у вријеме наше посјете овој јединици, њени припадници су се управо вратили с извиђачког задатка. Били су четири-пет километара дубоко у муслиманској територији у близини Сребренице. Шта су видјели и како су обавили задатак - то је већ њихова тајна



Братунац: Извиђачко-диверзантска јединица

Фото: В. Ковачевић

Извиђачко-диверзантска јединица из Братунца којом командује Василије Мијовић, добила је ових дана несвакидашње признање. Командант Војске Републике Српске генерал-потпуковник Ратко Младић поклонио је овој јединици и њеном првом човјеку заставице Републике Српске и на њима написао врло кратко: "За испољено јунаштво и постигнуте резултате у заштити српског народа".

Управо послије Божића, када су солдати Насера Орића из Сребренице запалили Кравицу и масакрирали десетине српских цивила, формирана је ова јединица. На њено чело стао је Василије Мијовић, старјешина који је прошао сва ратишта и са својим људима бивао гдје је најтеже.

- Јединицу смо формирали од младих, поштених и храбрих људи. Њихова обука трајала је једва петнаестак дана, јер је одмах требало ићи у борбу. У нормалним условима, оваква обука морала би трајати бар шест мјесеци. Али, ситуација је тако захтијевала. Зато је довољно рећи да смо обуку морали изводити с бојевом муницијом - каже Мијовић.

Већ крајем јануара, Мијовићеви момци заузимају Тусово Брдо, изузетно јако муслиманско утврђење. Акција је изведена с једва педесетак људи. Потом слиједи заузимање других значајних кота - Безименог врха, Ђогатске Косе, Ђогаза, Будака, Ликарске Косе... Слиједе борбе у Осмачама, Зеленом Јадру, потом у Вишеграду и Рудом.

- Мислим да нам је најтеже било запосјести Чауш. Три пута смо то чинили. Први пут помало из ината. Наиме, једном нашем официру несмотрено је на ТВ екранима излетјело како је Чауш под нашом контролом. У ствари, био је у муслиманским рукама, али да се не би рекло како Срби лажу, ми сутрадан ударимо и запосједнемо га - кажу момци из ове јединице.

Мијовићеви момци о борбама врло мало говоре, иако су готово сваког дана на најтежим теренима. И у вријеме наше посјете овој јединици, њени припадници су се управо вратили с извиђачког задатка. Били су четири-пет километара дубоко у муслиманској територији у близини Сребренице. Шта су видјели и како су обавили задатак - то је већ њихова тајна.

Безброј пута Мијовићеви момци били су толико близу својим противницима да су јасно слушали њихове разговоре. Захваљујући спретности и лукавству, својевремено су успјели да ухвате и једног од команданата Алијине војске у Сребреници.

- Момци из моје јединице су изузетно добро физички припремљени, савршено рукују свим оружјима, а дисциплина је, буквално речено - гвоздена! Тачно се зна шта је чији посао и нема одступања. Захваљујући томе, имали смо само двојицу погинулих бораца - Љубомира Ристановића и Миодрага Јовановића. Били су то изузетно храбри момци и велики другари.

Извиђачи из Братунца, чији је заштитни знак сиви вук, насликан на застави и свим борбеним возилима, веле да им је признање генерала Младића изузетно драго. Биће им подстрек да и убудуће извршавају све задатке, ма како они били тешки и опасни... □

В. КОВАЧЕВИЋ

ВИДОВДАН У ЈЕДИНИЦАМА ДРИНСКОГ КОРПУСА

## ГУСЛЕ ИДУ У КАНАДУ

У свим јединицама и општинама у зони одговорности Дринског корпуса Војске Републике Српске Видовдан је обиљежен свечано и достојанствено. Велики српски празник и крсну славу наше војске нису пореметили ни муслимански напади и жешће прово-кације из Жепе, Горажда, Живиница... Подручје Шековића је уочи Видовдана гранатирано далекометном артиљеријом, али је у овом градићу прослава ипак одржана. Слично је било и у Рогатици. Муслимански фанатици из Жепе рано ујутро су напали одбрамбене линије Прве подрињске бригаде, искористивши, ваљда, одсуство посматрача УН из ове муслиманске "метрополе" с пар хиљада становника. А мисионари Унпрофора су, пак, сами изразили жељу да присуствују светковини Војске Републике Српске у Рогатици, што им је, наравно, омогућено. Неколицини канадских официра, овдје су, за око, највише запале - гусле, па су пожељели да их купе. Рекоше да би једне поклонили предсједнику Канаде, а друге задржали као свој сувенир. Како гусала није било за продају, рогатички мајстори, као добри домаћини, већ су прионули на посао, па ће древни српски инструмент врло брзо кренути пут - Канаде! Наравно, као поклон српског народа рогатичке општине и овдашњих бораца. □

В. КОВАЧЕВИЋ

ЗАПИС СА МАРГИНА ХЕРЦЕГОВАЧКОГ РАТИШТА: РИЈЕЧИ ЈАЧЕ ОД ОРУЖЈА

# Дама са шеширом разоружала УНПРОФОР

● Мира Поповић, новинар црногорске "Побједе", извјештава са херцеговачког ратишта непрекидно од 2. октобра 1991. године ● Један од ријетких новинара који је видио све што са собом носи рат ● Шпанци одложили оружје

У Билећи, Требињу, Невесињу и другим херцеговачким мјестима знају је сви, чак и најмања дјеца. Борци са фронта такође, јер скоро да и нема херцеговачког ратника који бар једном није сусрео "новинарку са шеширом", која је за скоро двије године непрекидног извјештавања стигла свуда и нагледала се рата и свих његових страхота.

А извјештавати са ратишта, гдје су новинари честа мета снајпериста са друге стране, посебно за жену, није лако. "Само прв іх петнаестак дана ми је било тешко. Требало се навикнути на пуцњаву, стално присутну опасност и смрт које има посвуда. Али страх се убрзо изгубио, па ми је, већ послије неколико одлазака на фронт, на неки начин постало нормално, каже Мира Поповић, новинарка црногорске "Побједе" која са херцеговачког ратишта непрекидно извјештава од 2. октобра 1991. године, када је избио рат на граници између требињске и дубровачке општине.

## Ко доживи помијешан мирис мора и лешева у распадању

Њене репортаже, извјештаји, прикази са ратишта, у Црној Гори и Херцеговини су, у протеклих скоро двије године, читани у једном даху. Како и не би кад је све забиљежено тамо гдје се воде борбе, гине, гдје је најтеже - на првим линијама фронта.

Доживјела је неколико бомбардовања Требиња, на фронту се на десетине пута нашла у директној ватри, два пута се затекла у возилу које је, бјежећи испред граната, имало удес.

"Прозвиждало ми је изнад главе на стотине метака. Једном су на дубровачко-требињском дијелу фронта гранате падале на свега десетак метара од мене. Рекли су ми да треба зинути у таквој ситуацији због бубних опни и ја сам послушала савјет. И док сам лежала иза неког камења умало се не удавих, јер су ми од силине детонације уста била пуна земље и лишћа", прича Мира.

У свим тим ситуацијама прошла је, међутим, без озљеда.

"А рањена сам, и то лакше, гдје се човјек не би надао - испред Хотела 'Леотар', у Требињу. И то од наших војника, ненамјерно. Њих неколико је било мало попило и једном је опалио пиштољ док је неопрезно баратао њиме. Зрно је погодило мјесто које је било само 20 сантиметара удаљено од мене. Распрснуло се о бетон и крхотине су ме закачиле по ногама. Брзо сам стигла до болнице и није било већих проблема."

Питамо је када јој је у овом рату било најтеже?

"Било је пуно мучних и тешких ситуација, доста ризичних тренутака, много опасности. Ипак, најмучније сам се осјећала на почетку рата, на Босанци, повише Дубровника, гдје су вођене јаке борбе. Када сам, са још неколико колега новинара стигла, сукоб је још трајао. Било је ту 14 лешева хрватских војника. Неки су били стари пет-шест дана. Распадали су се. Снимила сам их. То је био грозан дан. Лете у ваздух куће од детонација граната, рафали сијеку гране дрвећа, пакао на копну, а море мирно. То је требало доживјети, тај страховити мир на мору. Ту слику никада нећу моћи избрисати из сјећања. Транспортери одвозе мртве и рањене. Један колега је пред тим призором пао у несвијест. Невјероватан је то осјећај кад се мијешају мирис мора и лешева у распадању.

У Невесињу се већ као анегдота препричава догађај који се одиграо у Билећи, када је "дама са шеширом", како Миру често зову, својом бритком ријечју, разоружала чак и представнике УНПРОФОР-а.

Био је то један од првих сусрета представника Херцеговачког корпуса са припадницима Шпанског батаљона из реда снага УН. Састанак је био заказан у згради бившег Дома ЈНА, сада Клубу Војске Републике Српске. Шпанске мировњаке су у просторијама дома очекивали и командант корпуса генерал-мајор Радован Грубач и његов помоћник пуковник Новак Милошевић. Са њима је у друштву била и новинарка "Побједе".

Шпанци су се појавили изненада. Искочили су из бијелих кампањола на којима се вијорила застава Уједињених нација. Били су под пуном ратном опремом, наоружани до зуба.

## Парадирајте по Хрватској, овдје не можете

"Прва сам изашла пред њих", прича Мира. "И одмах сам их питала шта ће им оружје. Један од њих је одговорио да су они војници и да је то сасвим нормално. Казала сам да они могу бити војници само у земљама које су у саставу УН, али не и у оним које они отуда избацују и не прихватају их, како чине са Србима. Он је тако наоружан, вели, прошао читаву Хрватску. А ја му на то кажем да они Хрватску могу газити како хоће, уздуж и попријеко, као што је и газе, а да се овдје морају понашати другачије, јер је ово српска земља и ту је сваки туђински наоружани војник, непријатељ. Није се дао збунити, па је казао да то чини због тога што је у обезбјеђењу пуковника Зорзоа, који је пристигао са пратњом од петнаестак војника и официра. А ја му на то одговорим да је пуковник због тога, што он носи пушку и угрожен, и да ће бити слободан тек кад је одложи. Згледаше се, промрсише нешто на шпанском и онда отпочеше одлагати аутомате, пушке, бомбе и све остало у један од аутомобила. Питају: 'Је ли сад океј!'. Јесте", кажем, "а генерал Грубач и пуковник Милошевић се смију од срца. Купим онда бомбоне у обližњој продавници и почастим их", завршава своју причу "дама са шеширом".

Прича се да управо отада представници УНПРОФОР-а кроз српску Херцеговину ходају искључиво без оружја. □

Шћепан АЛЕКСИЋ

СА ИНЖЕЊЕРЦИМА 1. КРАЈИШКОГ КОРПУСА

# Ратници и неимари

**Ни на једном од двадесетак мостова које су усташе порушиле да би зауставиле напредовање наших јединица, није било стајање јер су инжењерци увек на време извршили премошћавање**

Још једну ратну годину, инжењерци Првог крајишког корпуса Војске Републике Српске, оставили су за собом. Годину у којој су, као и претходној, изградили бројне објекте широм Републике Српске и Републике Српске Крајине, показавши при томе изузетну храброст на свим фронтовима.

- Најважније је, да смо изгубили веома мало људи, захваљујући првенствено стручности и доброј обучености, инжењераца, каже пуковник Радивоје Томанић, начелник инжењерије Војске Републике Српске.

## Премошћене све реке

Начелник инжењерије Првог крајишког корпуса, потпуковник Драгић Гојковић говори о храбрости и залагању својих војника, старешина, резервиста и добровољаца. Према његовим речима најбоље су инжењеријске јединице којима командују Станко Вучковић, Ранко Миљатовић, Зоран Обрадовић, Раденко Миљановић, Драган Томаш, Новица Вујчић, Миленко Ћулибрк, Ђурађ Амиџић.

- Пријатно сам изненађен храброшћу и мотивацијом резервног састава за борбену обуку и рад у овако сложеним условима. За њима ће остати дела која ће сведочити о доприносу инжењераца Првог крајишког корпуса на изградњи путева, мостова, разминирању ослобођених територија, постављању минско-експлозивних препрека, заклона за људе и технику - каже потпуковник Драгић.

Иако је непријатељ у време ратних дејстава потпуно или делимично порушио 20 мостова, у укупној дужини од 1.660 метара: у Јасеновцу, каналу Струг, Гређанима, Доњем Вакуфу, Модричи, Кошутарици, Орашју, Броду и другим местима, ни једно од ових рушења није имало значајнијег утицаја на успешност извођења борбених дејстава, јер су инжењерци Првог крајишког корпуса у најкраћем року извршили премоштавање водених препрека, било санацијом оштећених или израдом понтонских и лансираних мостова.

У савлађивању природних и вештачких препрека, такође је учињено много. Успостављена су четири СМП-а, две скеле носивости 60 тона, изграђено је, и поправљено пет дрвених мостова у распону од 75 метара, лансирано девет мостова у укупном распону од 200 метара. Постављено је седам понтонских мостова у распону од 862 метра. Инжењеријске јединице изградиле су и 657 дрвених и земљаних заклона за људство, технику и оруђа...

## Обука основни задатак

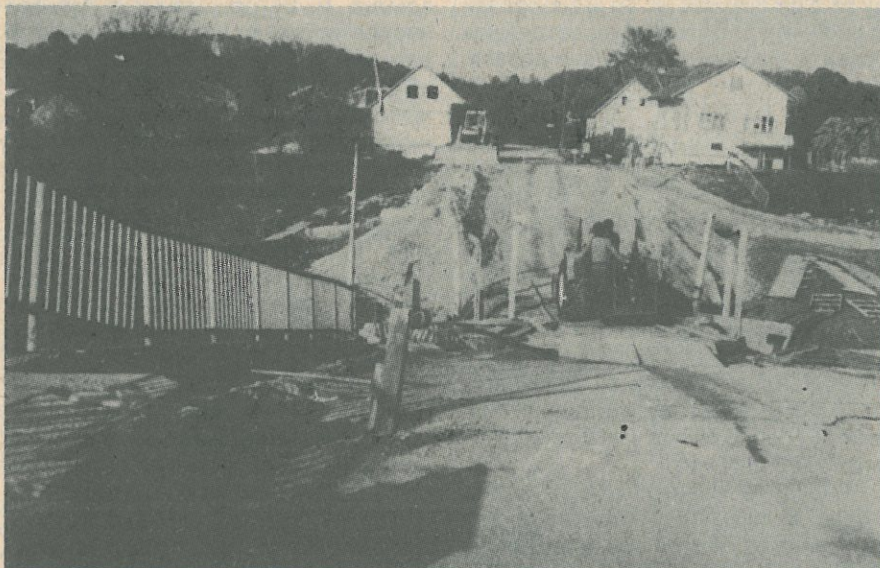
Међутим, обука је најважнији задатак у инжењеријским јединицама Првог крајишког корпуса, и углавном се спроводи на терену, где војници и резервисти полажу најважније испите.

Градећи поменуте објекте за потребе Војске и народа Републике Српске, инжењерци су уједно савлађивали и део борбене обуке.

- У свакој прилици максимално водимо рачуна о машинама и другој скупоценој техници којом располажемо, али човек нам је увек у центру пажње. Старешински кадар, без изузетка, одликује се другарским односима, који се успешно преносе на војнике и резервисте, што посебно долази до изражаја у овим ратним условима и на терену. Једна од основних карактеристика у раду инжењеријских јединица у рату је и брз темпо обуке - каже старешина Ранко Миљатовић.

- Мислим да у западној Славонији, Посавини, у долини Лашве, Врбаса, Сане, Уне, Угра и других делова бивше БиХ, нема краја са којим, на било који начин, нисмо сарађивали, јер смо непрестано на терену. Свуда смо дочекивани како човек само пожелети може, а ми смо у свакој прилици настојали да својим понашањем допринесемо пријатељству, а вредност наших радова је огромна. □

М. МУТИЋ



Порушени мост кога су инжињерци поново оспособили

Фото: М. ШУКАЛО

ФАБРИКА ПАПИРА ДРВАР

# Само да је енергије

Ни ратне прилике које су са собом донијеле изузетно тешке услове привређивања, нису омеле Фабрику папира у Дрвару, један од најзначајнијих привредних субјеката у западном дијелу Републике Српске, да у посљедњих годину дана, ипак, послује са позитивним производно-финансијским резултатима.

Додуше, годишњи план производње од око 30 хиљада тона изузетно квалитетног папира (Фабрика је била најцјењенији произвођач премазне хартије на бившим југо-просторима) коригован је и умањен због ангажовања запослених на западнокрајишким ратиштима. Али и оно што се данас производи у халама дрварске фабрике и са готово деведесет посто пласира на тржишту СР Југославије, довољно је да се оствари значајан остатак дохотка, те да радници на вријеме приме своје, ипак солидне личне дохотке.

Уз све то фабрички Синдикат, а и пословодне структуре сваком запосленом често успијевају обезбиједити основне животне намирнице, углавном без надокнаде.

Шта ће дрварској Фабрици папира донијети дани који долазе, тешко је прогнозирати. Оно што је сигурно, и што радује, је да у Фабрици постоје потребни високостручни кадрови за нормалну производњу. Ту су и сировине и потребан репроматеријал, а обезбијеђено је и тржиште. Потешкоћу представља само електрична енергија, која лимитира производњу у дрварској Фабрици папира. □

Сл. САБЉИЋ

СРБАЦ

## Оживио "Живинопродукт"

Када у неком од привредних објеката оних "тридесет посто" капацитета које, као оптималне, признаје пракса ратне економије, функционишу веома успјешно, онда се неизоставно поставља питање на који начин се то постиже.

Примјер Мјешовитог предузећа "Живинопродукт" ДД Србац, једноставно доказује да је за то пресудна мотивација, искуство и успјешно прилагођавање приликама.

Слободан Адамовић, Илија Ромић, Влајко Поповић, Раде Сувајац, Радован Берић, Милан Лазић, Момчило Вујанић и Драго Брковић чине само дио коопераната ове најмодерније и највеће перадарске клаонице у Републици Српској, који раде практично без накнаде, јер је, кроз производе, поклањају војсци.

Од првог јуна ове године, уз финансијско-пословно уједињење са бијељинском EX-IM банком, објекти "Живинопродукта" су поново "усељени" и тридесет посто капацитета је у погону. То практично значи да се тржишту седмично може понудити шездесет тона пилећег меса. А колики су стварни потенцијали "Живинопродукта" илуструју и сљедећи подаци: на располагању је складишни простор за сто тона меса, предузеће има шест властитих камиона-хладњача за превоз робе до купаца, а ЕВГ-извозни број за Западну Европу посједују одавно.

- Планирамо и проширење производње. А то је значајно јер је у нашој "бранши" производни циклус веома кратак. Потребно је само два мјесеца за производњу меса за трпезу - објашњава директор Небојша Ракић.

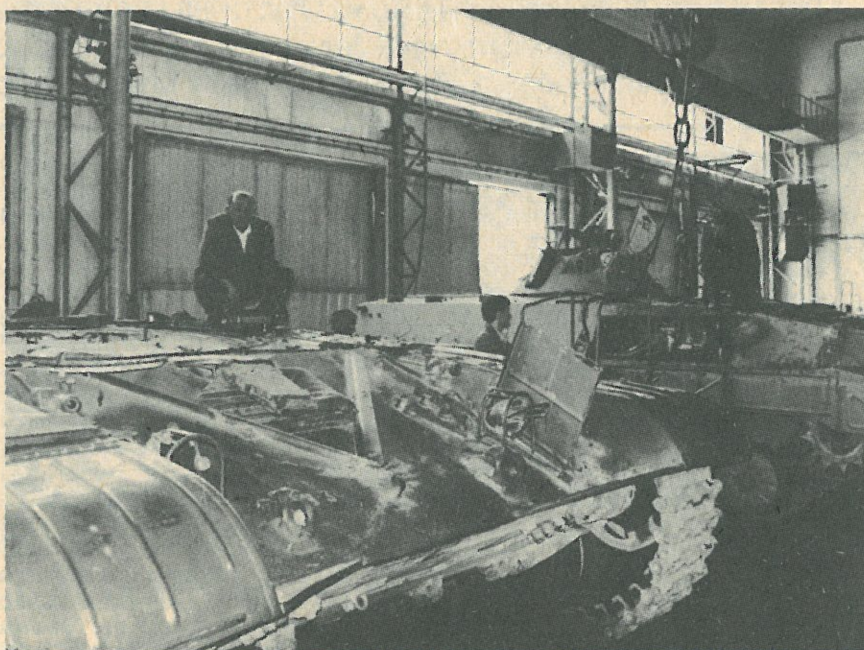
- Успјешно смо, осим класичном тржишту, испоручивали веће количине меса, војсци. Одлично сарађујемо с командом Србачке бригаде и с цивилним властима. Омогућавају нам добре услове за рад (приоритет у снабдијевању електричном енергијом на примјер), а ми опет у складу са својим могућностима помажемо кад год можемо. Одлично сарађујемо и с Министарством за пољопривреду, Привредном комором регије, Бањалучком банком, Агропромбанком...

И проблема, наравно, има. Компоненте за храну није лако обезбиједити, а увоз резервних дијелова је практично парализан. Ипак, с нескривеним задовољством, овде кажу да су се научили прилагођавати и сада властите снаге и спретност посебно долазе до изражаја. Од укупно 150 запослених радника шездесет их је ангажовано на фронту, а та обавеза није мимоишла ни директора. □

Д. РЕЉИЋ

ТЕХНИЧКА БАЗА У БАЊА ЛУЦИ

# Позадинци са прве линије



Велики број наших јединица на фронту од Книна до Посавине, Влашића, Купреса и Суве Међе, наслоњен је на бањалучку позадинско-техничку базу. Јединицама на положају шаљу се резервни дијелови, поправља наоружање, извлаче борбена возила, дотура муниција за оруђа и оружја и друга борбена средства. Врши се ремонт и оправка возила, инжињеријских машина, као и радио и ТТ-уређаја, рачунарских средстава, електро-агрегата... Уз све ово, израђују се и дијелови за потребе борбене технике и наоружања, ракетних средстава, оптичких направа и другог.

На свим тим стручним радовима ангажован је не мали број војника, добровољаца, резервиста и резервних старјешина у овој бази, чији је командант пуковник Милан Шкондрић.

- До сада смо извршили ремонт и оправку око 28.000 борбених и неборбених возила, техничких средстава и наоружања, а радили смо непрекидно и по најнеповољнијим временским и ратним условима. Тиме смо дали свој допринос од 214.334 радна часа, чија се вриједност цијени на 2 милијарде и 815 милиона динара - каже Шкондрић.

- На терену су наше техничке екипе, практично у првим редовима са борцима. Имамо доста стручњака разних профила, а помажу нам многа предузећа. Међу првима су: "Тргоремонт", "Центар-сервис", "Космос", "Руди Чајавец", "Протектирница", Рудник Љубија, Рафинерија нафте Модрича, ДП "Сава" Градишка, "Ударник" из Мркоњић Града - каже капетан прве класе Мирко Ђулибрк, командант техничке радионице.

Екипе техничке радионице бањалучке позадинске базе интервенисале су тамо гдје су вођена најинтензивнија борбена дејства.

- За то је - наводи мајор Келечевић, референт ремонта технике и оправке наоружања - био неопходан свакодневни ангажман од око 100 људи на терену. Сви су они и вриједни мајстори и храбри борци.

- Ипак, треба казати, највећи број наших бораца и командира, односи се веома добро према чувању и одржавању технике и наоружања, додаје инжењер Небојша Јелисавац.

Мајор Јордан Павловић, помоћник команданта бањалучке позадинске базе, истиче да је залагање војника, резервиста и резервних старјешина изузетно. Недавно је на анализи до сада учињеног на ремонту и оправци борбене технике и наоружања у бањалучкој позадинској бази, генерал-мајор Ђорђе Ђукић, помоћник команданта Главног штаба ВРС за позадину, похвалио ову базу и истакао да служи за примјер осталим у јединицама и командама Војске Републике Српске. □

М. МУТИЋ

СВЈЕДОЧЕЊЕ ТОМИСЛАВЕ ВУЈИСИЋ ИЗ ВИСОКОГ

# Крвави печати

**"Тијело мог мужа извадили смо из пластичне вреће. Глава му је била јако увећана и изобличена од великих отеклина. Једно ухо је било готово потпуно одрезано, а иза уха проваљена лобања. По читавом тијелу видјеле су се модрице и отеклине"**



Томислава Вујисић са кћерком Дијаном

Почетком маја мјесеца 92. године бивша касарна ЈНА, "Ахмет Фетахагић" у Високом, претворена је у прави концентрациони логор у коме су затварани и мучени припадници српске националности из Високог и околних села. Неки од њих су посредством размјене прешли на српску територију, неки одведени у КПД у Зеници, а неки попут Светомира Вујисића су испустили душу након стравичних мучења и малтретирања.

## Смрт након ислеђивања

О њиховим судбинама причају они који су имали срећу да буду размијењени. Сви они помињу Светомира као прву жртву распомамљених затворских џелата. Кажу да је издахнуо послије тродневног непрекидног мучења. Испустио је душу а да пред својим мучитељима није показао ни страх ни понизност. Томислава Вујисић већ мјесецима прикупља податке, исказе очевидаца и свих оних који било шта знају о том убиству, вјерујући да ће злочинци једног дана бити приведени и кажњени. Све податке до којих је до сада дошла, предала је комисији за испитивање ратних злочина против српског народа.

"Мој муж је био миран и поштен човјек", прича Тонка. "Није имао непријатеља у Високом, барем смо мислили да их није имао, а и кум нам је био муслиман. У браку смо стекли велику имовину, а послије четрнаест година брака родила нам се и кћерка Дијана. Пред почетак рата имали смо неких непријатности углавном због тога што сам ја из Чекрчића и што у том чисто српском селу живе мој отац и браћа. Они су и данас тамо и боре се. Једна уважена докторица, муслиманка, говорила ми је да су у мом селу "четници". На моју примједбу да је тамо и мој отац и да је он један од ослободилаца Високог у прошлом рату одговорила ми је: "Од кога нас је он то ослобађао, нису требали да нас ослобађају."

Непријатности и пријетње су постајале све учесталије па сам одлучила да са дјететом, коме је било само три и по године, напустим Високо.

"Са мужем сам се посљедњи пут чула 3. 6. 92. године. 7. јуна из Какња ми се јавио Мијатовић Ђуро и рекао да ми је муж убијен и дао ми је број телефона Бодироге Душана који је потврдио ту информацију и рекао да се његово тијело налази у мртвачници. Упозорили су ме да се његово убиство жели прикрити и да се шире приче да је попио боју за копирање и тако извршио самоубиство. Назвала сам директора РО 'Градска гробља' у Високом, Асмира Хоџића и замолила да се тијело преда у Чекрчиће. Предаја посмртних остатака извршена је 9. јуна.

Тијело мог мужа извадили смо из пластичне вреће. На тијелу су биле стравичне повреде којима је мој муж, иначе крупан, снажан и здрав човјек, подлегао. Глава му је била јако увећана и изобличена од великих отеклина и убоја и црна од великих крвних подлива. Једно ухо му је било готово потпуно одрезано, а иза уха проваљена лобања. У ту дубоку рану натрпана је вата да би се то прикрило. Испод врата и низ прса кожа је била распарана а оба рамена и леђа црна од великих крвних подлива. По читавом тијелу видјеле су се модрице и отеклине. Све ово могу потврдити људи који су видјели тијело мог мужа: моја два брата Вукичевић Добрислав и Славко, Мирић Драган, Вукичевић Небојша, медицински радник и други. Уз његово тијело добила сам само двије потврде - дозволу за сахрану и потврду о примопредаји леша. Никакав записник о узроку смрти потписан од стручног лица није постојао."

## Злочинци познати

Први свједоци овог свирепог злочина јавили су се у јулу 92. године, након прве размјене заробљеника, то су: Бјелош Јове Здравко из Високог, Билал Јован, те бивши затвореници височког логора: Цвјетковић Трифко, Дабић Рајко, Скопљак Живко, Цвијетић Ристо и Глишић Милорад који је из Високог изашао у марту 93. године. Он је био присутан у моменту хапшења мог мужа и рекао ми је да је Светомира тукао један Ром, звани Сани, који је раније радио у "Витексу".

Изјаве свједока говоре да је Светомир звјерски убијен тако што је у времену од 3. до 6. јуна стално саслушаван уз батинање и мучење. Пред зору између 5. и 6. јуна, је након саслушавања убачен полумртав у ћелију са осталим затвореницима гдје је без икакве помоћи лежао два часа, а затим издахнуо. Лица која су најодговорнији за овај злочин су: Зијо Кадрић, управник логора, Асим Хамзић, иследник, Халиловић звани Мрчо - иследник, затим чувар Селимовић Самир, те човјек са надимком Домац.

Тонка и Дијана Вујисић однедавно су смјештене у скромном стану у Илијашу. Пријатеља имају доста, али када остану саме, њихово друштво чини пар фотографија - породична кућа у Високом и Дијана у загрљају својих родитеља на њен први рођендан. То су једине успомене које су остале иза супруга и оца и њиховог некад сретног дома. □

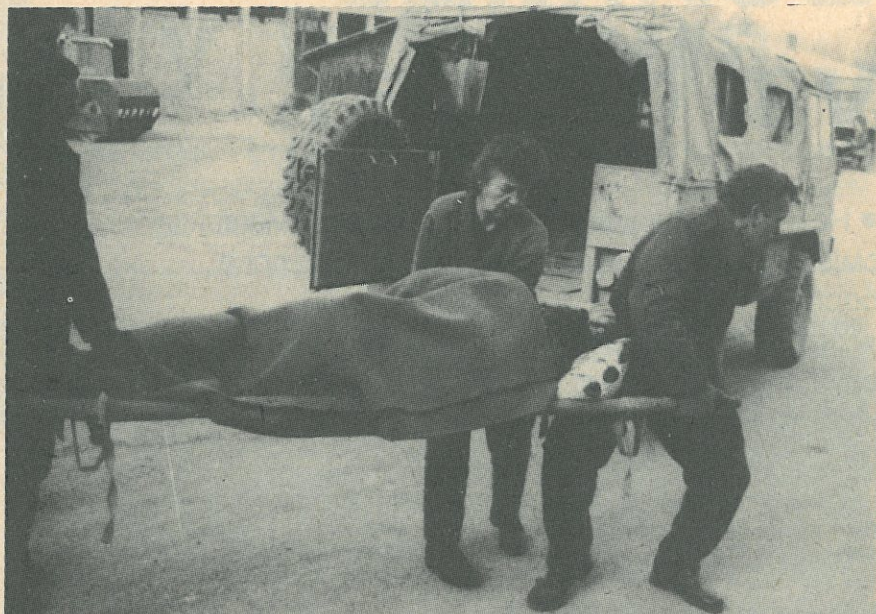
Љиљана ИКОНИЋ

БОЛНИЦА У БЛАЖУЈУ

# Више од етике

У болници "Жица" у Блажују, лијече се и збрињавају рањеници са територије пет српских општина око Сарајева. У овој болници, општег типа, рјешава се комплетна патологија, обављају се породи, операције тумора материце, ортопедске операције, санирају повреде мозга и грудног коша. Колики је значај ове установе говори податак да су се до новембра мјесеца прошле године рањеници са подручја сарајевских општина, углавном транспортовали на Романију, па се због дугог и тешког транспорта стање рањеника често знало искомпликовати, што је понекад доводило и до трагичнијих посљедица. Захваљујући, првенствено волонтерском, раду и залагању љекара и особља, болница је потпуно оспособљена за пријем и обраду тешких рањеника, чиме су спашени многи животи и створене огромне уштеде у гориву. Из ове болнице, сада се упућују даље, само пацијенти који спадају у домен очне хирургије.

Начелник болнице, др Милан Пејић похвално говори о цјелокупном особљу и нарочито подвлачи да од времена формирања ове болнице нити један љекар није напустио своје радно мјесто. Проблеми са којима се суочава особље ове установе су многобројни. Болница ради без рентгена а осјећа се и недостатак есенцијалних медикамената за лијечење шећерне болести, болести срца, притиска и чира. Проблема има и са лабораторијском дијагностиком. Како рече др Пејић, све што је учињено у овој болници урађено је захваљујући огромним напорима љекара и особља који су се сналазили на различите начине како би се комплетирала ова установа у којој нема дана, а да не пристигне неки рањеник.



Борба за сваки живот: слике испред блажујске болнице

Због великог значаја који има болница ови људи с правом траже већу помоћ и ангажованост републичких органа, донатора, и свих људи добре воље. □

А. П.

---

У ПОСЈЕТИ ЦЕНТРУ ЗА РЕХАБИЛИТАЦИЈУ У СТАРОМ СЛАНКАМЕНУ

# Дуг и тежак опоравак

У Центру за рехабилитацију и неуролошка обољења "Др Боривоје Гњатић" у Старом Сланкамену на лијечењу се налази око 130 рањеника из Републике Српске и Републике Српске Крајине, оних са најтежим повредама кичме, главе и екстремитета.

Дуг и тежак је ово опоравак и до сада најтежа битка ових, судећи према свему, великих јунака. Сваки од њих има своју причу о властитом страдању, а свака прича је за историју и незаборав, за сјећање и опомену. Свака за еп и хвалоспјев о српском чојству и јунаштву.

Никола Тутулић, Сарајлија, тридесетак година, говори: "Рањен сам у зору 17. јуна у нападу који су муслимански екстремисти извели на сарајевско насеље Аеродром." Тешка рана, метак испаљен из томпсона завршио је у осмом пршљену. Посљедице - одузетост од осмог пршљена на доље.

"Тих дана када сам рањен, много наших је изгинуло. Погинуо је тада Драгомир Ћосовић-Чича, прекаљени борац са ратишта у Крајини, Романијац родом, и Невен Аћимовић - велики стручњак, електроинжињер, говорио је пет језика. Погинули су многи храбри момци, јунаци", прича Никола, онај исти Никола који је ноге до кости спржио провјеравајући да ли осјећа бол.

У кичму је, у септембру прошле године, снајперским хицем рањен и Ђуро Видић из Брода. Зоран Пилиповић је рањен у главу. Када је стигао у Сланкамен, нико није вјеровао да ће преживјети. Једва је прошапутао: "Зовните ми Наташу". Наташа, највећи подстрек у Зорановој одлучујућој бици, од тада је поред њега. Понекад да види тату дође и Страхиња, Страхињић-бане, зову га рањеници и радују се свакој његовој посјети.

Свака посјета значи им много и увјерава их да има оних који мисле на њих, оних који их нису заборавили и напустили и којима је до њиховог опоравка стало. Генерал Ратко Младић, принц Томислав Карађорђевић, Војислав Шешељ, Мирко Јовић, Момо Капор, Рајко Петров Ного, Добрица Ерић - имена су само неких који су до сада дошли да их обиђу и поздраве. У посјету им је два пута долазила и госпођа Плавшић и донијела поклоне које су прикупили наши радници у иностранству.

Сваког четвртка и у славске дане рањенике посјећују чланице Кола српских сестара из Старе Пазове и протојереј Пантелија Павловић, са њима. Донесу им тада вечеру и колаче, али њихов долазак је највећи поклон. Долазак, пријатељска ријеч и ведро лице госпође Анђелке, и осталих дивних дама, разбије монотонију и испуни сиви болнички дан.

Рехабилитација траје дуго, тако да људи у Сланкамену, упућени свакодневно једни на друге, постају веома блиски. Боре се ови момци извлачећи и посљедњи атом снаге да поново на ноге стану, а тешка је то борба, мучна и неизвјесна. Боре и надају, знајући да опоравак умногоме од њихове воље зависи. Многи ће сигурно и успјети, и не треба сумњати у то знајући о каквим херојима се ради. □

Мирјана КУСМУК

САНИТЕТСКА СЛУЖБА У ПОДРИЊУ, МАЈЕВИЦИ, СЕМБЕРИЈИ И ПОСАВИНИ

# Болнице уз фронт

● Неке болнице у Посавини, Бирчу и на Мајевици смјештене су само километар - два од прве борбене линије

● Захваљујући добро организованој санитетској служби на овим просторима спасени су бројни животи рањеника



Пук. Слободан Дошић

Санитетска служба у Војсци Републике Српске стварана је заједно са борбеним јединицама. Највећи дио санитетског материјала, технике, возила, помагала, апарата остао је у болницама које нису биле доступне српским борцима. Рат је бјеснио, рањених је било све више и морало се приступити њиховом збрињавању. То се могло урадити само са добро организованом санитетском службом и сарадњом са постојећим здравственим установама на српској територији.

- Линије фронта су биле развучене, кадра мало, технике исто тако, а времена за чекање није било - каже пуковник др Слободан Дошић, командант санитетског батаљона у Бијељини. - Морало се кренути од самог почетка и "у ходу" стварати санитетске формације. Обилазио сам терен, контактирао са љекарима у цивилним болницама, правио план како организовати санитетску службу и санитетско обезбјеђење јединица, односно како збринути повријеђене и обољеле борце на мјесту рањавања, како их благовремено евакуисати до операцијских столова наших хируршких станица и болница и на крају како снабдјети наше санитетске јединице санитетским материјалом и другом медицинском опремом. Годину дана након тога резултати су евидентни. Урађено је доста, али посла још има. Попуњеност јединица у санитету је задовољавајућа. Посла је било преко главе на Озрену, у Посавини, Семберији, на Мајевици, зворничком Подрињу, подручју Бирча.

Најважније је то што је скраћен пут од линије фронта, гдје борци бивају рањени, до мјеста њиховог збрињавања. Неке болнице су скоро уз саму борбену линију, а војна наука и пракса до сада су налагале да оне морају бити удаљене најмање 50-70 километара од прве борбене линије.

- Овај пут је по многоме специфичан, па је за то специфична и организација санитетског обезбјеђења. И географско-топографска конфигурација терена на овим просторима и главни правац евакуације повређених и обољелих заиста је био неповољан - наставља др Дошић. - Срећом дуж главног правца евакуације рањеника биле су већ лоциране мјесне болнице, па смо онда били прилагодљиви и искористили смо постојеће стање размјештаја здравствених установа и извршили мобилизацију кадра - људи и средстава.

Тиме се није пореметила функционалност ове санитетске јединице, поједини њени дијелови, нарочито хируршки, могу дјеловати посве самостално и аутономно, а њихова покретљивост и оперативност далеко је бржа и ефикаснија.

Друга "битка" у јединици пуковника Дошића вођена је у сарадњи са Министарством одбране при ревизији љекарских прегледа лица проглашених неспособним за војску. Показало се у неким општинама да су, када је било вријеме да се служи војни рок, неки војни обвезници уистину били неспособни, међутим, од тад је прошло доста времена, а здравствено стање и способност војних обвезника се поправило и сада се показало да су способни за служење војске. Прегледано је око 3400 таквих лица и само их је мали број (око 20 посто) био неспособан. □

Т. С.

НА СТАЗАМА ХУМАНОСТИ

## ЧОВЈЕК ИЗ ЧЕТИРИ ДРЖАВЕ

Милош Ћ., Србин на привременом раду у иностранству, одмах је по почетку рата дошао у свој родни Шамац и узео активно учешће у организовању и прикупљању хуманитарне помоћ за српски народ у бившој БиХ. Након само петнаест дана од почетка ратних дејстава у Посавини, овај човјек је довезао комплетну ратну болницу у вриједности пола милиона швајцарских франака, која је одиграла огромну улогу у јеку великих ратних операција на овим просторима. Од тог дана преко својих пријатеља и познаника у иностранству, Милош је организовао неколико акција у прикупљању и дистрибуирању санитетског материјала, лијекова, медицинских помагала, цигарета и друго. Важно је напоменути да ова помоћ није дијељена по строгим територијалним принципима, него је распоређивана по читавој територији Републике Српске.

Како рече Милош, од марта мјесеца организован је и други начин прикупљања средстава за помоћ српском народу. Сваки грађанин са територије Републике Српске запослен у иностранству дужан је уплатити одређену суму новца као помоћ својој браћи у отаџбини. Свака уплата евидентира се у посебну књижицу, а формиране су и посебне надзорне комисије по свим земљама Европе, чији је основни задатак да контролишу и надгледају све уплате. Уколико неко од наших грађана запослених на привременом раду у иностранству, приликом уласка у Републику Српску не посједује ову књижицу, дужан је на лицу мјеста уплатити све износе за претходне мјесеце. Овај посао обављају царински органи Републике Српске.

Милош Ћ., човјек који по муслиманским и хрватским медијима у једном дану обиђе четири европске земље, има три брата и сви су ангажовани у Војсци Републике Српске. Један братић му је погинуо а син му се опоравља након рањавања. Срести овог човјека је заиста права ријеткост. Данас је овдје, сутра ко зна гдје, а Републиком Српском пролазиће и даље нови конвоји. □

А. П.

ОСНОВАНО УДРУЖЕЊЕ УЧЕСНИКА РАТА ОД 1990. ГОДИНЕ

# Први у одбрани такви и у правима

**Значајан корак у рјешавању бројних питања статуса породица погинулих бораца, инвалида и учесника рата у Републици Српској учињен је 27. јуна у Лакташима оснивањем Удружења учесника рата од 1990. године Републике Српске**

- Оснивачка скупштина је први дио посла, а сматрамо да у Републици Српској то треба да буде трајан посао ресорног Министарства за борачка питања и других институција Републике Српске, рекао је тим поводом доктор Милован Милановић, потпредсједник Скупштине Удружења.

Поздрављајући присутне на Оснивачкој скупштини доктор Милановић је још истакао:

- Ја, вама, и свима који су знали на вријеме да кажу фашизму и издаји не, онима који су погинули и члановима њихових породица, прије свега, одајем признање и честитам, јер сте својим тијелима одбранили свој народ. Тај труд, а жртве посебно, неће и не могу бити ни промашене ни узалудне. Још траје рат. Ми би жељели да престане већ сутра. Ми га нисмо почели, али знаћемо га завршити. Ви сте то најбоље показали.



Са оснивачке скупштине

Скупштини су уз, чланове породица погинулих бораца, присуствовали представници општинских удружења учесника рата и ратних јединица. Међу гостима су били доктор Витомир Поповић, потпредсједник Владе Републике Српске, генерали: Манојло Миловановић, Богдан Суботић, Бошко Келечевић, те доктор Драган Ђукановић, и чланови породица жртава рата у Влади Републике Српске као и представници Српске православне цркве.

У име Главног штаба Војске Републике Српске присутне је поздравио генерал Манојло Миловановић, који је, између осталог, рекао:

- По трећи пут у овом вијеку српски народ је присиљен да води борбу за опстанак. Наш народ поново гине и крвари, али не треба заборавити да смо се увијек успјели сачувати и од истребљења и од окупације. И сада смо се успјели одбранити и не тражимо ништа више него што нам припада, што и другима признајемо.

За предсједника Удружења учесника рата од 1990. године Републике Српске изабран је професор Ђурађ Давидовић из Бања Луке, а за потпредсједника пуковник Новица Симић.

- Ја овај избор прије свега схватам као једну огромну обавезу. Први наши задаци су организована брига о породицама погинулих бораца, о њиховој дјеци, и у истој мјери о тешким инвалидима. То је прво и најважнији. Ми ћемо јасно дефинисати своје приједлоге и побринути се да се они разматрају и у највишим органима власти наше републике. Исто тако, тражићемо да се наши приједлози реализују, уважавајући објективно ситуацију у којој јесмо. Ми смо аполитично удружење, али у колико се наши приједлози не прихвате ми ћемо тражити и да се власт мијења - каже професор Ђурађ Давидовић.

Већ првог дана, на Оснивачкој скупштини, Удружење учесника рата Републике Српске и бројем гостију и тиме одакле су дошли показало се као републичко удружење. Посебно је организован пријем за мајке и породице погинулих бораца из свих дијелова Републике Српске, а прије Скупштине у цркви у Клашницама служен је парастос за погинуле. □

Текст и снимци: Д. РЕЉИЋ

За чланове Предсједништва Удружења учесника рата од 1990. године Републике Српске изабрани су: Ђурађ Давидовић (предсједник), Новица Симић (потпредсједник), Милован Росић из Требиња, Милован Боројевић из Кнежева, Остоја Билак из Лакташа, Саво Босић из Шамца, Борислав Бојић из Приједора, Милан Сабљић из Дрвара, Ратко Десић из Прњавора, Зоран Стојић из Бијељине, Војислав Глигић из Бањалуке, Зоран Јагодић из Хан-Пијеска, Бранислав Ђукић са Пала, Саво Ћорлија из Невесиња и Јанко Марчета из Крупе на Уни.

У Надзорни одбор изабрани су: Живан Филиповић из Бијељине, Радован Радовић из Билеће, Милан Барашин из Мркоњића, Миодраг Недић из Брчког, Павле Радовић из Градишке.

ПОВОДОМ ПРОГЛАШЕЊА РОМАНИЈСКОГ КОСОВА

# Косово као српски хронотип

Православни епископ
захумско-херцеговачки
Атанасије ЈЕФТИЋ

*Косово је било и остало српска народна и духовна колевка и српско историјско и вечно памћење. Све нам је полазило од Косова и враћало се понова Косову. И садашње свесрпско ослобађање почело је са новим страдањем Косова, што је пробудило српски народ за слободарске подвиге који још трају.*

*Велико и средишње српско Косово протезало се до Цетиња и Невесиња, одатле је ишло до Книна и Далмације српске, а са патријархом Чарнојевићем стизало у Славонију и Војводину. Сваки пут је то наше српско Косово проходило све српске земље и крајеве и честиту Босну походило. Данас је опет стигло на српску Романију, у Соколац гнездо соколова, до пећине Старине Новака. Равно Косово се данас спустило на Равну Романију и као она косовска Метохија од Романије учинило Свесрпски црквено народни метох - збориште и сабориште српског православног заједништва. Јер метох и метохија - речи позајмљене од братског грчког православног народа - то значи: учешће и заједништво у општем, у саборном, у Божјем и свенародном, у богочовечанском. Отуда је српски песник из српског Мостара и Херцеговине рекао: "Ми пут свој знамо - пут Богочовека".*

*Косово и јесте наш српски богочовечански пут, наше идење за Христом богочовеком и ношење крста часног и одстојавање слободе златне.*

*Романија је данас, посетом српског патријарха и посвећењем Романијске Лазарице, посведочена као стуб моста који премошћује и спаја све српске земље и крајеве од великог Косова до Далматинског Косова, спаја и сједињује и саборнизује све Србе свуда, увек и изнова окупља и сложене око Крста Часног и слободе златне, као она четири српска слова Свете Слоге око крста на Српској Застави.*

*Мученичко и Славно Косово нас православне Србе сједињује временски и просторно, оно је наш национални и духовни хронотоп - средиште нашег времена и простора, наше историје и географије. Косово је наша земаљска Србија уздигнута и преображена у небеску Србију. То није никад бежање од света и из историје, него осмишљење и освећење света и историје Крстом и Васкрсењем, Слободом и Правдом, Жртвом и Љубављу богочовечанском. То је онебесење Земље зато што је Христом богочовеком небо оземљено. "Бог се очовечио да би се човек обожио" - поука и порука је свих наших Светих и Богоносних Отаца, од светог Атанасија до Светог Саве и од светог Василија Тврдошког и Острошког до светог Петра Сарајевског и Јадовинског Новомученика.*

*Нека би ово наше данашње Романијско Косово било као и оно велико Косово, да би нам "све свето и честито било, и миломе Богу приступачно".* □

## Темељи уједињења Срба

(Наставак са стране 19)

држава (изузев спољњег фактора)? Сви региони са већинским српским становништвом бивше СФРЈ су на то спремни, а за то постоје све битне претпоставке: целовитост територије, иста религија, језик и култура, исти пријатељи и непријатељи, заједничка историја борбе за слободу и независност у свим ратовима. Уз то присутан је још један битан кохезиони фактор постојаности јединствене државе Срба, а то је вековна државотворна тежња "западних" Срба и дуготрајно државотворно искуство "источних" Срба који настањују Србију и Црну Гору.

**Нова српска држава неминовно мора да се гради на демократским принципима. Отуда, будући да су се поједини региони српске земље историјски самостално развијали и заокруживали као економске целине, реално је да и убудуће остану као релативно целовите федералне јединице у саставу демократске федерације. Све то упућује на закључак да се будућа заједничка држава Срба организује као српска федерација, састављена из федералних јединица: Србије, Црне Горе и Републике Српске (заједно са Српским Крајинама).** Зависно од тока и исхода међународних решења за друге бивше југословенске републике па и остале балканске државе, може се очекивати да таква српска федерација уђе у конфедерални савез са тим земљама, или неку врсту економске уније. Такво решење балканског комплекса имало би шансу да буде трајније и функционалније од досадашњег. У њему би српска федерација имала значајну улогу јер све битне комуникацијске везе међу чланицама балканске конфедерације остваривале би се преко њене територије.

У реализовању тог циља, којим се дефинитивно решава српско питање на Балкану, морају се узимати у обзир садашњи међународни положај српских земаља и унутрашњи међусрпски односи. Отуда се фазе уједињавања Срба прилагођавају реално могућој динамици, тражећи у томе оптималан пут и оптимално време. Недопустиво је одлагање интеграције српских земаља у оним елементима где је то одмах могуће као што су области културе, образовања, економике, саобраћаја, ПТТ услуга и сл. Могућа је без одлагања, и технолошка интеграција повезивање научних институција и тесна сарадња у организовању правног система државе. Чак се и елементи политичког система власти могу прилагођавати тако да се организују политичке странке са истим програмом и курсом на целом српском простору.

На тај начин врло брзо се може остварити суштинско уједињење Срба на економском и културном плану користећи основне темељне вредносне канале српства - језик и православну веру. Територијална и државно-административна интеграција Срба се очигледно не може реализовати у првој фази њиховог уједињења. Међутим, за истинско духовно и економско јединство Срба привремене територијалне границе нису никаква препрека. □

Божо КИЈАЦ

## НЕ ДАЈ СЕ СТАРА

Не дај се стара
Не дај се Источна
Засучи рукаве
Присмочи неба
Србин те ствара
А Бог те треба
Не дај се стара
Овог ти хљеба
Срећа те вреба
Не дам ти неба
Србин те ствара
А Бог Србина треба
Србин за тебе сишао с неба
Сишао Србин преко реда
Да каже да те ником не да
Не дај се стара
Не дај се Источна
Не дај да те попријеко гледа
Онај због кога си Источна и стара
Чаша си жучи и нарамак меда
Јутро те јутром јутрос отвара
Нека те други помињу по вину
Нек иду пјешке сви у материну
Остани здраво своме сину
Србин је Србин само Србину
Не дај се стара - Не дај се Источна
Бијели ти облаци к'о дјевојачки веш
Ни ријечи више не смијем да писнем
Ово ми можда вјеровати нећеш
Ја пош'о сестро за те да гинем
Не дај се стара
Не дај се Источна
Осјећам мирис паљеног огњишта
Деси се некад и ватра без жара
Дозволи да погинем.
И ником ништа
Боже
Кад једном сиђеш у нашу Херцеговину
А то се десити брзо може
Сјети се
Србин је овдје Србин Србину
Брата на брата до слободе слажем
И посљедњи облак с твог неба је мино
Горио к'о ова нећеља ако лажем:
Добро ти јутро сестро Херцеговино
Волим те
И љубав за тебе нема рока
Неко је дирн'о у зеницу ока
Не дам те стара
Не дам те Источна...
И немој да ти се дјететом кунем. □

# Псећи радар усред шуме

Драгољуб ЈЕКНИЋ

Као и многи други, ових дана, прије њега, тумарао је, бесциљно, бескрајном буковом шумом не осјећајући убоде трња у згњечене табане ни ударце грања по помодрјелом лицу.

Иза брда, високог, у влажној плавети, сунце је залазило, недокучиво топло и брзо; ноћ, тамну и дугу, наговјештавао је рески планински вјетрић, који је помјерао крошње у врховима и мрсио му пред очима, замућеним, могуће путоказе и видике.

Иза потока је заударало на труло људско месо. Уским коритима као да нису текли планински поточићи, планинска вода, већ као да се низ њих цједила слаткаста кисјелина убијених и заборављених по алугама и честарима. Као да је дрвеће из корјења плакало крвавим сузама.

Ничему се више није надао.

Јединица којој је припадао одавно више не постоји. Када је дошао себи, видио је да је сам и остављен. Требало му је неколико дана да се опорави, да се осови на ноге, да поново научи ходати, поново мислити и гледати испред себе.

Рана на глави је пекла као жеравица. Непрестани хлад шуме и стална свјежина земље, тла, држали су га да не падне, да се поново не сруши у неку смрдљиву удолину, у јаму изваљеног дебла, у уску просјеклину потока преко којих је прелазио. Знао је да не би имао снаге за поновно устајање, да би остао ту гдје би пао, полако се припитомљавајући и срастајући са овом чудесном тишином и влажном тајанственошћу.

Ишао је даље, корачао, као костур. Пушка се на његовим леђима кретала као нешто чудесно сувишно и посве неразумљиво.

Одавно је престао да је осјећа на себи. Заборавио је био сасвим да је има, да је вуче на себи, да је икада уопште имао и знао. Дивље звијери су бјежале од њега као од привиђења, а он их није ни запажао. Његове очи су у овом изломљеном простору шуме тражиле само једно: бар неки путић, стазицу, бар најситнији наговјештај неког бившег, ранијег, мирнодопског људског кретања према селу, према било каквој настамби у којој би било живих људи, живота.

Да му је само парче хљеба, кап млијека, кришка најтврђег сира, комадић јечмене пуре, кромпир из трапа, необарен. Да му је да допре до неког прага, да поврати душу, да се одмори бар једну ноћ на сувоти, у људској близини, имао би онда снаге да продужи, да потражи неку од јединица своје војске, или се бар упути далеком завичају.

Придржавајући се за стабло да не падне, покушавао је да утиша неку давнашњу буку у ушима и мирно ослушне околину. У близини је негдје гргољио поточић, више њега, горе у шуми, крцкале су суве гранчице, нека звијер се кретала сумраком, који се са шумом грана спуштао све ближе земљи, вјетар је мео плаву небеску мјесечину и звијезде су најежено трепериле у самоћи.

Одједном, као неки тупи убод, у ушним дупљама се заустави један звук, који се разликовао од оних на које је већ био навикао. Крајњим напором снаге заустави дисање, које га је својим шиштањем у грлу и грудима ометало да слуша и чује, и напреже се да схвати тај звук који се у неправилним интервалима понавља.

Није било сумње: био је то далеки ехо псећег лавежа. Допирао је из велике удаљености, кроз глувило мрака и ноћи, као пригушени бљесак, као нада, као избављење.

И он му пође у сусрет.

Ишао је посрћући, парајући кожу и месо на парошке заломљених грана, набадајући се ирањављеним табанима на иверје и оштре каменице. Летио је, чинило му се да лети, а кретао се споро као пијанац који посрће, који чини два корака напријед, али ниједан од њих у правом смјеру, већ један у једну а други у другу страну.

С времена на вријеме чуо би лавеж, застајао да га што боље чује и оцијени правац из кога долази - упињао се да

га види као нешто што свијетли и мами из непостојања и глувоће.

Послије дугог тумарања, многих сурвавања у поточне јаруге и многих падова преко оборених стабала и коријења, угледао је, при свијетлу блиједе мјесечине, кућу на пропланку, усред шуме.

Пас га је издалека опазио и лајао је као луд. Трзао је ланац којим је био везан, залијетао се у помрчину око себе, на његовим зубима ломиле су се, у страшном стиску, велике крупне звијезде, вјетар се одбијао од његовог даха, али је био немоћан да спријечи војниково посртање према кући у којој се није ништа помјерало, која је у сјенци дебеле шуме, наслоњена на мрак и дрвеће око себе, ћутала као биће из страшних бајки.

Чувајући се да не дође, обневидио и исцрпљен до краја, у близину пса, кога је такође скривала густа сјена куће, чију је величину и снагу процјењивао на основу моћних лавежа и крупног режања, зађе са друге стране куће и сруши се на самом прагу.

Лежао је, срушен, онесвијешћен, неко вријеме, а онда су се врата лагано отворила и нечије снажне руке увукле су га унутра, као врећу, готово без милости.

Сада је лежао на патосу неосвијетљене собе, покушавао је да се покрене, да погледа, да рукама опипа око себе, али није могао, сапет боловима који су га прожимали од тјемена до пета. Није осјећао ни гвожђе затварача, који му је жуљао леђа, који му је гњечио кичму, ни челик цијеви под потиљком. Није могао ни да мисли о томе гдје је ово доспио, ко су ти који су га увукли у ову собу, ко настањује ову кућу и зашто се сада ништа не чује. А онда, исто онако нагло као и прије када су га овамо увукли, отворише се врата и у собу упадоше двије људске прилике са батеријском лампом и комадом кукурузног хљеба у рукама.

- Узми - рече један и спусти комадић хљеба на патос поред њега, док је онај други батеријском свјетлошћу прелазио преко његовог лица, његових изгребаних и измрцварених удова, као да га том свјетлошћу засипа и умирује.

Онда одоше.

Јео је полако. Мрвицу по мрвицу. Не отварајући очи, правећи мале покрете руком, не дижући комад кукурузног хљеба са патоса, раскречен и крвав под млазом мјесечине, која је сада освјетљавала празну собу ударајући, наваљујући кроз прозор.

Тијело је са приливом хране почело да оживљава. Још мало и он би сигурно заспао онако како је лежао, искривљен, згужван, у нереду. И баш када се на лице, на очи, на чело, на уста, спуштало нешто мрежасто и омамљујуће, пренуше га шапати који су долазили из оне друге собе до његове. Кроз танак зид од чатме чуло се:

- Јесам ли ти рекао? Има два златна зуба у горњој вилици. Баш добра!

- Чим забијели зора повешћемо га да му покажемо пут и - зна се: у поток с њим!

- Ја бих одмах! Зашто да чекамо?

- Не! Боље кад се пробуди. Сад сигурно спава. Посумњаће. И нека га - посљедње му је.

Више није слушао. Остатак кукурузе стрпа у џеп подеране блузе, празан као и сви џепови униформе коју је у једној недавној борби заробио, и поче полако да устаје. Схватио је ко су ови људи и шта га чека ако се одавде не изгуби.

Као сјенка, нечујно је склизнуо низ зид испод прозора у траву и поред куће, клецајући, држећи пушку у рукама чврсто као свој живот, замаче опет у шуму из које је недавно био избауљао.

Ошамућујући мириси распадања препрјечавали су му пут у таласима, али је, ломећи гранчице, ишао даље у унутрашњост шуме, као невидљивом руком гуран у леђа муклим шапатима ратних лешинара.

Тек када је подалеко одмакао могао је боље да размисли. Чега су се само сјетили, стрвине - говорио је сам себи, ваљоћећи уснама. Знају да нас има по шуми, да смо изгубљени, да луњамо. Да смо гладни и беспомоћни. Да многи од нас имају златни зуб у вилицама. Пендрецима су нам прије рата избијали праве зубе. И пса су набавили да лаје, да примамљује. Да наводи. Као магнет живота. Као радар. - А онда - сваком примамљеном, имао златан зуб или не, метак у потиљак, у потоку, иза куће. Нико их не види, нико их не чује, свједока нема нити ће их икада бити. Нико то што раде никада неће знати и никоме никада неће морати да полажу рачуне.

Стресе се од унутрашње језе, која је била рефлекс његових размишљања, горак смијешак искриви му жуте боре око дјечачких уста, убаци метак у цијев пушке, поједе преосталу проју, са оближњег извора се напи воде и пође назад, чврсто ријешен да прво уништи пса - његов моћан и кобан, мада животињски искрен, лавеж, тај живи радарски сигнал усред шуме... □

# Живот

*Захваљујући биографији коју је о њему написао његов анонимни ученик, живот архиепископа Данила II много нам је боље познат него животи његових претходника Доментијана и Теодосија. Као син једног од најугледнијих велможа, Данило је као младић провео извјесно вријеме у служби на двору Милутинову, гдје је, поред осталог, имао прилике да чита "Живот св. Саве" који је Доментијан био послао на дар краљу Урошу I. Данило је од тада до краја живота ишао стазом свога великог претходника.*

*Као и Сава, он бјежи са двора у манастир, а његова доцнија калуђерска каријета у свему подсјећа на живот и рад првог српског архиепископа. Истакао се врло рано ученошћу и способностима и убрзо постао игуман манастира Хиландара. И ту се истакао умношћу у духовношћу, а посебно храброшћу у одбрани манастира од каталонских најамника.*

*Данило II је успјешно помирио браћу Драгутина и Милутина, а за вријеме Стевана Дечанског постаје архиепископ. Као поглавар српске цркве достојно је представљао српску цркву и био присан сарадник у изграђивању и уздизању немањићке државе. Његов живот (умро је 1337. године) испуњен је богатим организаторским радом на уређењу српске књижевности и културе, и у том смислу је одиста достојан настављач Савиног рада.*

*Данило II је и сам био плодан писац. Дјело које иде под његовим именом "Животи краљева и архиепископа српских" представља систематски зборник у који су ушле биографије свих владара и архиепископа српских, почевши од синова Стевана Првовјенчаног до цара Душана, и од Савиног насљедника Арсенија до првих српских патријарха. Истина, Данило II није стигао да до краја свога живота напише све ове биографије, али је, од биографија у овом зборнику, написао: "Живот краља Драгутина", са кратким уводом о краљу Урошу". "Живот краљице Јелене", "Живот краља Милутина", и можда кратке биљешке о синовима Стевана Првовјенчаног, Радославу и Владиславу. Од архиепископа описао је животе Арсенија, Саве II, Данила II, Јанићија и Јевстатија I. У књижевном смислу издваја се биографија "Живот краља Милутина".*

АРХИЕПИСКОП ДАНИЛО II

# краља Милутина

(одломак)

После скончања свију зломислених непријатеља овога благочастивога краља Уроша, пошто је Бог непоколебиво утврдио његов престо, и пошто је цело отачаство његово живело тихим и безметежним животом, овај христољубиви хтеде оженити вазљубљенога сина свога званога Стефана, као отац који ваистину љуби децу, и узе кћер цара бугарскога, званог Смиљца, и ову заручи да му буде жена. И одели му достојан део своје државе, зетску земљу са свима њезиним градовима и облашћу њиховом. Одликова га сваком чашћу од малога до великога, и отпусти га у такву државу, коју му је сам оделио. И пошто је пребивао дуго у држави те земље са својом властелом, који, зломислени, побеђени ђаволском вештином, саставише своје лукаве намере, и, улучивши време, приступише ка овоме благочастивоме и возљубљеноме сину благочастивога краља Уроша, и превратише га ласкавим речима од љубави свога родитеља, говорећи му: "Достојно ти је да узмеш престо оца свога, а ево сви ми помажемо ти да у свему буде воља твоја. Ако ли нас не послушаш, то се ми више нећемо звати твоји." И говорећи му дуго такве варљиве речи, окончаше своју вољу. И овај његов вазљубљени син од тада одврати срце своје на лукаве речи, и не хтеде послушати речи својега родитеља, који га је васпитао у доброј вери и чистоти, у љубави и целомудрену смислу. И поче се узносити својом мишљу да му узме престо његов, и пошто је било велико узмућење међу њима, поче велможе свога превисокога краља наговарати варљивим речима да, оставивши свога господина, иду к њему. Тако је и било. Многи, саблазнивши се, одступише од овога благочастивога краља ка његову сину.

И видевши благочастиви краљ Урош такво дело свога сина, поче га саветовати кротким и слатким речима да дође к њему. А он не послуша ове речи, но се поче подизати на веће зло против свога родитеља. И видевши овај господин мој непромењиву вољу његову, и сакупивши своје војнике, и са њима пође ка сину своме у његову државу, зетску земљу. А он, видевши долазак свога родитеља, побеже на ону страну реке зване Бојане. И пошто је овај превисоки краљ богоразумне речи послао њему, којима би га могао привести на своју вољу, овако говорећи му: "Чедо моје мило и срдачно, зовем те, и не одазиваш ми се. У жалости мојој изгледа ми да си близу мене, но пружам руке и не налазим те. Многе сузе чине ми слепоћу, и љутим болом цепа ми се срце због твога разлучења и дели ме пламеновима од многог уздисања. Зар то беше, чедо моје, чему се не надах од тебе? Но дођи, драги сине мој, да се утеши старост моја!" И многим таквим речима усаветова га да дође к њему, и пошто је много говорио са родитељем својим од воде (Бојане), и после овога припаде ка ногама његовим говорећи: "Сагреших, оче, пред тобом". И овај благочастиви, узевши га, љубазно целива га. И мислећи, у срцу своме говораше: "Ево видим како сам дошао у дубоку старост и видим унапред да ме и после очекују многе скрби и жалости од овога мога сина, ако га оставим слободна". И са многим својим велможама саветоваше се о овом њему вазљубљеном, и ови му рекоше: "Благочастиви краљу, добро смислено си наумио". И тако у тај час заповеди да ухвативши свежу његова сина и да ужета железна положе на његово тело, и одведоше га у славни град Скопље. И пошто је седео у том граду, посла овај благочастиви краљ неке вазљубљене од својих, и ослепише га...

... Пошто знађаше да брзо има да иде на пут од овога сујетнога света у вечне обитељи, зато није од себе ништа штедео, не само богатство и славу земље царства свога, но и душу своју беше дао у руке овоме преосвећеноме, говорећи му: "Узми моје имање, и подај ништима, не бих ли како год ја грешник постигао неки опроштај грехова." А милосрдни Бог увек бринећи се о овоме своме превисоком краљу од његове младости па до сада, и хотећи га узети од овога земаљског царства на вечни покој, пошто је прошло четири године овом преосвећеном архиепископу Никодиму, и још неко време, паде овај превисоки краљ у љуту болест, и поче боловати у своме царском двору званом Неродимље, и унапред разумеде овај блажени и превисоки краљ да неће избећи смрти у тој болести. Ова болест његова изненада му дође, и вазљуби све који су ту, и отворивши своја богољубазна уста, слабим слатким гласом са умиљењем проговори, говорећи: "Ево разумите, чеда моја љубима, дође време мога одласка од вас, и ево се делимо. Но узвеличајте Господа са мном, јер одлазим у његово наследство".

И у то време представљења овога блаженога беше дошао к њему свеосвећени епископ Данило (писац ове књиге), који некада живљаше у рукотвореном му манастиру цркве светога мученика и апостола Христова Стефана, кога је веома волео у своме животу, јер се приљежно бринуо сваким богоугодним делима за овог блаженог и превисоког краља, што је било на корист његове душе. Када је овај био са малом децом неких властелчића српске земље, и отворивши уста своја, поче говорити ка блаженом и превисоком господину краљу: "Господару, зашто нам ништа не говориш?" И не беше гласа ни слушања од њега, јер се беше свезао језик његов. И када виде свеосвећени епископ да се лучи душа његова од тела, и заповеди да почну надгробна пјенија. И када су почели појати: "Прежде слнца слнце зашадшеје ба гроб иногда", и пошто је био велики метеж и не мала узбуна и сметеност у време представљења блаженога, и пошто су биле борбе и велике пљачке од сујемудрих војника, као да су се међу собом сукобили пукови, хотећи да једни од других узму богатство њихово, овај блажени и благочастиви краљ лежао је ту као многосветло сунце које просвећује разуме и мисли своју који га гледају. А у време када се разлучиваше његова душа од тела, беше видети лице његово као лице анђела Божја, јер се просвети више од древнога Мојсија... □

Превод: др Д. Павловић,
Р. Маринковић

# Дрво живота

Нећо ШИПОВАЦ

Жуч!

Шта значи та експресивна ријеч која асоцира на орган у тијелу и на ону Његошеву "Чашу меда још нико не испи/ шта је чашом жучи не загорчи..."

Значи и један локалитет који је у овом рату ушао у наше најболније збирове негативних искустава. Прилази се Жучи из Бољакова Потока, Рељева, Хотоња, Рајловца, Бућа Потока... Мало шуме, два засеока, породице Живковића, Мијатовића, Пајдаковића, Старчевића и Главоњића - укупно 40 домаћинстава. То је Жуч, остало је прича...

Ово је прича о Милошу Мијатовићу са Жучи...

1.

У благо мајско предвечерје сједим пред Центром за рехабилитацију Војске Републике Српске у Власеници. Пијем кафу са др Милованом Шотром, замјеником начелника Центра, капетаном I класе који ће ових дана бити унапређен у мајора. Пирка неки врели вјетар, као да поспјешује зарашћивање рана тешких помагала. Одједном, др Шотра уздрхта. Поглед му се прикова за човјека који нам је прилазио отменим кораком:

- Јеси ли то ти, Милоше, сунце ти пољубим? - професор Шотра је био блијед и узбуђен, руке су му подрхтавале, видио сам како му се длачице на рукама подижу и уши и очи напињу од овог сновиђења.

- Јесам, професоре, ја сам главом и брадом - Милош Мијатовић!

Чуо сам, још док су били у загрљају како човјек пита за пуковника Бабовића, примаријуса, руководиоца Центра, за неке љекаре, сестре.

- И ти возиш ауто!? Идеш као на рођеним ногама! Не могу да повјерујем својим очима. Па, човјече...

2.

- Причај, Милоше све натенане! - кажем му сутрадан док сједимо у управи Центра за рехабилитацију у Власеници.

- Али, од тога би се могао написати роман - узвраћа ми Милош.

- Ти причај, остало ћу ја видјети...

Прича Милош Мијатовић, некадашњи борац са сарајевске Жучи:

- Дакле, имам 38 година, до пред рат пословођа у ПТТ Инжењерингу у Сарајеву, по занимању механичар за телекомуникације. Сретно ожењен, без дјеце. Крајем 92. у селу формирана јединица, живио у кући са женом и родитељима, уз ту кућу била је и братовљева, нова. Почетком 92. муслимани са Кобиље Главе убили су неког свог Демировића, оптужили Србе са Жучи за тај гнусни чин. Почињемо држати страже, од марта више ниједан мушкарац не спава у својој кући...

Положаји на Бољаковом Потоку, Рељево, Соколље, Рајловац, Брезе, Арнаутка! Одред на Жучи тада има 204 човјека. Мука са правим командирима. У мају је формирана линија у облику потковице, појачани смо људима из околних мјеста. Онда долази крвави пад Пофалића, маса људи долази и пролази кроз Жуч, одоше негдје без игдје ичега. Пада и Долац, линија се помјера на наша села. Све до јесени окршаји су данонoћни. Иза леђа нам је ТВ торањ, испред нас Вогошћа, Рајловац, Кобиља Глава. У окружењу смо. Пада и Жуч 9. децембра жалосне године Господње 1992...

3.

Милош замота шкију и кроз густ дим наставља:

У Жучи није остао нико од Срба...

Јест један старац, пошао по коње и није се више вратио...

Изгинули су: пет Пајдаковића, четири Старчевића, четири Мијатовића - мој брат Момчило, три стричевића - Славко, Ратко и Илија, снаја ми Радојка, много бораца са стране, неки су ухваћени и одведени у "непознатом" правцу...

Најтеже ми је, ипак, било кад ми је погинуо брат: оста нејач, све женска, брате мој. Отац ми је негдје у то вријеме, не умро, него цркo, од јада, дабоме! До тада сам осуђивао људе који дижу руку на себе...

Била је недјеља, баш као ово данас, лијепо јутро, 15. септембар 92, црно, најцрње. Претходно смо сасјекли једну шикару да би артиљерији обезбиједили дубљи домет и бољи видик. Кренуо сам са положаја кроз Мијатовића гај, нас шесторица, на заслужан одмор. Кад, загрми подамном, као да ми неко изби ноге. Падох, не губим свијест, ухватим се за десну ногу, изврнута као рашчупана риба, знао сам како се зауставља крвављење, притиснух гдје треба, десну, а на лијеву и не мислим, Бога ми јединог!

Милош замота још једну шкију, отпухну као косац пред ужину, видим - дур му је причати, сјећати се!

- Долази хитна, указују ми болничари прву помоћ, храбре ме а ја њима - притегните што јаче да не искрварим. Видим шта видим - они се препали више него ја, а мени је јасно да је јебо ћар вајду. Ниједном нисам јаукнуо, ни тада ни касније...

Милош Мијатовић, јунак са сарајевске Жучи, кружи као киша око Крагујевца - никакве да удари у праву ствар:

4.

... То је било, рекао сам, 15. септембра, као да је било у прошлом вијеку, тако ми далеко изгледа.

Прва операција у "Жици" у Блажују, несебични др Лазић ми вели: "Морамо ти, Милоше, ногу одсјећи, осам цм изнад чланка!" Сијеци, докторе, не плашим се ја, а видим да ме стежу са свих страна. Пробудим се без тог дијела себе и са лијевом ногом у гипсу, кажу пукла по цјеваници, а ја нисам ни знао...

Друга операција - фиксатори!

Трећа операција - тиршовање, млад а добар доктор Дурсун у ратној војној болници на Корану - Пале!

Четврта у Милићима, оператор др Никола Милићевић, Бог му помогао, скида фиксаторе након 102 дана од рањавања. Тада стадох на лијеву ногу, обрадовах се као да ми је неко поклонио кућу на Жучи...

5.

Рехабилитациони центар у Власеници - то је моја кућа спаса - четири и по мјесеца сам у њој провео

у колицима. Пуковник Бабовић, проф. Шотра, примаријус Иван, доктор Горан, сестра Нада, физиотерапеут Славиша... Они су ми били и отац и мајка. Западао сам у депресије, проф. Шотра је долазио и ноћу да ме заведе у разговор, одврне од црних мисли. И све тако, од почетка студеног мјесеца децембра прошле године до краја цвијетног прољећа ове године, до 22. марта, када ме проф. Шотра одвео у Београд. Ту ми намјестише протезу, а ја не могу да очима својим повјерујем, родих се још једном, паше ми ко рођена нога, проходах ко од мајке рођен, без дубка, без колица, зацичах од радости љуте...

Шта ћу сад, рекох себи тог дана у Београду. Па, на своје старо радно мјесто, јер и ја сам онај стари Милош. У Вогошћи ћу почети на централи, то и јест мој посао, тамо сам за привремено добио стан. Имам кола, видјели сте, навикао сам се на протезу као да сам с њом на свијет дошао, не смета ми у вожњи.

И још рече:

- То је све што сам имао да кажем. Одох на пут да обиђем родбину по Крајини! Па устаде и крену усправан и поносит, насмијан. - Збогом! - рече и изгуби се у зеленилу распјеваног врта пред Рехабилитационим центром у Власеници, гдје многи његови сапатници чекају свој тренутак среће, онај који је Милош доживио у Београду кад су му ставили његову нову ногу. На здравље и на дуг вијек...

Дрво живота!

Да, то је оно дрво од којег се праве ортопедска помагала!

Треба упитати Милоша Мијатовића и ампутирце из "Куће спаса" у Власеници какво је то дрво. Износим увјерење пред вас, драги читаоци, да из тога дрвета расту најплеменитије гране овога свијета и њега треба заљевати увијек, и изнова, сузама радосницама којима се храни неугасива људска нада... □

---

ПРОКЉУЧАЛА ДОЛИНА РИЈЕКЕ БОСНЕ КОД ЗАВИДОВИЋА, ЖЕПЧА И МАГЛАЈА

# Савезници до истребљења

● Крајем јуна дошло је до крвавих оружаних сукоба између Хрвата и муслимана на подручју општина Жепче, Маглај и Завидовићи ● На десетине лешева, униформисаних и цивилних, плови Босном према Сави ● Жртве се броје на стотине

Муслимани су, у складу са планом, 24. јуна кренули у свеобухватну офанзиву у долини ријеке Босне, са циљем да ставе под контролу хрватску територију и да касније ударе према српском Озрену. Међутим, бојовници ХВО су спремно дочекали своје дојучерашње савезнике, нанијели им велике губитке у људству и техници, освојили град Жепче и варош Нови Шехер, а Завидовиће и Маглај ставили у обруч.

Отворени оружани сукоб је почео у Жепчу, гдје је и раније долазило до повремених ексцеса и сукоба. У жестоким, уличним борбама бојовници ХВО, на челу са Ивом Лозанчићем су ставили под контролу дио града на лијевој страни ријеке Босне, а муслимани су се повукли на десни дио, према брдима и жепачком раскршћу, гдје се још увијек воде љути бојеви.

Не дуго потом, муслимани су кренули из Завидовића на насеља: Подубравље, Дубравицу, Биљачић, Дебело Брдо, Винишште и Брадиће, такође смјештена на лијевој обали Босне. Постројбе ХВО су биле изненађене бруталношћу Алијиних ратника, који су пред собом све живо уништавали, ликвидиравши цијеле хрватске породице: Синановић, Сикирица, Шимић, Маркановић, Кнежевић... Неколико хрватских цивила је објешено на капији Комуналног предузећа "Радник", док су други убијани на кућним праговима.

Нешто сјеверније, према Маглају, постројбе ХВО из састава 111. бригаде су врло брзо савладале муслимански отпор у Новом Шехеру и избиле на главну комуникацију Маглај - Жепче, код мјеста Лијешница, затварајући тако једини пут снабдијевања за ратнике џихада из Маглаја и Тешња. Овај пут је и буквално затворен, јер је жепачки тунел дуг неколико километара, претворен у логор, у коме се налази преко 1.000 заробљених муслимана из Жепча и Завидовића.

Муслиманска тзв. армија, ојачана тенковима и оклопњацима поново надире од Зенице са циљем да пробије коридор према окруженим градовима. Уколико у томе не успије, судбина завидовићких, маглајских и тешањских муслиманских фанатика биће заувијек запечаћена. Отуда се јужније од Жепча код спаљеног српског села Желећа очекује, у скорије вријеме, одсудна битка, чији ће исход ријешити судбину средњег тока ријеке Босне.

Колико су жестоке борбе између дојучерашњих савезника говори и податак да се страховите детонације из правца Маглаја и Завидовића чују чак и у Добоју. На десетине лешева, униформисаних и цивилних, плови Босном према Сави. Жртве се броје на стотине. Само код Биљачића у првом нападу припадници ХВО су убили преко двадесет Алијиних ратника, док је број муслиманских жртава у околини Новог Шехера такође троцифрен.

Рањених је такође на стотине. Већина припадника ХВО се лијечи у Жепчу док их се око 40 "предало" српским борцима и они се сада налазе у добојској болници. Према њима се поступа заиста коректно, у шта смо се могли увјерити на лицу мјеста. Пет тежих рањеника је хитно, из добојске болнице пребачено за Бањалуку, док је један дио рањених одвезен за Загреб.

Тако изгледа почетак краја неприродног савезништва између Госпе и полумјесеца у овом дијелу Босне. Још једино није "пукло" у доњем току ријеке Усоре, гдје су у рововима заједно муслимани и Хрвати, с тим што Хрвата у сваком рову мора бити дупло мање, из предострожности, да не окрену оружје против "савезника".

Међутим, међу њима више нема ни савеза ни пријатељства. Бар тако мисле рањени хрватски борци, изјављујући да "муслиманску стоку треба потпуно затрти". И заробљени муслимани слично резонују, не кријући да су их Хрвати "разочарали и изненадили". □

Ненад ЦВЈЕТКОВИЋ

ПРВИ ВИДОВДАНСКИ ПЈЕСНИЧКИ СУСРЕТИ - СОКОЛАЦ

# Добра замисао, промашен циљ

Била је сасвим добра замисао да се на Сокоцу, насред легендарне Романије, уприличи једна књижевна манифестација која би имала трајно обиљежје. И договорено је да се почне са "Видовданским пјесничким сусретима". У организаторе Манифестације уписане су све општине српског Сарајева и Сарајевско-романијски корпус. Изабран је Организациони одбор, Уређивачки одбор и жири за додјелу награду Сусрета. Расписан је и конкурс, овога пута на тему - "Рат у пјесми".

Конкурс је наишао на неочекивано добар одзив. Конкурисало је 140 аутора, међу којима и један број оних који пишу у епском десетерцу и осмерцу.

Жири у саставу: Драгољуб Јекнић, Дејан Гутаљ и Драган Тепавчевић (изјашњавао се телефоном) састао се у Хан Пијеску и донио (једногласно) одлуку да се прва награда додијели поеми "Крајишка црна марама", шифра "Врисак колијевке", друга циклусу пјесама "Моја мука светла", шифра "Коридор" и двије треће награде равноправно циклусима пјесама "Није дан бели љиљан", шифра "АБВГД..." и "Сарајевске посвете", шифра "Орфеј 92".

Жири је такође одлучио да се нагр аде пјесме у десетерцу "Зораново огњем покошено", шифра "Јахорина" и "Погибија Неђа Нинковића, српског борца", шифра "Шљем".

И све би било у најбољем реду да је остало тако, да се наједном није појавио Недјељко Жугић, самоиницијативни организатор сусрета, и дан прије додјељивања награда и одржавања Манифестације самовољно поништио одлуку жирија. Формирао је нови жири у саставу: Томислав Шиповац, Драган Тепавчевић и - он лично, који је за само један дан успио оно што никоме не би пошло за руком - да прочита свих 140 циклуса пјесама (просјечно сваки по 10 пјесама) и додијели награде! Овај, нови жири додијелио је прву награду циклусу (?!) "Ратнички сонет" Радиславу Ћивши са Соколца, двије друге награде Весни Цимбаљевић из Шапца и Ранку Павловићу из Бањалуке, двије треће награде Недељку Бабићу са Пала и Радомиру Јагодићу из Вогошће, као и двије посебне награде за епски израз - Гордани Вучинић из Вогошће и Душану Стевановићу из Илијаша.

Мада је било предвиђено да се оствари више програма и садржаја, ови први "Видовдански пјеснички сусрети" на Соколцу прошли су јадно и жалосно. На књижевној вечери појавило се свега двадесетак слушалаца, а награде нису ни додијељене, нити су пак били позвани добитници како је било планирано. Гости вечери су били пјесници: Милан Ненадић, Благоје Баковић, Драган Јанковић и Раде Зобеница из Србије и В. Миланко.

Све у свему, соколачки Видовдански пјеснички сусрети боље да нису ни одржани, а било би штета да се овако настави. Несхватљиво је да се неко може, у овом случају Н. Жугић, овако поиграватн, не само са повјерењем организатора, повјерењем бројних и издашних спонзора, повјерењем града у којем Сусрети треба да заживе, а посебно повјерењем у пјесничку ријеч и њен смисао, овога пута вишеструко утемељен у наслов конкурса "Рат у пјесми". □

Д. Ј.

У ДЈЕЧИЈЕМ ПОЗОРИШТУ ПРВА ОВОГОДИШЊА ПРАИЗВЕДБА БАЊАЛУЧКИХ ЛУТКАРА

## ЉУБАВНИ ЈАДИ ЈЕЖА ЈЕЖИЋА

На луткарској сцени Дјечијег позоришта у Бањој Луци припремљена је и постављена на сцену прва овогодишња праизведба намијењена најмлађима, али и свим генерацијама заљубљеника театра. По тексту књижевника, Ранка Павловића, луткарску представу "Љубавни јади Јежа Јежића", режирала је као свој првенац у кући лутака пјесникиња Дара Стојиљковић, професионална глумица.

Прво извођење овог текста у јединој професионалној организацији града која се бави позоришном умјетношћу значи радост за све сараднике у раду. Чланови ансамбла интерпретирају ведар, шаљив комад, са сонговима и љубавном поруком - крајишког аутора. Књижевник Ранко Павловић је објавио шест књига прича за најмлађе, неколико радио-игара, игроказа, а за свој рад награђиван је на угледним књижевним конкурсима и фестивалима умјетности за дијете. Глумица Дара Стојиљковић је рођена у Бањој Луци, а свој радни вијек провела је на театарској сцени. □

Ј. П.

УМЈЕСТО СТАРИХ НОВЕ БИБЛИОТЕКЕ

# Књиге за дјецу

Љубица Драгишић из села Рајића код Окучана сакупила око шест хиљада књига за дјецу у западној Славонији

Дугогодишњи рад у библиотеци у Новској, Љубица Драгишић је наставила ових дана у свом селу Рајићу код Окучана. Ријешила је да отвори библиотеку у поткровљу своје недовршене куће. Уложила је пуно труда у уређење простора, али посла има још доста. Са пуно маште уредила је посебно одјељење за предшколску и школску дјецу. Тако малишани вријеме могу проводити у свом дијелу библиотеке, гдје осим сликовница и плоча са најљепшим бајкама могу добити и играчке. У рецитаторску и луткарску секцију уписао се велики број школске дјеце.

Љубица је у сталном контакту са наставницима основне школе у Рајићу. Договорили су се да се у наредној школској години у овој библиотеци одрже поједини часови из наставе српског језика.

Захваљујући Љубици, њеној идеји и пожртвованости у прикупљању књига, западна Славонија је добила једну праву библиотеку. Љубица се посебно захваљује припадницима Војске Републике Српске који су помогли у допремању књига до Рајића.

Фонд књига је разноврстан. Осим сликовница, књига за школску лектиру, на читање се могу добити и комплети дјела Толстоја, Достојевског и других домаћих и страних писаца. Свачији укус и потребе могу бити задовољене, а управо то је овом крају недостајало.

Да би ова библиотека могла нормално надаље функционисати, потребна су и одређена улагања. Знатну финансијску помоћ за опремање и уређење библиотечког простора понудио је УНИЦЕФ, али обећана средства још нису стигла. Надамо се да на обећање нису заборавили. □

Г. ВЕСЕЛИНОВИЋ



Пише:
Миломир СТОЈАНОВИЋ,
дипломирани ветеринар

### ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

# Бјеснило

Бјеснило је акутна контагиозна заразна болест од које оболијевају све топлокрвне животиње и човјек. Врло ријетко могу обољети и птице. Болест је, и поред редовног предузимања превентивних мјера доста раширена у свијету. Код нас се је спорадично стално појављивала последњих година а ове је дијагностицирана на више локалитета и код разних животиња.

Основна обиљежја ове болести су: раздражљивост, поремећај свијести, ексцитација, и парализа. Бјеснило се преноси слином болесне животиње, преко мјеста уједа или посредно преко предмета који су били у контакту са слином заражене животиње. Није искључена могућност заражавања преко слузнице уста ако постоје свјеже повреде у предњим дијеловима органа за варење, премда у пракси није потврђен ни један случај преноса болести преко меса поријеклом од бијесних животиња.

Узрочник болести је вирус који је доста неотпоран и кратко опстаје у вањској средини. Као најчешћи преносиоци вируса служе: вукови, лисице, дивље мачке, крзнашице и шишмиши, а главни посредници у ширењу и преношењу бјеснила на домаће животиње и човјека су пси луталице и мачке.

Први знакови болести примјетни су након 2-8 седмица, ријетко краће или дуже, након доласка повријеђене коже или слузокоже у контакт са извором заразе. Болест обично траје 1-7 дана, а у току болести су изражена три стадија. У првом стадију који траје пола до три дана, пси се неуобичајено понашају: плашљиви су, немирни, непослушни, сакривају се, гризу и гутају разне предмете, гризу на празно, и показују појачан свраб еж посебно на мјесту за које су угрижени. У овом стадију се примјећује отежано гутање и јако слињење. У другом стадију, који траје један до два дана појачава се немир, пси напуштају мјесто боравка, нападају животиње и људе, глас им је промукао, тешко гутају и још више се појачава слињење. У трећем стадију животиње добијају парализу мишића доње вилице, језика, а затим и цијелог трупа. У том стадију животиња угине за 3-4 дана.

Понекад, врло ријетко болест има атипичан ток са појавом упале желуца и цријева и тек пред угинуће се јави парализа.

Код других животиња симптоми болести су слични, а нарочито су карактеристични код лисица, које се понашају као питоме, залазе у насеља, не плаше се људи и паса, мршаве су и крзно им нема сјај.

Код људи најранији знак је боцкање око мјеста уједа, затим преосјетљивост коже, понекад појачан тонус мишића, тикови, проширене зјенице, појачано слињење, повишена тјелесна температура, анорексија, немир, раздражљивост, смушеност и бол у грлу. У даљњем току болести јавља се појачана ексцитација, отежано гутање, страх од звука, свјетлости и воде и на крају парализа и смрт.

Дијагноза болести поставља се на основу видљивих симптома болести а потврђује лабораторијском претрагом узорака на коју се шаље глава или цијели лешеви заражене сумњиве животиње.

Спречавање ширења ове опаке заразе, састоји се у редовном заштитном цијепљењу паса и мачака, и тамањење паса и мачака луталица.

Лицу кога је угризла на заражење сумњива животиња, треба одмах извршити испирање ране, и упутити га у најближу медицинску установу. Животињу која је угризла човјека, треба оставити у карантину ради посматрања и постављања дијагнозе, а никако је одмах убијати, јер од тога зависи даљни третман особе која је угрижена. □



### ИЗ ВРХОВНОГ ВОЈНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

# 15 година за убиство команданта

Вијеће Врховног војног суда Републике Српске, коме је предсједавао потпуковник Новак Тодоровић, преиначило је пресуду првостепеног Војног суда у Билећи, којим је оптужени војни обвезник Милош Видаковић осуђен на казну затвора у трајању од 9 година. Вијеће Врховног војног суда му је изрекло казну затвора у трајању од 15 година.

Осуђени Милош Видаковић је 29. септембра прошле године, на линији фронта, у селу Трбосиље код Рудог, из аутоматске пушке убио свог команданта потпуковника Радивоја Вучковића.

Покојни Вучковић, који је био командант бригаде у Рудом је покушао, након тешких борби, да чету капетана Петронија Стојадиновића, чији је дио самоиницијативно напустио свој борбени положај, врати на линију и тако заустави напредовање непријатеља и истовремено помогне сусједним јединицама, које су због бјежања ових "бораца" доведене у критичан положај.

Након што их командир чете није успио вратити на положај извијестио је команданта Вучковића, који је дошао међу борце и рекао им "Док ваша браћа гину, ви бјежите". Потом је оптужени, са удаљености од око 5 метара, пуцао у команданта.

Смањена урачунљивост оптуженог је утицала на одлуку Вијећа да при преиначењу пресуде не изрекне најстрожију - смртну казну.

У току расправе чланови Вијећа су примијетили да је оптужени имао страх да се бори против непријатеља, а истовремено је имао довољно дрскости и "храбрости" да пуца у свог команданта.

Иначе, командант Вучковић је био један од најхрабријих команданата Српске војске, због чега је био омиљен и код својих бораца и код народа, а на чело војске и народа у Рудом се ставио чим су муслимански фанатици запријетили да ће поновити покољ над Србима као у прошлом рату. Зато га је за Видовдан предсједник Републике Српске др Радован Караџић, на приједлог његових сабораца, посмртно одликовао једним од највиших одличја - Орденом Карађорђеве звијезде другог реда. □

Б. Ђ.

АУТОР: Младен Спасојевић

ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ — УРАН — ТАЛИЈАНСКО МУШКО ИМЕ — РАТНА МОРНАРИЦА — АМПЕР — ВАШ ЛИСТ "СРПСКА ВОЈСКА" — ФОСФОР — ЈАПАНСКО ОСТРВО — ДОНОШЕЊЕ МЛАДОГ НА СВИЈЕТ (мн.) — ИНИЦИЈАЛИ ПИСЦА САМОКОВЛИЈЕ — ЈОД — ЈАПАНСКИ ФИЗИЧАР — МЈЕСТО У СЛОВЕНИЈИ — ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ — БУБУЉИЦА

НАРЕДНОГ ДАНА — ЛИРСКА ПЈЕСМА — ДРЖАВА У ЕВРОПИ

РУМУНИЈА — МЈЕРА ЕЛ. ОТПОРА — ДИЈЕЛОВИ ХЕМИЈСКОГ ЕЛЕМЕНТА — ДИНАР — ОНО ШТО ПРИЈАТНО МИРИШЕ — ЦРНА ПТИЦА ПЈЕВИЦА — ПОСЛИЈЕ — СЛИКАР АЛБЕТ (СИ..) — ГЛ. ГРАД МАРОКА

ПРОТИВАВИОНСКИ МИТРАЉЕЗ — НАЧИН РАДА, МАНИРА — ВРСТА РАКА — КОНТО — ВЛАКНА ОВЧИЈЕГ РУНА

СРПСКИ ХАЈДУК ИЗ 18. ВИЈЕКА — ПАНЧЕВО — УГЉЕНИК

ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ — УШТЕЂЕВИНА

ДРВО ОМОРИКЕ — АПРИЛ (СКР.) — РИЈЕЧ НУТКАЊА — ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

СИЛИЦИЈУМ — ЛИТУРГ. ПЈЕСМА, ХОСАНА — ПРВА ДВА СЛОВА — РИЈЕКА У РУСИЈИ

АУСТРИЈА — СРЕБРО — ИМПОРТ — ШТАП, ШИБА

ИВИЦА — ГЛАВНА МИСАО, ПОЕНТА — ПОВРЕДЕ, ОЗЉЕДЕ

АВЕНИЈА — ПОРТУГАЛ — ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ — ВАШ ЛИСТ "СРПСКА ВОЈСКА" — МУШКО ИМЕ, ДИДА — НАТРИЈУМ

МУШКО ИМЕ ОД МИЉА, ЈОСИФ — НИШ — 1. СЛОВО — БОРАВАК У ТАМНИЦИ (МН.)

ИМЕ АМЕРИЧКОГ ПЈЕСНИКА ПАУНДА — МЈЕСТО У УЗБЕКИСТАНУ — ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

ТРЕЋЕ СЛОВО АЗБУКЕ — БИЈЕЉИНА — ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ — ВАШ ЛИСТ "СРПСКА ВОЈСКА" — ЖИЦА (ЊЕМ.) — ПРОСТОРИЈА У КОЈОЈ СЕ РАДИ — ОЗНАКА ЗА ЗАПРЕМИНУ — МУЗИЧКА ОЗНАКА ЗА БРЗ ТЕМПО — РАЗРАЂИВАЊЕ — ВАШ ЛИСТ "СРПСКА ВОЈСКА" — ДИО ТЕЧНОСТИ — РЕДАК У ПЈЕСМИ

ЖИВОТИЊСКИ ПОРОД — ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ — УСАМЉЕНЕ — СУМПОР

ВАШ ЛИСТ "СРПСКА ВОЈСКА" — АМЕР. ПРОФ. КОШАРК. ЛИГА — ГРАД У СРБИЈИ — РАДИЈУМ — ВРСТА БУРЕКА (РУС.) — ЛАК ЖИВОТ — ВАНАДИЈУМ — НИТОН — ВИСОРАВАН У ИЗРАЕЛУ

КАТРАН, СМОЛА — ОНО ШТО ЈЕ ПОДВЕЗАНО — БОКСЕР МАРЋАНО — ВАТЕРПОЛ. МИЛАНОВИЋ — СЕОСКО ПОДРУЧЈЕ

УСИЈАТИ, ПРЕТВОРИТИ У ЖАР — ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ — БЕЛГИЈА

МУШКИ ПЈЕВАЧКИ ГЛАС — ПРЕОКРЕТ — ЕРБИЈУМ — НАДРИУМЈЕТНОСТ — 11. И 12. СЛОВО АЗБУКЕ — "КРАЉ ЖИВОТИЊА" — ДОМАЋЕ ГОВЕДО

ИМЕ ПЈЕВАЧА МОНТАНА — СЛИКАР ЛЕОН — ВИСИНА — ОТКРИВАЊЕ ТАЈНЕ (МН.) — ЊЕМАЧКА

ГРАД У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ — ЗЕЉАСТА БИЉКА, АРОНАК



Манастир Озрен: Манастир Озрен је центар вјерског и духовног живота Срба у сливу средњег тока ријеке Спрече и подручја планине Озрен.

Први писани податак о садашњој цркви манастира Озрен потиче из 1587. године. Радови на градњи ове цркве, која по својим архитектонским особинама припада шеснаестом вијеку, почели су вјероватно послије 1557. године када је доласком патријарха Макарија Соколовића на престо српских патријарха у Пећи, успостављено нормално организационо стање у српској цркви и почела обнова цркава и манастира.

Чувајући вјековну традицију озренски су неимари дали цркви крстообразну основу са куполом која се ослања на слободне ступце и припрату квадратне основе. На ступцима почива коцкасто постоље, тамбура, која се издиже високо изнад крова. Кубе је споља осмострано а изнутра округло. На свакој спољњој страни пробијен је један прозор, има их дакле осам, одакле на средину цркве пада обилна свјетлост. Лађа цркве и попречни травеј исте су висине док су припрата и мала, споља петострана олтарска апсида, нижа.